

1998. III. évfolyam 10.szám

GRAMOFON

Az igényes zenerajongó lapja

Ára: 296 Ft

Sir Simon Rattle

Tatyana Nikolayeva

Solti György

FOTÓ: FELVÉGI ANDREA

Joshua Redman

Getz-Baker

Ray Brown

**Klukkan Edit
és Ránki Dezső**

A HÓNAP INTERJÚJA

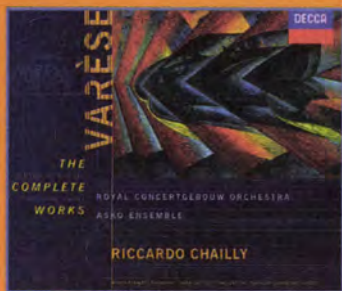
BUDAPEST RÁDIÓ
96.4 FM
STEREO

A FŐVÁROS RÁDIÓJA

1022 BUDAPEST, BIMBÓ ÚT 7.
TELEFON: 212-4507, 212-5643 • FAX: 316-2073

Gramofon októberi lemezajánló

VARÉSE
Összes művei

FRANZ VON BIBER
Missa
Salisburgensis

PAUL HINDEMITH
Kamarazenék

GETZ-BAKER
Stockholm
Concerts

RAY BROWN
Some of My
Best Friends

Zipernovszky Kornél

Létezik-e

smooth jazz?

Indulása óta, vagyis harmadik éve a Gramofon jazzrovata olyan kritikákat is közöl, melyek nem a mainstream jazz, az improvizatív műfaj fősodrába tartozó lemezeket ismertetnek, hanem a popzene eszközeivel élnek, mindazonáltal a jazz legalapvetőbb kritériumait el nem hagyva. Hogy mi a jazz, ezt a kérdést újra és újra fel lehet tenni, de a műfaj idestova évszázados története megmutatta, hogy csak a legrugalmasabb definíciók jöhetnek szóba. Nincs jazz improvizáció nélkül, és ez a tág meghatározás elég pontos ahhoz, hogy a (mindenkori) popzene irányába határvonalat húzzon.

A jazz másik nélkülözhetetlen és kikezdehetetlen sarkköve a nyitottság, minden más zenei műfaj irányába. A kilencvenes évek legtovább rezgő hatása valószínűleg a népzene felől jött, tegyük hozzá gyorsan: ismét. A divatjelszóval world musicnek nevezett megközelítés számtalan értékes produkciót hozott létre, azelőtt össze nem férhetőnek tartott elemeket, régiókat rakva egymás mellé, jazzmuzikusok, zenekarok addig fel nem tárt gyökereiket fedezték fel. Az Egyesült Államokban mostanában egyenesen úgy tűnik, hogy a latin(-amerikai) jazz gyűjtőfogalma alá tartozó irányzatok népszerűsége minden eddigi mértéket felülmúl. Tartja magát a neobop, vagy klasszicista irányzat is, lassan levette a divat által reá aggatott jelmezeket, és egyre inkább beolvadva a fősodorba.

Nem csökkent a kínálat a megszélesített, kilúgozott jazzrocklemezekből, a nyolcvanas évek tipikus termékéből sem. A legújabb példa a Smooth Jazz gyűjtőcímmel most megjelent négylemezes válogatás, mely a Warner „contemporary” jazzistáit teszi egymás mellé, néhány, már a Gramofonban ismertett lemezből is szemelgetve. A popslágerlisták vonzereje itt érvényesül a legjobban. Sokan legyintenek – ennek a lapnak a rendszeres olvasói közül is valószínűsíthetően a többség. Popjazz, softjazz, automata, elgépiesített zene, liftbe való, vagy ahogy mostani számunk egyik zenész-kritikusa pontosította: áruházi zene. Éppen főfoglalkozású muzikus munkatársaink avatott hallása kellett sokszor ahhoz, hogy a maximálisan piaciorientált, vérszenes lekerékített produkciókban is észrevegyék az értékesebb, időtállóbb vonásokat.

Az, hogy egy jazzlemez a lehető legügyesebben használja ki a popzenében már jól bevált technikákat, még nem elítélendő. Amerikában, a jazz hazájában sem tudta még mindig a jazz teljesen levetni a különöc, szokatlan, vad, félvilági műfaj bélyegét, hiába minősítette nemzeti kincsnek kongresszusi határozat. A jazz idiómáját a kommerszebb felvételek valamennyire megismertethetik, esetleg megkedveltethetik a közönséggel. A közönség szavazata a döntő: Al Jarreau koncertjén idén nyáron a Petőfi Csarnok udvarán eshetett eső, lehetett magas a jegyár, mégis óriási tömeg szorongott. A jazz-rock egyik első népszerűsítője itt és most kiugró siker, sok kiérdemesült rock-„sztár” a nyomába sem ér. Nem kell hozzá jóstehetség, hogy az ortodox jazzisták által lefitymált David Sanborn közelgő koncertjére is jó házat jövendőlünk.

A Billboard című szaklap régóta külön kategóriát tart fenn ennek a stílusnak a listázására. De közepesen Kelet-Európából másképp látszanak a dolgok: magasabb a mérce az azonnali fogyasztásra készült árucikknek tekintetében, errefelé nem torkollik elmaradhatatlan happy endbe az élet, se a művészet. A lemezpolc képzete mitfélénk a könyvespolchoz inkább hasonlítható, mint az áruházhoz: ehhez a mércehez tartjuk magunkat továbbra is, és továbbra sem becsüljük le a könnyű, de igényesen előadott szórakoztató felvételeket.

A Gramofon októberi hírei

3

4 A hónap interjúja:

Ránki Dezső és Klukon Edit

Kiadói panoráma: Hänssler Classics

Antológia – Sir Simon Rattle

7
10

12 Kritika: Klasszikus

16

17

18

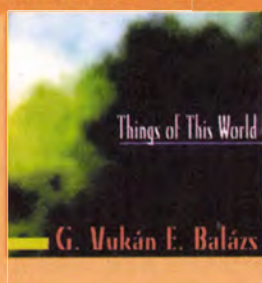
Filharmonia Budapest Kht.

Forrás-estek a Gramofonban

A Budapesti Fesztiválzenekar a Gramofonban

26
27
28

29 Kritika: Jazz

34

35

38

Bahia-újdonságok: Cigánydalok és katasztrófamámor

42

A Nemzeti Tankönyvkiadó ajánlata

44

A Budapest Music Center a Gramofonban

46

Olvasói oldal

48

Lapunk támogatói:

- Nemzeti Kulturális Alap,
- Fővárosi Kulturális Alap

GRAMOFON

Az igényes zenerajongó lapja

A Gramofon következő száma november 10-én, kedden jelenik meg.

A szerkesztőség címe:

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Tel./Fax: 212-4782

Internet-cím:

<http://www.bmc.hu/gramofon>

Kiadja:

Amfisz Kft.

Iványi Margó

Felelős kiadó

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Tel./fax: 212-4782

Terjeszti:

a Hírker Rt., az NHE,
a Kiadói Lapterjesztő Kft.,
és alternatív terjesztők

Terjesztésszervezés:

MediaTrade Bt.
Tel./fax: 342-2362

Nyomtatás:

Athenaeum Nyomda Rt.
Budapest

Felelős vezető:
Dr. Garáné Bardóczy Irén
az Igazgatóság elnöke

ISSN 1416-1109

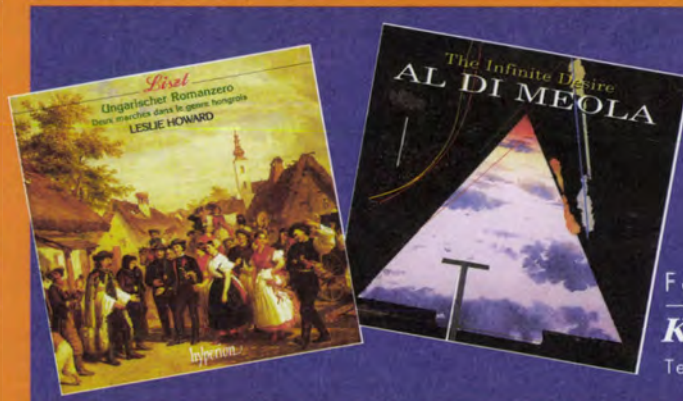
Szeptember 26-án, 68 éves korában meghalt Betty Carter, talán a legeredetibb, de mindenképpen az egyik legnagyobb hatású jazz-énekesnő, akivel éppen egy évvel ezelőtt, a Szegedi Jazznapokon találkozhatott a magyar közönség.

Carter (Lilla Mae Jones néven) Michigan államban született. Először Lionel Hampton oldalán tűnt fel, aki Betty Bebopnak becézte, jellegzetes, merész intonációjára, és a stílus leglényegét kifejező improvizációs készségére utalva. 1951-ben költözött New Yorkba, ahol többek között Benny Golson, Oliver Nelson és Wynton Kelly voltak partnerei. A hetvenes évek elején Bet-Car néven lemezcéget alapított, melynek néhány felvételét újra kiadta a Verve, utolsó lemezeinek is a kiadója, de korábban dolgozott a Capitolnak, az ABC-nek, és az Epicnek is. Csak idén kapta meg végre az igazi elismerést, a Grammy-díjat, tavaly pedig egy állami kitüntetést az elnöktől. Az őt kísérő együttesben játszani, ez Miles Davishez vagy Art Blakeyhez fogható mesteriskolát jelentett, zongoristái közül fényes pályát kezdett, vagy már futott be Cyrus Chestnut, Benny Green, Stephen Scott, Mulgrew Miller és Geri Allen.

Október 5-én, lapzártánk után osztották ki Londonban a tekintélyes komolyzenei szaklap, a Gramophone éves díjait, de a „döntőbe” három magyar előadói és egy szerzői lemez is bekerült. A Gramophone Record Of The Year cím a Grammyhez hasonlítható elismerést jelent. A nemzetközi zsűri bonyolult, hónapokig tartó folyamat során választja ki a győztest a '97 és '98 nyara között megjelent kiadványokból. Először negyven, majd hat, végül három lemez közül kerül ki a 14 kategória győztese. A három kategóriadöntős magyar lemezről már írtunk: Bartók Vonósnégyeseit játssza a Takács Quartet, (Decca CD 455 297-2DH2 – kamarazene), a hangszerszóló kategóriában Bartók összes zongoraművének felvétele Kocsis Zoltánnal (Vol 4. Philips CD 446 369-2PH), és végül a Fesztiválzenekar felvétele szintén a klasszikus magyar zeneszerző műveiből, Fischer Ivánnal és a Rádió-kórusral (Philips CD 454 430-2PH – képünkön). Ligeti György műveinek összkiadásából a kamarazenét tartalmazó hetedik kötet a kortárs zene három legjobb felvétele között szerepel (Sony Classical SK62309).

A Magyar Állami Operaház október 8-ától a hónap végéig Japánban vendégszerepel. A 19 helyszínen 21 előadást felölelő hatalmas turnéra 151 fős stáb indult, de a zenekar, Budapesti Philharmony néven további öt koncertet ad, főleg Mozart műveiből. Fülöp Attila művészeti titkár elmondta, hogy a Traviatára azért esett a japán meghívó választása, mert – végignézve a teljes repertoárt – ezt tartották az európai opera népszerűsítésére a legalkalmasabbnak. A sikeres előadás rendezője Békés András, az 1986-os bemutató óta közel jár a négyeshez. A turnén Kovács János és Török Géza karmesterek vesznek részt, és a főbb szerepekben három szereposztás váltja egymást: Pitti Katalin, Bazsinka Zsuzsanna, Ulbrich Andrea, Kelen Péter, Benke János, Kovácsházi István, valamint Anatolij Fokanov, Miller Lajos és Ötvös Csaba. Fülöp Attilától azt is megtudtuk, hogy a japán szervezők biztosra veszik a sikert, már megállapodtak a következő turnéről, januárban a Figaro házasságával újra vendégszerepel az Operaház.

A Telarc és a Hyperion újdonságai

Forgalmazza a
Karsay & Tsa.
Tel./Fax: 200-9650

**Klukon Edit
és Ránki Dezső**

nevével az utóbbi jó néhány évben a koncertkalendáriumon kívül nemigen lehetett máshol találkozni. Sokan pironkodva valljuk be, hogy a reklámok mai világában már elszoktunk az ilyenfajta csendes művészekről.

A pianista házaspárral azonban az itthoni zeneszerető közönség a lemezborítók is kevesebbszer találkozhat.

Évek óta most először válaszoltak arra a kérdésre, vajon mi az oka a csendnek, de ha már sikerült őket szóra bírni, sok más témáról is beszéltek a Gramofonnak.

Gramofon: Mennyi idősek is a gyermekeik?

RÁNKI DEZSŐ: Az idősebbik, Soma tizenhárom éves, a fiatalabbik, Fülöp pedig három és fél.

G: Milyen hangszeren tanulnak?

R. D.: Fülöp már magától zongorázgat, rendszeresen próbálgatja, van, amikor tíztizenöt percet is. Amikor egyszer megkérdeztük tőle, hogy most mit játszol, akkor azt mondta, hogy „Súmantot”, mert hogy előtte hallotta, hogy Schubertet, akkor ezek szerint Schumannot.

KLUKON EDIT: Soma már tanul zongorázni, de egyelőre nem mutat túl nagy érdeklődést a klasszikus zene iránt.

G: Egy pianista házaspár gyermekeinél is csak a zongora jöhet szóba?

K. E.: Fontosabb, hogy szeretnénk, ha örömet okozna nekik a hangszeres játék és a zenehallgatás. Soma hároméves korában Keller Andrástól kapott egy kis hegedűt, akkor azt mondta, hogy ő hegedülni akar. Nyolcévesen mégis inkább a zongorát választotta, de nem sokat gyakorol.

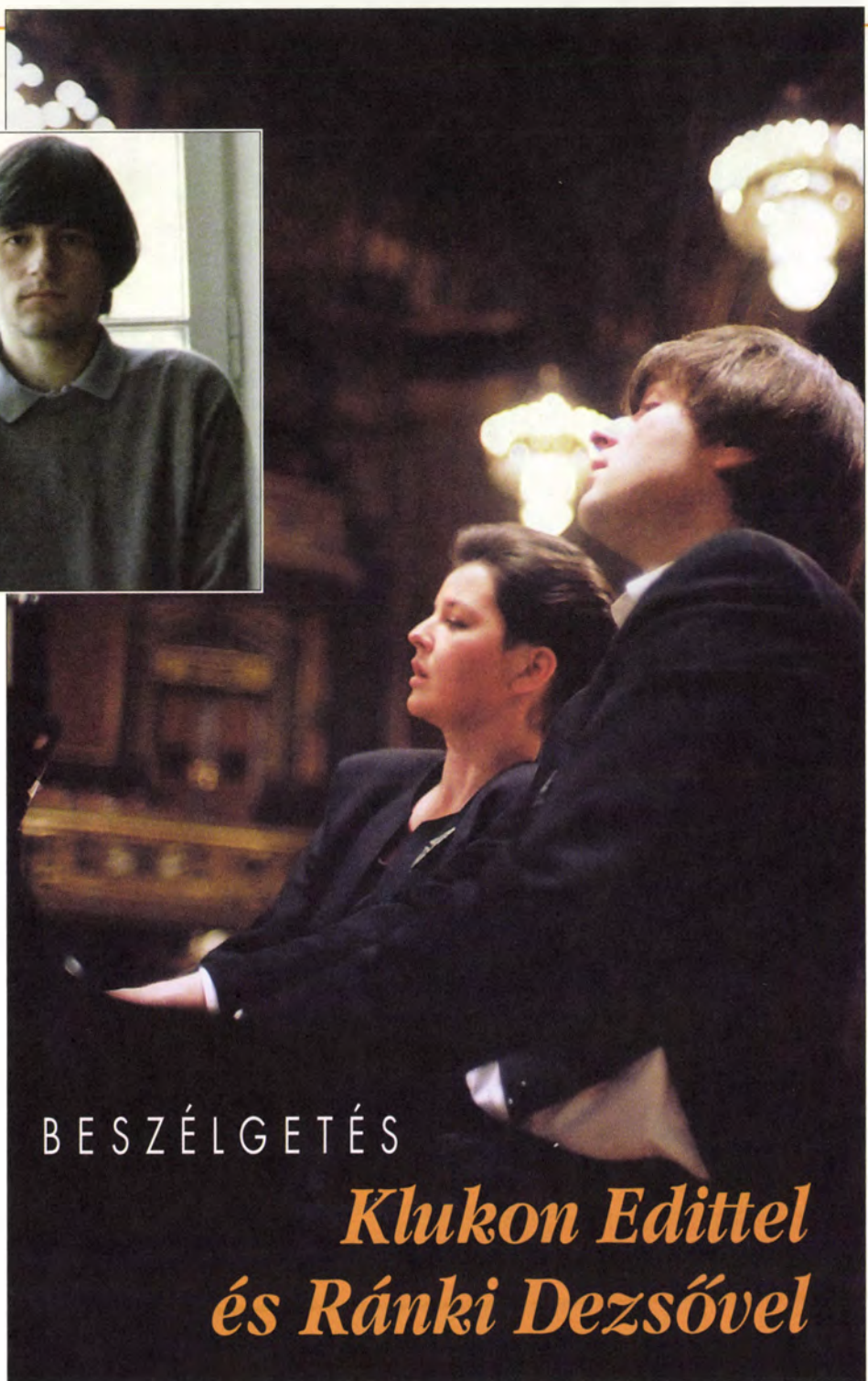
G: Ez azért van, mert időközben más hangszer kezdte érdekelni?

K. E.: Talán azért van, mert ma nem divat a komolyzene, hanem például a Prodigy meg az egyéb technoörületek. Lehet, hogy ez ma feltétele is a közönséghez való tartozásnak még akkor is, ha érzésem

szerint ezeknek a zenének az élvezete kevesebb szellemi energiát vesz igénybe, mint akár a korábbi könnyűzenék. De az is lehet, hogy ez csak a „bezzeg a mi időnkben” fejezet, és nincs igazam.

G: Elkerülhetetlen, hogy az önök viszonylagos visszavonultságáról beszéljünk, hiszen a közönség és a szakma köreiben egyaránt egyfajta mítosz lengi körül az önök személyét. Mikor is készült önökkel utoljára beszélgetés?

R. D.: Tavaly volt egy hosszú, kiadós tévéinterjú, újságban viszont tényleg régóta nem szerepeltünk. Én vizsgálom az önreklámozástól, mindenki ezt teszi állandóan, és nem szeretem. Soha egy lépést sem tettem azért, hogy szerepeljek különböző helyeken. Azért

BESZÉLGETÉS

Klukon Edittel és Ránki Dezsővel

Nem kenyerük az önreklám

sem, hogy valami koncerten fellépjek, pedig ez hozzá tartozna ehhez a foglalkozáshoz, de mindig megvártam, amíg hívnak, sehova se ajánlottam magam.

G: Ez mindig sikerül, tehát '69 óta magának szervezi a koncertjeit, egyik meghívás a másikat követi?

K. E.: Ha jön meghívás, akkor vállaljuk el, ha tetszik és ha meg tudunk egyezni a műsorban. Van munkánk. Még az előző kérdéshez annyit, hogy én azzal tudom elmondani a legtöbbet, ha zongorázom. A tárgyasult szavak lehet, hogy kevesebbet mondanak, vagy félrevezethetnek.

G: Az utóbbi időben viszont a lemezek címkéin sem nagyon olvasható az önök neve.

R. D.: A Hungarotonnál én rengeteg felvételt készítettem annak idején, egészen '90-ig. Még abban az évben közösen is elkezdtünk fölvenni egy anyagot, de az nem fejeződött be, mert akkor jött az a rumli, amikor hirtelen az akkori igazgató Bors Jenőt menesztették, mielőtt az EMI céggel aláírta volna a szerződést. Akkor egy emberként otthagytuk a Hungaront, tiltakozásul a módszer ellen, ahogy őt mellőzték. Bors akkor külföldi segítséggel alapította meg a Quintet. Ott kettő lemezem jelent meg a Harmonia Mundival közös gondozásban. Csakhogy Bors tartotta magát a régi elképzeléséhez, és mégis megkötötte az EMI-szerződést – gyakorlatilag eladta a Quintet az EMI-nak. Ezzel a saját lemezkiadásuk gyakorlatilag megszűnt, az EMI helyi fióküzletként kezelte a Quintet saját lemezei terjesztésére. A Harmonia Mundival természetesen azonnal felbomlott az egész, hiszen úgy érezték, hogy becsapták őket, és hát gyakorlatilag mi is úgy éreztük. Azért mentünk oda, mert új felvételeket ígértek, ehelyett eladták a fejünk fölül az egészet. Azóta a svájci illetőségű impresszáriónk, aki az egész világon képvisel minket, folytatott tárgyalásokat különböző helyeken, egyelőre sikertelenül. Mi magunk viszont nem szorgalmaztuk olyan rettenetesen, mert őszintén szólva soha nem kíváncsi voltam a lemezfelvétel után, bár tudom az eszemmel, hogy ez milyen fontos minden szempontból.

K. E.: De ha már lemezt hallgatnak az emberek, akkor az a legjobb, ha élő koncertet tudnak meghallgatni, akár régi felvételt, akár ma. Persze ez ízlés kérdése, valaki azt szereti, ha tökéletes a hangzás, stúdiófelvétel. Az a rövid tapasztalat, amit én lemezkiadással szereztem sok évvel ezelőtt, nagyon megrázó volt. Ötpercenként föl kellett állni a hangszer mellől, mert állandóan lehangolódott. Viszont rajtam nincs gomb, amit ki-be lehet kapcsolni, hogy úgy folytassam a darabot, ahogy elkezdtem. Koncerten, ha jó állapotban van az ember, megteremthet egy olyan atmoszférát, amit érdemes rögzíteni. Persze ez stúdióban sem kizárt, de én félek tőle kicsit.

G: Egyre többen beszélnek a komolyzenei lemezpiac mai válságáról, a közönség egyre inkább a koncerteket igényeli...

K. E.: ...és drága a lemez...

G: Csak ez az oka, vagy az emberek élő, közvetlen kapcsolatra vágyanak?

R. D.: Szerintem a koncertközönség is csökkenőben van egy pár kivétellel, mert a koncert is drágul. Tudom, hogy az összes lemezcég nagy leépíté-

seket csinált az utóbbi időben. Nekünk ebből a szempontból szerencse, hogy nincs honnan elküldjenek bennünket.

G: A szakítás a lemezcégekkel és a Filharmonióval arra az időre esett, amikor az itthoni közélet gyökeres változásai a művészetet sem hagyták érintetlenül. Azonban ezekről a konfliktusokról hallva olvasva sem találkozott az ember az önök nevével. Gondolok a rádióban a '90-es évek elején nagy port kavart eseményekre, amikor is sok művész letiltatta felvételeit a műsorokról.

R. D.: Nem dolgozunk, hogy bármilyen politikai mozgalomban részt vegyünk. Soha nem lehet tudni, hogy igazából mi zajlik ezek háttérében, miféle érdekek mozognak. Ez nem jelenti azt, hogy nem érdeklődünk: a Hungaroton körüli konfliktusok során is volt aláírásgyűjtés, de az egész végül teljesen félment. Annnyira utálok ezt a fajta pártoskodást, hogy soha többé nem csinálunk ilyesmit.

K. E.: A rádiós letiltásokról annyit, hogy volt erről szó, és a mi hozzájárulásunkat is kérték. Az előző rossz tapasztalat után viszont eldöntöttük, hogy soha többé nem írunk alá semmit. Az igazi vesztes is az a nyugdíjas néni lett volna, aki se lemezt nem tud megvenni, se koncertre nem tud eljönni, és mondjuk a Chopin-etűdöket szeretné meghallgatni Ránki Dezső előadásában: miért rajta csattanjon az ostor?

G: Mennyire lelkes az itthoni közönség a külföldiekhez képest? Pályájuk kezdete óta a koncertfellépéseik aránya úgy alakult, hogy azok kisebbik hányada volt csak itthon, a többi pedig külföldön. Utazó művészként mik a tapasztalataik?

R. D.: Erre nagyon nehéz válaszolni – őszintén szólva fogalmam sincs. Nem tudom, hogy mit vegyek összehasonlítási alapnak, mert mindenhol mások a szokások, más a vérmérséklet. Hollandiában főllálva tapsolnak, ha valami tetszett nekik, de nagyon nagy siker kell ahhoz, hogy háromszor vissza-

hívják az embert. Itthon viszont azonnal hosszú vastaps, kiabálás... Japánban például, ha befejezem a darabot, pontosan addig tapsolnak, amíg ki nem érek a pódiumról, függetlenül attól, hogy milyen volt a játék. A végén viszont hosszú az ováció, mert tudják, hogy ott hosszan szokás tapsolni. Szóval nem tudom megítélni, hogy hol mennyire szeretik a zenét, csak azt, hogy éppen nekem hogy megy, és általában ettől függ, hogy a közönséget mennyire érzem jónak.

G: Mégis mi alapján lehet kontaktust teremteni a közönséggel, miből lehet következtetni arra, hogy mennyire tudták befogadni a produkciót?

R. D.: Mondjuk, ha az embert közel megdöböljük, akkor nyilván nem tetszik nekik. Én azt hiszem, hogy elég szűk határok között mozog az átlagos közönség színvonala minden országban.

K. E.: Szerintem Japánban azért a mai napig különösen meleg a fogadtatás. Ez persze visszanyúlik egészen az első kinti fellépéseimig, az 1970-es évek. Nagyon megszerették, rajongói klubok működtek – ezek aztán megszűntek, amint mi összeházasodtunk. Szerintem a pesti közönség részéről is tapasztalható ugyanez a rokonszerv. Másfajta hangulat van itt, mint mondjuk Németországban. Nagyon nagy reveláció volt az ő berobbanása, és azt a megbecsülést én azóta érzem a pesti és vidéki koncerteken is.

G: Szóba került Japán, ahol Ránki Dezső már évtizedek óta visszavárt vendég. Honnan ered a ja-

pán közönség zeneszerete, és vajon milyen helyet foglal el az európai zene sajtó kultúrájuk mellett?

R. D.: Ez része annak, hogy Japánban minden nagyon szeretnek, ami Nyugatról jön. Az utóbbi pár évtizedben divat is, hogy majdnem válogatás nélkül mindent átvesznek, és próbálnak utánozni, el-sajátítani. Az európai zene azért is különösen kedves nekik, mert kivételes élményt jelent számukra a belő-le áradó érzelmi nyitottság. Náluk a koncertlátoga-tás, sőt a zenetanulás a szigorú köznapi konvenciók-ból való kilépés egyik elfogadott formája.

G.: A beszélgetés másik elkerülhetetlen és izgalmas témája az önök „missziója” a négykezes zeneiro-dalom népszerűsítéséért. Mennyiben járultak hoz-zá a más partnerekkel szerzett tapasztalatok a vállalkozáshoz?

R. D.: Még egész fiatal koromban Kocsis Zoltánnal főleg Mozart-négykezeseket tanultunk, de vele még inkább kézzongorás darabokat játszottam. Pár év múlva aztán megszűnt ez a közös játék, mert annyira különbözővé vált a játéktílusunk az egyéni-ségünknek megfelelően, hogy most már teljesen lehe-tetlennek tartom, hogy összeegyeztessük. Ez persze nem járt a személyes viszony megromlásával. Edittel '82-ben kezdtük a közös játékot. Akkor a Fészek klubban volt egy közös koncertünk, ahol rögtön eljät-szoltuk Brahms összes négy kézre írt keringőjét. Utá-na három év szünetet következett, majd megint elkezd-tünk négykezesezni, amikor Lukin László tanár úr fel-kérésére játszottuk a Mazeppa négykezes átíratát.

K. E.: Akkor már vártam a Somát.

R. D.: Aztán egyre inkább kedvet kaptunk hoz-zá. Olyan nagy a négykezes zongorairodalom, és annyira keveset játsszák, hogy elkezdtük megismerni és játszani őket.

G.: Melyik zenetörténeti korra a legjellemzőbb a négykezes?

R. D.: A mozartí korban már eléggé divatos. Négy egész háromnegyed négykezes szonátát írt például, de van egy korai szonáta csembalóra. Az-tán egy csodálatos gyöngyszeme a G-dúr variációk, amelyek csak öt perc, de hihetetlenül szép. Írt Beetho-ven is négy kézre, de Schubert lett az igazi mestere: háromkötetnyi csodálatos zongoraművet komponált négy kézre. Brahms is sokat írt; csak a szakmabeliek tudják, hogy Brahms az összes szimfóniáját, kamara-művét, zenekari nyitányait saját maga átírta zongora-négykezre. Ezek valamilyen okból az összkiadásban nem jelentek meg, úgyhogy nagyon nehezen hozzáférhetőek könyvtárakból, fénymásolatból. Aztán eljät-szoltuk az összes Debussy négykezes zongoraművet. Ravel saját zenekari műveiből készített átdolgozásokat négy kézre, és ebből játszottuk a Bolerót és a Spanyol rapszodiát. És ami nagyon érdekes, ő írta át négy kézre az Egy faun delutánját, ami véleményünk szerint sokkal jobb átírat, mint amit Debussy saját ma-ga csinált ebből a műből két zongorára.

G.: Az önök repertoárja meglehetősen nagy ívet, több zenetörténeti korstílust is átölel, ami abban az időben, amikor többen is a szakosodásra hajla-

mosak, legalábbis meglepő. Miféle átállás szüksé-ges, ha egyáltalán, ahhoz, hogy mondjuk egy Mozart-zongoraverseny után visszatér a hang-szerhez belekezdjen az ember egy Bartókszvitbe?

R. D.: Először is nem mindent játszunk termé-szetesen, se szólóban, se négykezesben. Mi is sza-kosodunk azokra a darabokra, amik közel állnak hozzánk, csak nem korstílus alapján válogatunk.

K. E.: Érdekes, hogy a példa jó: Mozart és Bartók kitűnő műsört képez együtt. Mozartot és Brahmsot már nem biztos, hogy egy koncerten ját-szanám. Persze ez előadói ízlés dolga is: van, aki si-mán eljátszik egy olyan műsört, amiben ötféle dolog van. Mi mind a ketten nagyon a homogén felé törek-szünk egy koncerten belül.

G.: Még mindig a repertoárnál maradva, mindket-ten kapcsolatban álltak Kurtág Györggyel, mégis ennek látszólag nincs nyoma a darabválasztás-ban. Milyen szinten ragadta meg önöket Kurtág hatása?

K. E.: Én tizenhat évesen kerültem kapcsolatba a tanár úrral, amikor megírta a Játékok című sorozat első részét és akkor, '75 októberében mi, növendé-kek mutattuk be ezeket. Utána mint kamarazenei nö-vendék kerültem hozzá. Tulajdonképpen a zongora-tanárom volt csakúgy, mint Jandó Jenő és Kadosa Pál, de ő a darabjait is felhasználta tananyagként. Akkor nagyon komolyan foglalkoztam a Játékokkal. Ma viszont nagyon sok időt elfoglalnak a Schubert-darabok, hat éve nagyon intenzív kapcsolatban va-gyok a dalirodalommal. Ez mintegy nyolckoncertnyi repertoárt jelent, és sok-sok időt igényel; próbákat Gulyás Dénessel, aki állandó partnerem a daleste-ken. Miután a dalszövegek nagy része német nyel-ven szól, állandó konzultációra van szükség egy né-met anyanyelvű lektorral.

R. D.: Engem nem tanított Kurtág, kétszer voltam nála zongoraórán, akkor is egyfajta helyettesíté-sen, amíg Máthé Klárához jártam. De régóta játszom a darabjait, körülbelül tízpercnyi válogatást a Játékok-ból, sőt hozzáveszek még hat darabot a hatodik fü-zetből, és ősszel külföldön fogom őket játszani.

G.: Van-e koncertfellépések mellett ideje a tanítá-sra, amelybe fiatalkori nyilatkozatai szerint lelke-sen vetette bele magát?

R. D.: Valóban, a diploma után tanársegéd-ként működtem közre Kadosa Pál mellett, de aztán pár év múltán úgy éreztem, hogy nem tudom időben egyeztetni ezt a zenéléssel. Szükségem van arra, hogy mindennek meglegyen az időudvara, nem sze-retem fiókokba szortírozni a napirendemet. A koncer-tek, a családom, egyáltalán az itthoni teendőim most kiöltik az életemet.

G.: Mennyire követik az újabb generációk műkö-dését?

R. D.: Kevésbé. Bogányi Gergelyét talán, mert anno az előkészítőn én is Máthé Klári néninél tanul-tam, akinél ő az utolsó növendékek egyike volt. De nincs átfogó képünk.

K. E.: Látjuk meg halljuk, hogy kik lépnek fel koncerteken. Szántó Andreával, egy fiatal mezzo-

szoprán énekesnővel három dalestem is lesz. Tehát az énekesek között tájékozottabb vagyok.

G.: Önök szerint nyomon követhető-e valamiféle fej-lődés a hangszeres előadó-művészet területén, akár technikai szinten, akár abban, hogy a mű-nek valamilyen olyan értelemezési oldalát csil-lantja meg a művész, amelyet addig soha senki? Vagy újra meg újra születnek tehetséges zené-szek, akik maradéktalanul megszólaltatják a kot-tában leírtakat?

K. E.: A hangszerek is fejlődnek, máshogy szó-lalnak meg, más a hangok intenzitása, nagyobb ter-mekben több száz helyett akár több ezer ember is ül-het, és ezekhez a követelményekhez a zenészek is alkalmazkodni kell.

R. D.: Nagy koncertteremben sokszor kifeje-zetten küzdelmes dolog játszani. Fizikailag is meg-erőltető, és ez sok mindenben akadályozza az em-bert, a kifejezésben rengeteg apró dolog egysze-rűen elszikkad, és ez baj. Ha valaki nyolcvan méterről hallgatja azt az illetőt, aki ott zongorázik, akkor már távcsővel is alig látja, nem beszélve arról, hogy ak-kor mit ér neki a koncert. Felismeri a darabot, hallja, hogy valaki játszik, de hogy hogyan, azt már csak elképze-li. Ezt játék közben végig tudja az ember, és emiatt megváltozik az egész hozzáállása. Más do-log ma játszani egy koncerten, mint száz évvel eze-lőtt. Azt hiszem, hogy az előbb felvetett alternatívák közül minden hamis: az hogy az ember hogy zongor-ázik, elválaszthatatlanul kötődik a személyiségéhez és viszont.

G.: Önök abban a kivételes helyzetben vannak, hogy a kritika többnyire elkenyeyeztette és dicsé-rő szavakkal vette körül játékaikat, így talán harag és részrehajlás nélkül tudják itt pár szóban meg-adni a kritika kritikáját.

R. D.: A kritikát sokszor még akkor is úgy ol-vassa az ember, mint egy felsőbb nyilatkozatot, ha tudja, hogy az csak egy másik ember véleménye. Ez a nyomtatott szó hatalma. Minket zavar, ha rossz a kritika, főleg, ha nincs igaza, de akkor is, ha iga-za van, akkor persze másért.

G.: Ha igaza van, akkor ez befolyásolhatja későb-bi játékaikat?

K. E.: Én személy szerint nem hiszek a „termé-kenyítő kritikában”. Főleg manapság nem. Felületes-nek érzem, emberileg hiányolom az empátiát a fel-készült zenész iránt. Nem kell szépítgetni, ha nem tetszik valami, nem erről van szó. De sokan kényszer-esen vesznek fel egyfajta piszkálódo, kivagyí stílust, mintha enélkül nem volna érdekes az egész.

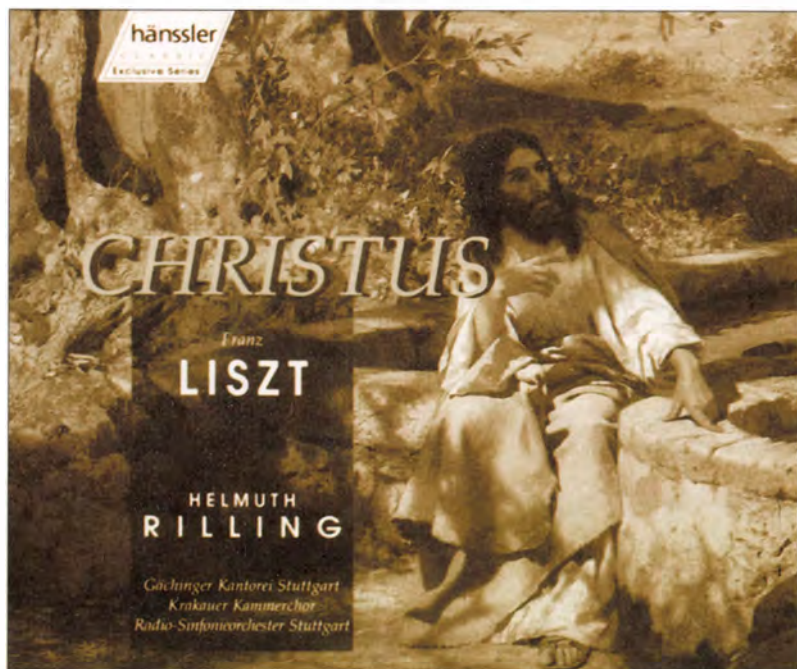
R. D.: Magyarországon volt egy nagy kritikus-generáció, akik tényleg szeretettel és megbecsüléssel közeledtek az emberhez, és emellett zeneileg rendkí-vül képzettek voltak. Most az átlagszínvonal sajnos lejjebb szállt, és vannak, akik feladatnak tekintik, hogy jöppontot szerezzenek a szerkesztőségben. Az ember a színpadon a bőrét viszi a vásárra, és nem azért, hogy lődözzenek rá, hanem hogy ajándékoz-zon valamit a közönségnek.

H. Magyar Kornél

Hänssler Classics

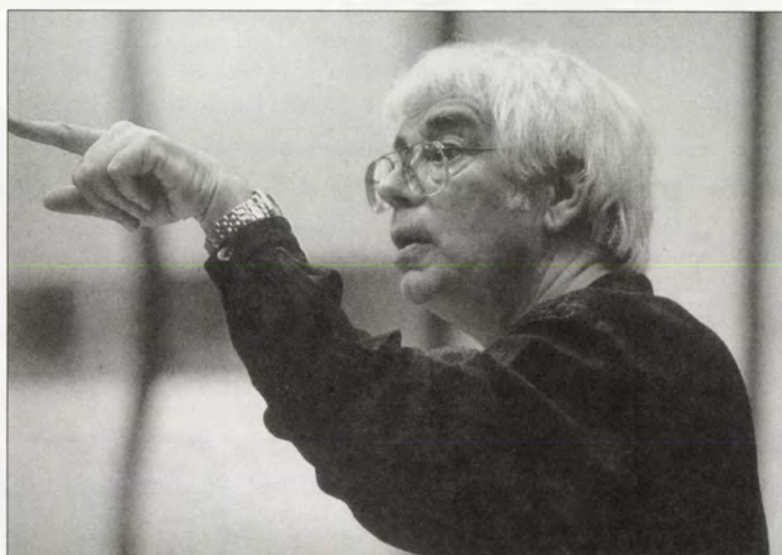
A történet regénybeillő romantikával indult. Egy ambiciózus fiatal zenész betévedt az egyházzenei művek kiadásával foglalkozó Friedrich Hänssler patinás neuhauseni zeneboltjába, ahol előadta, hogy most alakuló kórusa számára keres kottákat, természetesen azzal a céllal, hogy a műveket betanítsa énekeseinek, és majdan a darabokat elő is adják. A fiatalember – emlékszik vissza a kiadófőnök – lelkesen magyarázta elképzeléseit, de amikor arra került volna sor, hogy a kiválasztott kottafüzetekért járó nem csekély összeget leszurkolja, kiderült, hogy a zsebében lapuló néhány pfennig ehhez bizony édeskevés.

Míndez jó régen, 1953-ban esett meg, amikor a lemezek, kották még meglehetősen drágák voltak Németországban. Hänssler azonban annyira szimpatikusnak találta a fiút, hogy elhatározta, neki ajándékozta a partitúrákat. Ekkor még minden bizonnyal sem ő, sem a megajándékozott nem sejtette, hogy ez a nagylelkű gesztus máig ható művészi kapcsolatot eredményez kettejük között. A szerencsés, akkor éppen húsz esztendőes ifjú egyébként nem más volt, mint Helmuth Rilling, a szóba hozott énekkar pedig a karnagyhoz hasonlóan azóta ugyancsak a világhírnévig emelkedett Gächinger Kantorei.

A zenei tárgyú könyvek és kották kiadásával s értékesítésével foglalkozó cég egyébként szép lassan már a hetvenes évek elejére jól prosperáló vállalkozássá nőtte ki magát. Teológiai, és más vallási tárgyú publikációk mellett Hänsslerék mindenekelőtt hanglemezek kiadásával bővítették a választékot. A dolog ugyanis magától adó-

dott: aki kottákat és daloskönyveket kínál, miért ne próbálkozhatna meg maga is lemezek kiadásával? Hänssler, aki a bach-i zene lelkes hívének, és jó ismerőjének számított, kapva kapott a lehetőségen, és felkereste Rillinget, akivel egykor oly jól cselekedett. Rilling, aki időközben nemcsak nagyszerű kórusa, hanem a hasonlóan jó képességű stuttgarti zenekara, a Bach Collegium révén is elismert karmesterré emelkedett, nyomban fantáziát látott az együttműködésben. Az elhatározást tett követte: megszületett Carl Philipp Emanuel Bach Magnificatjának lemezfelvétele az említett művészek közreműködésével. Nem sokkal később Rilling már egy meglehetősen kalandos vállalkozás tervét vázolta fel Hänsslernek: mi lenne, ha lemezezre vennék Johann Sebastian Bach valamennyi kantatáját? Rilling még előtte felvett néhány Bach-kantatát egy másik kiadónál, de grandiózus tervébe nem sikerült életet lehelnie. Megpróbálkozott hát Hänsslernél ugyanezzel az ideával, és a nagy kockázat ellenére Hänssler igent mondott. Hogy mennyire helyesen határozott, bizonyítja a mintegy száz lemezből, illetve a későbbiek-

FOTÓ: PROMÓCIO

Helmuth Rilling

ben a legmodernebb technikai igényeknek is megfelelő hetven CD-ből álló sorozat példátlan sikere, és az 1985-ben, az utolsó CD megjelenését követően a kiadónak és Rillingéknek adományozott „Grand Prix du Disque” is. Dirigens és kiadó ennyire sikeres együtt gondolkodása és együtt munkálkodása, amint Rilling és Hänsler között immáron hosszú ideje fennáll, abszolút unikumnak számít a zenepiacon. Túl a művészi kapcsolaton, és a vállalkozásokban rejlő kockázat közös vállalásán, minden bizonnyal a két muzsikusi lélek töretlen egymás iránti bizalma, és a személyiségükben rejlő hasonló emberi vonások is hozzásegítettek ehhez.

Mindketten Bach, és a Bach család zenéjének elkötelezett hívei. Vajon honnan táplálkozik a művész Rilling különös vonzódása Bachhoz? A karmester egy interjúban így vallott erről: „orgonajáték közben kerültem közel hozzá. Valamennyi orgonára írott kompozícióját ma is repertoáromon

tartom, egy részét lemezre is játszottam. Nem kívánom elhallgatni, hogy a bachi zene grandiózus ragyogásának felfedezésében Fernando Germani, a nemzetközileg is ismert nagyszerű olasz hangverseny-organista segített nekem a legtöbbet, akinél egykoron az ötvenes években Rómában magam is tanultam.” Rilling érdeklődése később Németországban más irányt vett: a kutatóhajlamokkal is megáldott zenész elementáris kíváncsisággal fordult ugyanis Bach kantátái felé. „Minden kantátabemutatót kísérletnek fogtam fel, hogy miként tudok behatolni ebbe a kissé nyers, és nehezen kitarulkozó világba. Egyre inkább megbizonyosodott előttem, hogy Bachot nem lehetséges egyetlen művén át megismerni. Bachnak sok arca van. Aki csak a Máté-passiót ismeri jól, az még nem ismeri magát Bachot. Én végül is évtizedeken át foglalkoztam behatóan a komponista orgonamuzsikájával, a brandenburgi koncertekkel, szvitjeivel, ver-

senműveivel, a monumentális vokális darabokkal, és nem utolsósorban Johann Sebastian valamennyi kantátájával, és mindez arra a bátor kijelentésre is sarkall, hogy azt mondjam: igen, meglehetősen jól ismerem a bachi világot.”

Rilling a mostanság divatba hozott „historikus előadási mód”-dal kapcsolatosan is sajátos nézeteket vall. „Általánosságban nem vagyok ellene. Megértem, ha az úgynevezett „rég” hangszerek révén egy-egy odaillo kompozíció együtt rezonál a kor-szellemmel: elfogadom az autentikus megszólaltatás utáni vágyat, a fiatalabb nemzedék elhatározását, amelyet az táplál, hogy egy kicsit másképp csináljuk, ne úgy, ahogy az öregek tették. De azzal már nem tudok azonosulni, hogy a hangversenytermek, CD-k, és a televízió korába próbáljuk meg átmenteni a régi világ aprócska szeletét, mint a harmónia oázisát. Persze, amikor az én nemzedékem elkezdte játszani Bachot a maga nagy emócióival, hatalmas szenvedéllyel átítatottan, az öregek természetesen protestáltak. A lényegét abban látom, hogy Bach megszólaltatásakor a leghatározottabban nélkülözni kell minden előadással kapcsolatos dogmát, és kizárólag a zenére szabad összpontosítani...” A Bachra összpontosító Hänsler-Rilling-kooperáción túl azonban idővel – mindenek előtt a Bach-lemezeket vásárlók unszolására, akik hosszasan bombázták Hänsslert a kérdéssel: „miért nincs önök-nél Händel, Mozart, vagy éppen Brahms?” –, a kiadó más zeneszerzők felé is kinyitotta kapuit, így Haydn-, Mozart-, Beethoven-, Schubert-, Mendelssohn-, Brahms-, Dvorák-, és Bruckner-kompozíciók is megjelentek az időközben „Hänsler Classic”-ra keresztelt cég CD-listáján, sőt az idei, 1998/99-es katalógusban – a Bach család tagjain kívül – már harminc komponista darabjait lehet megtalálni Clementitől Pendereckiig, Rossinitől Sosztakovicsig bezáróan, ahogy Helmuth Rilling és együttese mellett feltűnnek más mű-

Hänsler Classics

vésznagyságok is, például Sir Neville Marriner és az Academy of St. Martin-in-the-Fields zenekar, Dmitri Sitkovetsky hegedűművész, Garrick Ohlsson pianista, vagy az énekesek sorából a nagyobb karrier előtt álló Michael Görne, Andreas Schmidt, Michael Schade...

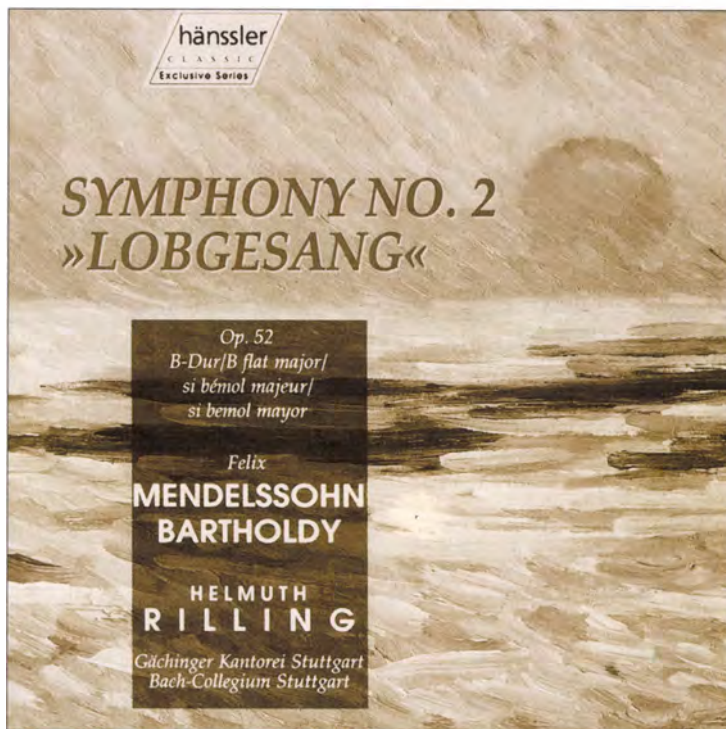
Új irányt vett Hänssler abban a vonatkozásban is, hogy vállalta rég elfeledett művek újraesztétét, illetve korunk ismeretebb szerzőit is foglalkoztatja, amikor megrendeli tőlük bizonyos kompozíciók megírását. 1989-ben egy közel százhusz évén át az ismeretlenségben maradt, zene-történeti archívumok mélyére süllyesztett mise felfedezése irányította a szakma figyelmét a nagyobb lemezcégekkel volumenben korántsem versenyképes kis kiadóra, amikor a tizenhárom itáliai szerző egy évvel Rossini halála után, 1869-ben a nagy komponista tiszteletére megalkotott közös szerzeményét, a *Messa per Rossini*t Stuttgartban posztumusz ősbemutatóként megszólaltatták a koncertteremben, majd lemezen is kiadták. A zenehallgató publikum ismeretlen iránti vágyának kielégítését szolgálta továbbá több más Hänssler-vállalkozás is, így César Franck *Les Beattitudes* oratóriumának, továbbá Johann Christian Bach *Amadis de Gaule* korai, klasszikus operájának bemutatója. E törekvések kétségkívül csúcspontjának azonban a stuttgarti Nemzetközi Bach Akadémia által tizennégy zeneszerzőtől – köztük Luciano Beriótól, Krzysztof

Penderekitől, Wolfgang Rihmtől, Alfred Schnittkétől – ötven évvel a második világháború befejezése után, 1995-ben megrendelt közös kompozíció, a *Requiem der Versöhnung* (A megbékélés rekviemje) számít, amelyben az utolsó „fejezet” Kurtág György szerzeménye. 1945 egyébként magának a kiadónak is igazi újjászületés,

hiszen a hitleri Németországban a boltot a náci egyik napról a másikra bezárták, sőt a kiadót ma irányító Friedrich Hänssler édesapját, aki akkoriban egymaga igazgatta a céget, életerveszélyesen megfenyegették, amikor ő nem volt hajlandó száműzni üzletéből a származása miatt feketelistára tett Felix Mendelssohn-Bartholdy műveit...

Miközben a Hänssler–Rilling páros legújabb vállalkozása Liszt *Christus* oratóriumának megszólaltatása, illetve ősbemutatóként Krzysztof Penderecki *Missájának* lemeze vétele, az oregoni Bach-fesztivál zenekarának, és kórusának közreműködésével, máris világgá kürtölték a legnagyobb szenzációt, miszerint 2000-re a lemezipar történetében első ízben 160 CD-n kiadják Johann Sebastian Bach valamennyi kompozícióját. A „Bach-teljes”, a kiadó által adományozott nevén Edition Bachakademie, mint történelmi léptékű vállalkozás minden bizonnyal hosszú időn át ráirányítja szakma, kritikusok, és zenehallgatók figyelmét a Hänssler Classicra, és a projekt teljes művészeti irányítását végző Helmuth Rillingre. A bachi életműből számtalan alkotás már meg van lemezen, ezek felfrissítésre várnak, de több műről új CD készül, így többek között a Máté- és a János-passió, néhány világi kantáta, a H-moll mise, és a Karácsonyi oratórium is vár még a legfrissebb rillingi interpretációra.

Lindner András

SIR SIMON

Antológia rovatunkban eddig többnyire zeneművek bemutatásával, illetve azok felvételeinek elemzésével foglalkoztunk. Mostani számunkban viszont előadóművészt szeretnénk megismertetni kedves olvasóinkkal; egy olyan karmestert, aki eddig több mint hatvan felvételt készített, többnyire nagy apparátust igénylő művekből. Sir Simon Rattle mindössze negyvenhárom éves. Gyermekkorában zongorázni tanult, majd ütőhangszerekkel folytatta, s tizenhat éves korában jelentkezett a londoni Royal Academy of Musicra, hogy elsajátítsa a vezénylés művészetét. Mint ahogyan az manapság szokás, egy karmesterversenyen elnyert első helyével hívta fel magára a figyelmet. 1980-ban első karmestere és művészeti vezetője lett a Birmingham Symphony Orchestrának, mely zenekarral számos felvételt is készített. Díjainak felsorolása terjedelmi okok miatt nem áll módunkban.

Jelen elemzésünkben olyan lemezekre koncentrálnak, amelyek több oldaláról is megvilágíthatják egy karmester művészetét. Az angol zenét népszerűsítő Sir Simon Rattle többek között olyan szerzők műveit vezényelte, mint Elgar, Walton, Britten, vagy Vaughan-Williams. Mi most mégis Mahler 7. szimfóniájával kezdjük vizsgálódásunkat.

Mahler: 7. szimfónia
City of Birmingham Symphony Orchestra
vezényel: Sir Simon Rattle
EMI Classics

Mahler majd kétórás alkotása, a 7. szimfónia csak igen ritkán hallható koncerttermekben. Ennek több oka is van: a mű rengeteg technikai nehézséget hordoz magában, a dinamikai jelzésektől és az agogikai utasításoktól hemzsegő partitúra megszólaltatására csak olyan dirigens vállalkozhat, aki képes ezek fejbentartására és megvalósítására. Ezek nélkül ugyanis halott produkciók szülehetnek. A figyelmes zenehallgató viszont (kottával a kézben) szinte kizárólag objektív vizsgálódással is „leleplezheti” az „igénytelen” karmesterek felvételeit. Sir Simon Rattle azonban különbözik a fent említett zenei irányítóktól, hiszen mérnöki precízséggel tartja be a mahleri utasításokat, legyen az akár olyan, mint az első tétel egyik csúcspontjánál található ütem, melyben egyszerre több hangszernek kell más-más dinamikával játszani. A mérnök-karmester (ha van ilyen) bizonyára elveszne ennyi jel láttán, s kizárólag azok betartására helyezné a hangsúlyt. (Bár, ha őszinték vagyunk, ezek az interpretációk még mindig közelebb állnak hozzánk, mint az elnagyolt, romantikus

ködbe vesző tolmácsolások.) Sir Simon Rattle nem ragad le Mahler jelenél, hanem – azok megtartásán túl – képes nagy ívű formát ábrázolni, még olyan egymástól gyökeresen különböző indíttatású tételek esetében is, mint az első és a második.

Mahler: 4. szimfónia
City of Birmingham Symphony Orchestra
Amanda Roocroft – szoprán
vezényel: Sir Simon Rattle
EMI Classics

Nem véletlen, hogy felhagyunk a számsorrend szerinti elemzéssel, hiszen a negyedik szimfónia felvételéről már nem szólhatunk olyan elismeréssel, mint ahogyan azt a hetedik esetében tettük. Ezen a lemezen a zenekar sem nyújt olyan produkciót, mint az előzőn: sápadtabb, szürkébb hang, színtelen gondolkodás jellemzi „alakításukat”. Amanda Roocroft negyedik tételbeli megszólalása sem kielégítő, a szoprán nem egészen elfogadható artikulációval, és tagolatlan éneklésmódjával hagy kellemetlen emléket bennünk.

Mahler: 9. szimfónia
R. Strauss: Metamorphosen für 23 Solostreicher
Wiener Philharmoniker
vezényel: Sir Simon Rattle
EMI Classics

Kevés olyan alkotás van, amely annyira közel állna szívemhez, mint Mahler kilencedikje, vagy Richard Strauss Metamorfózisa. Különös ízlés, mégis szerkesztési bravúr kellett, hogy ezt a két művet állítsák párba: Mahler szimfóniájának kicsengése után ugyanis mintegy zenetörténeti búcsúbeszéd hat Strauss darabja. Búcsú mindattól, ami a második világháborúig megörvendeztette a zenére vágyókat, búcsú a szépségtől, s az örök ideától. A beethoveni téma ebben az interpretációban inkább siratóra, mintsem ütemvonalak közé zárt dallamra emlékeztet. A Mahler szimfónia előadásánál ötlik leginkább szemünkbe Rattle nagy formátumú alakja. Építőmester ő, olyan irányító, aki biztos alapokon állva felhőkarcolókat képes építeni: dallamívei olyan feszültséget hordoznak magukban, amilyent csak visszatartott levegővel vagyunk képesek hallgatni, átélni. Ez a felvétel mindenkinek becses darabja lehet, aki szereti Mahlert és Richard Strauss egyedülálló alkotását.

RATTLE

Elgar: h-moll hegedűverseny Op. 61
Ralph Vaughan Williams: The Lark Ascending
Kennedy – hegedű
City of Birmingham Symphony Orchestra
vezényel: Sir Simon Rattle
EMI Classics

A Gramofonban már olvashattak részletes recenziót erről a felvételről, mégis szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy Elgar hegedűversenyét másodszor játszotta lemezre Nigel Kennedy, ami azért is kockázatos vállalkozás, mert a szólistának és a zenekarnak egyaránt újra kell gondolni az előadási koncepciókat. Ezen a felvételen legfőképpen a szólistának köszönhető, hogy az előzőhöz képest új tartalommal telítődött a mű, ám a kíséző zenekar és Sir Simon Rattle javára legyen mondva, hogy a zenekari „háttér” ebben az esetben bámulatosan simul Kennedy játékához, oly módon, hogy a hangszeres kíséretből szinte „kinő” a hegedű éneke.

Gershwin: Rhapsody in Blue, Song-book, Piano Concerto in F
Peter Donohoe – zongora
London Sinfonietta
City of Birmingham Symphony Orchestra
vezényel: Sir Simon Rattle
EMI Classics

Noha ez a lemez inkább Peter Donohoe diszkográfiáját gazdagítja, a Kék rapszódia miatt mégis Rattle személyét tekintve is irányadó. Az 1987-ben készült felvételen egyedülállóan színes „változatban” hallhatjuk Gershwin népszerű alkotását. Sajnos Donohoe zongorajátéka nem nyerte el tetszésünket, valószínűleg a zenekar játékánál hűvösebb magatartása miatt. A muzikusok (London Sinfonietta) élén álló dirigens kiválóan érzi a mű ritmikai kontúráit, tolmácsolása élesen rajzolt, virtuóz, minden pillanatban szórakoztató Gershwin-muzsikát tár elénk.

Sir William Walton: 1. szimfónia, Belshazzar's Feast
Thomas Hampson – bariton
City of Birmingham Symphony Chorus,
The Cleveland Orchestra Chorus
City of Birmingham Symphony Orchestra
vezényel: Sir Simon Rattle
EMI Classics

A Gerontius álma után a brit zene legkiemelkedőbb kórusdarabjának tartják Walton Belshazzar's Feast című kompozícióját. Olyan friss és életszerű képek jelennek meg muzsikájában, amelyek nemcsak mesészerűvé, hanem egyszerre valóságossá, realiztikussá teszik e bibliai történet zenei köntösbe öltöztetett mondanivalóját. A mű olyan karmesterek irányításával szólalt meg, még Walton idejében, mint Széll György, vagy André Previn. A Belshazzar's Feasthez időben is közel áll Walton első szimfóniája, amely jelentőségét tekintve messze elmarad a vokális műtől. A felvétel kitűnően példázza a két kórus magas színvonalát: érdemes meghallgatni, és gyönyörködni a kiválóan artikulált szövegmondásban, a férfikarok meglepő töménységében és karakterisztikumaiban. A dirigens ezen a felvételen bizonyítja be leginkább, hogy a nagy formákhoz ért leginkább.

Britten: The Young Person's Guide to the Orchestra
City of Birmingham Symphony Orchestra
vezényel: Sir Simon Rattle
Video – EMI Classics

Végül, de nem utolsósorban a zenekarral és a komolyzenével most ismerkedő olvasóknak ajánlom a jelen videófelvételt, amelyen Sir Simon Rattle nemcsak vezényel, hanem saját szavaival mutatja be a szimfonikus zenekart, azoknak tagjait és különböző hangszereit. Egyszerű és lényegre törő magyarázatokat hallunk, olyan mondatokat, melyek kiválóan jellemzik a karmester zenei hitvallását az egyszerűség és a lényegmegragadás mellett.

Hegymegi Ákos

BUDAPEST HIGH END SHOW

Utolsó alkalommal biztosít helyszínt a Budapest High End Show néven ismert extravagáns úri huncutság részére a Atrium Hyatt szálloda. Az elmúlt hat év során számunkra otthonossá vált épületbelső teljes felújítása, (az átrium új enteriőrjéhez a mintát valószínűleg Az angol beteg című film szolgáltatta) illetve az új, mozdíthatatlan szobaberendezés miatt (a bútorokat nem lehet kirámolni, a jövőben a közönségnek az ágyon kellene üldögélnie) a szálloda többé nem tud fogadni minket. Idén, most már utoljára, a már felújított első emelet helyett a még érintetlen nyolcadikra, azaz a szállodai high endre költözünk, tehát a látogatóknak a liften az egyes gomb helyett majd a nyolcast kell megnyomniuk. Ez a kiállítás megszokott rendjében is változást okoz: a belépőjegyeket valószínűleg a szálloda halljában, a földszinten fogjuk árusítani. A nyolcadik emeleten, azaz a kiállítói szinten a megváltott jegyeket már csak kezelni fogják a hostesslányok.

Fontos tudnivaló, hogy a nyolcadik emeleten a szobák valamivel kisebbek, mint az első emeletiek, ezért a látogatók szó szerint testközelből ismerkedhetnek majd a készülékekkel. A helyszíne miatt valószínűleg kevesebb szék fogunk elhelyezni, ezért sokan állni lesznek kénytelenek, hogy a minél többen elférhessenek. Az átriumrészben a folyosó is keskenyebb, ezért az idén nem lesz büfé a kiállítási emeleten, nem is férne el, s egyébként is, elég lenne néhány szendvics, s egy kicsit testesebb ember még fent ragadna a nyolcadikon. Ha nagyon sokan leszünk a szobákban, akkor olyan szorosan állunk majd egymás mellett, mint az oszlopok a tetris játékban. Ami viszont jó hír, hogy a jelentkezések alapján úgy tűnik, hogy idén talán több lesz a látni, illetve hallgatni való, mint az elmúlt években.

Akkor hát nézzük, kik az idei Budapest High End Show résztvevői.

ALISCA ORANGE – a háromfős fejlesztői csapat idén két szobában állít ki. Két új elektronikát fognak bemutatni. A BCD-technológiával készült monolit IC-s integrált kivételű Aaron erősítő és a tranzistoros Dolphin végerősítő létrehozásával úgy gondolják, hogy az egyik legnehezebb fejlesztési feladatot oldották meg, azaz sikerült elérhető áron highend színvonalú terméket előállítani. További, már ismert Alisca-elektronikák is meghallgathatóak majd, a Red Lion, félvezetős, valamint a Ring és Black Pepper csöves erősítők. Hangsugárzók: az első szobában a Focal hangszorókból épült Crystal, a másodikban pedig az Audax-motorokat felhasználó Progresszív sorozat szólal majd meg. A kábelezés a szintén saját fejlesztésű Black Line-széria felhasználásával történik.

Az **AYMARA KFT.** kiállítói szobájában a B & W hangdobozok és az Arcam-elektronikák kombinációja hallgatható meg. A B & W Nautilus 805 egy kétutas, bass reflex-rendszerű, állványra helyezhető hangsugárzó rend-

Hotel Atrium Hyatt,
1998. november 6–8.

szet, mely a Nautilus hangsugárzó és a Matrix 800-as széria bizonyos elektronikai és akusztikai megoldásait egyesíti, továbbá a B & W cég újabb fejlesztési eredményeit is felmutatja. A dobozt egy bi-ampifikációs rendszerrel hajrják meg, mely egy Arcam Alpha 10 integrált erősítőtől, illetve az Arcam Alpha 10 P teljesítmény erősítőtől áll majd, az erősítő mindkét változata 2 x 100 W teljesítmény leadására képes. A műsorforrás az Arcam Alpha 9 CD-játszó lesz, mely műszaki megoldásait miatt: 24 bites D/A konverter, valamint HDCD dekóder chip, jelenleg az Arcam zászlóshajója.

Széles körű termékcsalád: elektroncsöves és félvezetős erősítők, D/A-átalakítók, hangszórók, kábelek, akusztikai elemek, valamint CD-játszók teljes körű tuningja, ez a hazai audiofil-piacon a **DUNAUDIO** névjegy. Idén ők is két szobában mutatják be termékeiket, köztük a nyár eleje óta sláger 24 bites digitál-analóg átalakítót (hírforrás: Dunaudio), a triódás, csöves, monoblokk-vegerősítőt, a távirányítóval szerelt elő- és integrált erősítőt, a szintén távirányítható elektroncsöves D/A-átalakítót. További kiállítási újdonság az új mobil szobaakusztikai elemek sora, valamint egy földhurok-eliminátor.

Sallai László cége, az **ETALON** ismét megpróbál profétá lenni saját hazájában (is). A készülékeivel már számos, jelentős highend-tradícióval rendelkező országban elismerést szerzett magyar gyártó második alkalommal állítja ki termékeit önállóan a budapesti show-n. Idén egy új fejlesztésű komplett audioláncot mutat be, azaz CD-játszót,

egy szeparált D/A konvertert, egy A-osztályú integrált félvezetős erősítőt és hangsugárzókat, mindezt saját kábelezéssel összeállítva. László egy új készülékállvány-konstrukciót is bemutat, s a készülékeit valószínűleg a saját készítésű audiofil hangfelvételeivel fogja demonstrálni.

A **L'AUDITEUR** idén ismét 3 szobában állít ki. Bemutatkozó termékek: az Audio Analogue erősítőcsalád valamelyik tagja (Puccini, Puccini SE, Bellini, Donizetti) valamint az új CD-játszó, a Paganini. Meghallgatható lesz az új Pointe Medium erősítő Chario Syntar és Hiper hangsugárzókkal. A Thorens lemezjátszók széles választékából is ízelítőt adnak, az általuk optimálisnak ítélt Grado-hangszedőkkel összeállítva. A látogatóknak lehetőségük lesz arra is, hogy megismerkedhessenek a TD 2001 lemezjátszó Isotrack, azaz a továbbfejleszhető változatával. A L'Auditeur ezen a kiállításon mutatja be hazánkban először a Wilson Benesch „Full Circle” lemezjátszót, Papworth-elektronikákkal, valamint egy árban és minőségben hozzájuk arányosan illeszkedő új hangsugárzóval kiegészítve. Természetesen új lemezek közül is válogathatnak a hozzájuk betekintő érdeklődők: a hagyományos választékuk ezúttal a Mercury Living Presence és a Fono Records kiadványaival bővül.

A **MERLIN AUDIO** idén négy szobában sorakoztatja fel készülékeit. Az elsőben az ALR/Jordan „Entry Series” hangsugárzók mutatkoznak be. A másodikban az Audio Note „Entry Level”-sorozat, az M0 elő/P0 végerősítő DAC0-kombináció szólal majd meg a TT1 analóg és a CD1 műsorforrásokról. Ugyanitt ismerkedhetnek majd meg az érdeklődők a Border Patrol-tápegységekkel is. A harmadik szobában az Audio Note CD2 és CD3 integrált csöves CD-játszók a Western Electric 300B triódával „szerelt” Meisho erősítőhöz, és az Audio Note J/Spx hangsugárzókhöz lesznek illesztve. A negyedik szobában az új AN M5 előerősítő és a DAC5 D/A átalakító az Ongaku erősítővel fog megszólalni. A készülékek mindenütt Max Townshend pneumatikus állványaira lesznek ráhelyezve.

A **SÖUND ARTS AUDIO** mint a High-End kiállítások egyik leghűségesebb résztvevője idén ismét bemutatja új és már ismert régebbi termékeit. A maglódi gyártó megalakulását követően nem sokkal már több külföldi audiofil-gyártónak szállított lemezjátszó-asztalakat, készülék-állványokat, hangfallabakat. Megrendelőik közé tartozik pl.: az Absolute Sound, Nad, Roksan, Mission, Audio Physics stb. A folyamatos termelés eredményeként a céget ma már közvetlenül megkeresik a hazai kereskedők és felhasználók is. Ők szívesen választanak Söund Arts Audio-tervezésű szériatermékekből, de az is előfordul, hogy egyedi igényekkel lépnek fel, akár a formát, mint a

KIALLÍTÓK
 ALISCA ORANGE
 AYMARA
 DUNAUDIO
 ETALON
 L'AUDITEUR
 MERLIN AUDIO
 SOUND ARTS AUDIO
 TAYLOR ACOUSTIC
 TDL HUNGARY
 TFK ELEKTRONIK
 ZEPPELIN AUDIO
 SZTEREÓ MAGAZIN
 HIFI PIAC
 HIFI CHOICE
 GRAMOFON
 BUDAPEST RÁDIO
 TAMOGATÓK
 1998. november 6-8.
Budapest HIGH END SHOW
 A VILÁG LEGSZÍNVOVÓ HANG- ÉS AUDIO KÉSZÜLEKEI
 HOTEL ATRIUM HYATT 1051 BUDAPEST, ROOSEVELT TÉR 2.

JEGYEK OKTÓBER 1-TŐL VÁSÁROLHATÓK: ALISCA ORANGE 1012 BP., LOGODI U. 9. TEL.: 375-3358; AYMARA KFT. 1074 BP., DOHÁNY U. 1/B. TEL.: 269-6013; DUNAUDIO 1142 BP., CSAKTORNYA PARK 6. TEL.: 222-5128; EXCELLENT HIFI STUDIO 1114 BP., KEMENES U. 4. TEL.: 209-4763; L'AUDITEUR 1092 BP., HÖGYES E. U. 1. TEL.: 217-1778; MERLIN AUDIO 1092 BP., RÁDAY U. 54. TEL.: 215-2612; ZEPPELIN AUDIO TEL.: 06-309-521-109, VALAMINT A KIÁLLÍTÓK BEMUTATÓTERMEIBEN ÉS A KIÁLLÍTÁS HELYSZÍNÉN.
<http://www.bmc.hu/hes98>

sznézést tekintve. Az idei kiállításon a Söund Arts Audio szobájában lesz egy új állvány, melynek kialakulását a múlt év tapasztalatai eredményezték.

A Szabó Tibor alapította **TAYLOR ACOUSTIC** több mint tízéves fejlesztőmunka után, 1996-ban alakult. A kiállításon a saját fejlesztésű Taylor Acoustic Classic

dott, a szénszál szövésű Carbon Fibre szériával. A forgalmazó szerint a hang, illetve a megépítés minősége a High-End irányába mutat. A kiállításon a TDL zászlóshajója, a TDL Reference Standard Transmisson Life***-hangfal is hallható lesz. Bemutatkozik még az amerikai AMC elektronikai cég teljes választéka is.

hangsugárzó család néhány tagját, valamint csöves és integrált felvezető erősítőket, kábeleket, valamint modifikált CD-játszókat szólatlatnak meg.

Idén első alkalommal mutatja be újdonságait a High End Show-n a **TDL HUNGARY**. Ezt részben az indokolja, hogy az Audiolab-elektronikák új tulajdonosa, a Forma-1 világból ismert és elismert TAG McLaren cég, a híres 8000-res szériát megújította, s magasabb kategóriába léptette. Az új formatervezésű készülékeket TAG McLaren Audio F3 néven forgalmazzák. A budapesti bemutató a TDL Hungary számára nagy jelentőséggel bír, hiszen a londoni Ramada/Renaissance Show után ez lesz a második alkalom az új készülékcsalád nagyközönség előtti megjelenésére. A hazai képviselő nevét adó brit TDL hangsugárzócsalád is új tagokkal gazdagodott, a szénszál szövésű Carbon Fibre szériával. A forgalmazó szerint a hang, illetve a megépítés minősége a High-End irányába mutat. A kiállításon a TDL zászlóshajója, a TDL Reference Standard Transmisson Life***-hangfal is hallható lesz. Bemutatkozik még az amerikai AMC elektronikai cég teljes választéka is.

A **TFK ELEKTRONIK** a németországi T+A audiofil termék gyártó hazai forgalmazója. A T+A mint a német Hi-Fi-ipar egyik meghatározó gyártója, az elmúlt két évtizedben a csúcsmínőségi Hi-Fi- és a még megfizethető árú High End-készülékek közé próbált hangfalaival, erősítőivel, valamint CD-lejátszóival hivatni. A T+A hisz abban, hogy a digitális technikával is elérhető meleg, rendkívüli térérzetű hang. A budapesti kiállításon egy, T+A által kifejlesztett komplett digitális rendszer mutatkozik be a Solitaire digitális hangfalakkal kiegészítve.

A már megszokott (?) KEF Reference sorozat mellett két új hangszerőrmárkát mutat be a **ZEPPELIN AUDIO** a német Audioplantól és a KEF testvércégének számító Celestiontól. Ez utóbbi a Show-n debütál az új „C” sorozattal, amely tömör alumíniumból készült dobozával jelent újdonságot. Várható a Zeppelin Audio új, saját fejlesztésű FET-es High-End erősítőjének első bemutatkozása. Bemutatják még az Audioplan hálózati és hangszerőrkábeleket, valamint a Manticores cég legnagyobb futóművét, az Anniversary/Magician II-t. CD-játszó terén is várható újdonság.

Ezek lesznek az idei Budapest High End Show -n látható és hallható audio készülékek. Lemezeivel jelen lesz még a CD BÁR. Mint az elmúlt években, most is, épp aktuális, valamint régebbi kiadványaival és munkatársával a hazai audiofil-sajtó, azaz a SZTEREÓ, a HIFI PIAC, továbbá a HIFI CHOICE magyar nyelvű változata, és a GRAMOFON zenei újság is képviselteti magát.

Ez van, illetve lesz novemberben a Budapest High End Show keretében, utoljára a Hyattban.

Csontos István

<p>ALISCA ORANGE 1012 Budapest, Logodi u. 9. Tel./Fax: 375 3358 Alakulás éve: 1992. Cégeképviselő: Bese Attila Termékek: Hangsugárzók, erősítők, kábelek, állványok, rezgéscsillapító kúpok, CD rátét, analóg kiegészítők</p>	<p>Alakulás éve: 1991. Cégeképviselő: Sallay László Termékek: hangsugárzók, erősítők, kábelek, állványok, kúpok, CD-lemezek</p>	<p>SÖUND ARTS AUDIO 2234 Maglód, Kölcsey utca 23. Telefon/Fax: 29/326 529 30/924-4669 Alakulás éve: 1990. Cégeképviselő: Farkas Pál, Szilvai Tibor, Turi János Képviselő: Söund Arts készülékállványok, lemezejátszó asztalkák, hangsugárzó lábzatok, falikonozok, kiegészítő elemek</p>	<p>Alakulás éve: 1997. Cégeképviselő: Kun Sándor, Tóth Dénes, Turi Géza Képviselő: AMC, Audiolab, Mc. Laren Audio, TDL</p>
<p>AYMARA KFT 1074 Budapest, Dohány u. 1/B Tel.: 269 6013 Alakulás éve: 1994. Cégeképviselő: Polyvás Szilvia Termékek: Arcam, B&W, Elite, Solid</p>	<p>L'AUDITEUR 1092 Budapest, Högyes E. u. 1. Telefon/Fax: 217 1778; 20/942 9750 Alakulás éve: 1993. Cégeképviselő: Nagy László Képviselő: Alisca Orange, Alto, Audiomat, Chario, Grado, Papworth, Pointe, QLN, Straight Wire, Thorens, Valvet, Wilson Benesch</p>	<p>TAYLOR ACOUSTIC 1033 Budapest, Búza u. 2. II. em. 11. Telefon: (1) 387-0254 Fax: (1) 457-43-33 Alakulás éve: 1996. Cégeképviselő: Szabó Tibor, Géri Ágnes Képviselő: Taylor Acoustic Forgalmazott termékek: hangsugárzók, erősítők, kábelek, állványok</p>	<p>TFK ELEKTRONIK KFT. 1112 Budapest, Köerberki út 36. Telefon: 310-51-71 Fax: 310-51-70 E-mail: ifk@mail.mata.v.hu Alakulás éve: 1997. Cégeképviselő: Csala János Bemutatóterem: Bp. V. Városház u. 16. Képviselő: T+A</p>
<p>DUNAUDIO 1142 Budapest, Csáktornya park 6. Telefon: 222 5128 Fax: 220 5596 Alakulás éve: 1992. Cégeképviselő: Szabó Zoltán Képviselő: Dunaudio, Hivox</p>	<p>MERLIN AUDIO 1092 Budapest, Ráday u. 54. fszt. 2. Telefon/Fax: 215 2612 E-mail: merlin@mail.datanet.hu www.bmc.hu/merlinaudio Alakulás éve: 1988. Cégeképviselő: Csontos István, Csontos Tamás, Wittmayer Gábor Képviselő: ALR Jordan, Audio Innovations, Audio Note, Goldring, Moth, Söund Örganisation, Systemdek, Townshend</p>	<p>TDL HUNGARY KFT Budapest, XI., Kemenes út 4. Telefon: 06/1-209-4763, 06/56-342-049, 06/20-939-1316 E-mail: cadart@mail.mata.v.hu, www.latvanyos.com/tld</p>	<p>ZEPPELIN AUDIO 1223 Budapest, Szent László u. 121. Telefon: 06-309-521-109 Fax: 420-8484 E-mail: zeppelin-audio@mail.mata.v.hu Alakulás éve: 1995 Cégeképviselő: Békefi Imre, Nagy Gábor Képviselő: KEF, Celestion, Tangent, Audioplan, Helios, Manticores, Benz Micro, Dynavector, Cable Talk</p>
<p>ETALON 1028 Budapest, Dér utca 24. (Bemutatóterem nincs.) Telefon: 275 7095 Fax: 397 4687</p>			

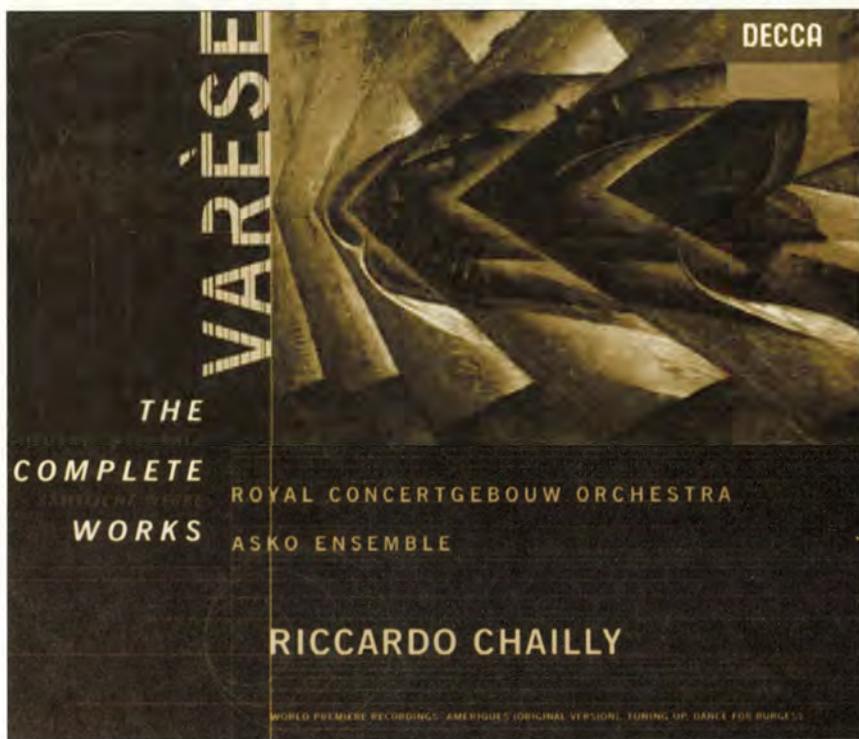

Varèse
összes művei

• Decca – PolyGram •

A hanglemezipar mechanizmusa egyképpen forog minden klasszikus szerző esetében: előbb vagy utóbb elkerülhetetlenül eléri a nagy életműveket mindannyiuk sorsa: az összkiadás. Edgard Varèse alkotásai azonban – jóllehet különböző felvételekből összeadódott már a virtuális összkiadás – csak most, a szerző halála után több mint három évtizeddel jelentek meg egyetlen gyűjteménybe foglalva: Riccardo Chailly érdeklődése és ambíciója eredményeképpen két CD-n. A hanglemezkiadás történetében voltak már persze majdnem teljes Varèse-gyűjtemények is: a szorgos Robert Craft úttörő próbálkozása, ha másért nem, hát elsőségeért érdemel említést, Pierre Boulez is majdnem teljes diszkográfiával büszkélkedhet; nem is egy kompozíció szinte slágere a lemezipiacnak – hiszen az Ionisation felvételének minden ütőegyüttes nekirugaszkodik, és hasonlóan az Octandre kamarazene-repertoáron betöltött helyéhez, az Arcana sem hiányozhat ma már jobb helyeken egy karmester vagy zenekar tudott művei sorából.

Chailly kísérlete mégis páratlan a maga nemében. Először is repertoárértéke miatt: vannak a lemezen olyan darabok, amelyek most jelentek meg első ízben hangfelvételen. Igaz, éppen itt mindjárt erős fenntartásokkal is él az életművel meghitt viszonyban lévő hallgató. Bármennyire tiszteli is a Varèse-tanítvány Chou Wen-chung kompetenciáját és odaadását, mégis nehezen tudja elfogadni, hogy egy a vázlatyint fölé alig jutott ötlet nyilvánvalóan rekonstruált állapota ellenére is Varèse-kompozíciójént jelent meg az oeuvre új kánonjának is szánt gyűjteményben (Tuning Up). Ugyanakkor hiányzik a listáról két

V A R È S E

Varèse
összes művei
Royal Concertgebouw Orchestra,
Asko Ensemble, vez.
Riccardo Chailly
Decca – PolyGram

olyan mű is, amelynek nem csak a létezéséről lehet tudni: egyrészt egy filmzene anyagáról van szó (amelyet sokáig elveszteként tartottak ugyan számon, de kiderült, hogy egy teljes példánya Varèse egyik barátjánál fennmaradt, megszólaltatható); másrészt nem szerepel az Etude pour l'Espace: ezt a darabot játszották is Varèse életében (s egy alkalommal azóta is, egy Hamburgban rendezett Varèse-fesztiválon), s ha igaz is, hogy szerzője nem fogadta el teljes értékű műként, legalább annyira lett volna helye a lemezen, mint Chou Wen-Chung egy másik rekonstrukciójának (Nocturnal). Kétségtelenül nagy öröm

az Amériques első verzióját végre felvételen hallani – de csak kevésbé lehet igazolni a Varèse által készített (és soha nem csak a szükség kívánta pótmegoldásnak, hanem a teljes értékű, a végleges műalaknak tekintett) második változat bejátszásának hiányát (még ha e második forma más felvételtől hallgatható is). S hogy mit keres itt az egyetlen fennmaradt fiatakori dal minapi hangszerelése, azt valószínűleg senki sem tudja megindokolni. Nehezen lehet elfogadni azt a köztes megoldást is, hogy az Ecuatorial ezúttal szólóhangon s nem kóruson szólal meg: igaz, a bemutatón Varèse ezt a megoldást választotta, de a hangzásban mégiscsak döntő különbség, hogy ott, akkor elektronikus erősítéssel; ez itt elmaradt, nyilván abból a megfontolásból, hogy a hangzásegyensúly a felvételen könnyűszerrel megteremthető – de talán kissé könnyedén feledkeztek el arról, hogy éppen csak a hangszín és karakter változik meg általa. (Az Ecuatorial felvételének másik problémája, hogy az első változat tehereminox és a második változat ondes martenot szólamát itt egy nyilván szintetikus hangszermegoldással helyettesítették: nagy kérdés, hogy éppen a hangzás iránt oly érzékeny Varèse esetében szabad-e efféle hangszerprotézisekkel kísérletezni.)

Kár ezekért a filológiai szeplőkért – mert a gyűjtemény nagyon is érdemes a figyelemre. Mind az Asko együttes, mind a Concertgebouw zenekara kimagasló produkciót nyújt, Chailly irányítása pontos, jól követhető, he-

J e l m a g y a r á z a t

kiváló

jó

közepes

hallgatható

hallgathatatlan

Iyenként analitikus és összefüggéseket láttató. Minden Varèse-felvétel sarkalatos kérdése a hangzásrétegek azonnali azonosíthatósága, állandósága és összemérhetősége: Chailly ezt a kvalitást kitűnően érvényesíti. Ebben nyilván partnere volt a hangfelvételek stábjába – munkájukat nem csupán a hangszeres művek felvétele dicséri, hanem a Poème électronique és a Déserts kissé megkopott hangszalagjainak új átjátszása is: elmondható róluk, amit Varèse – természetesen más technikai standardot szem előtt tartva – maga is mondott az egyik eredeti keverés befejezték: „végre szólnak.”

Ugyanakkor persze az sem kétséges, hogy az előadóművészet nagysága nincs jelen ebben az interpretációban – de a legtöbb darab esetében még így is a legjobb Varèse-felvétel,

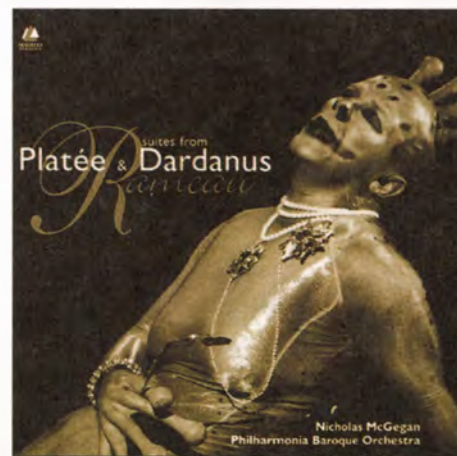
ami manapság hozzáférhető. A személyes hi-telességnek és szenvedélynek az az intenzitása azonban, ami a csak nagyon kevesek számára hozzáférhető historikus felvétel minden pillanatán átsugárzik, amely valamikor az ötvenes évek legelején készült Varèse felügyelete mellett (s ahol, mint tudni lehet, ő maga kezeli az Ionisation szirénáit), itt nyomaiban sincs jelen. S nincs mögötte az az egy életen át ápolott rajongó vonzódás sem, amit Frank Zappa érzett Varèse iránt, s amit élete utolsó munkájaként, éppen egy Varèse-összkiadásban szeretett volna összefoglalni és megmutatni. Csak a kamaraművek felvételével tudott elkészülni, s közülük is egynek az utolsó keverésében megakadályozta már a halál, ám munkája így, torzó voltában is, a személyes elkötelezettség, a hangmérnöki zsenialitás és tapasztalat mes-

terműve – egyre késlekedő megjelenése a hanglemezkiadás régóta várt nagy eseménye lehet majd. Riccardo Chailly munkája azonban mégis ebben a sorban említhető: ez a három Varèse-felvétel együtt alkotja most azt a mércét, amely hosszú időre meghatározza majd a komponistáról alkotott képet; egyikük hiányosságát a másik erénye könnyűszerrel helyesbíti a figyelmes hallgató elméjében. Végre – mondhatjuk alig leplezhető örömmel; eljöhét, talán itt is van már a pillanat, amikor Varèse életműve nem a kuriózumnak járó érdeklődés, hanem a hallgatói élmény alapján foglalja el az öt megillető helyet a huszadik század klasszikusai között, s nem csupán a szűkebb szakma, hanem a nagyobb közönség köreiben is.

Wilhelm András

Jean-Philippe Rameau
Suites from Platée & Dardanus

• Conifer Classics – BMG •

R a m e a u

Jean-Philippe Rameau
Suites from Platée & Dardanus
Philharmonia Baroque Orchestra
Nicholas McGegan
Conifer Classics – BMG

Rameau sok tekintetben felülmúlhatatlan gé-niusának újabb bizonyítékával szembesül az a zenekedvelő, aki Nicholas McGegan új, két – nagyszabású színpadi művek (Platée, 1745 és Dardanus, 1739) zenekari tételeit összesűrítő – szvitet tartalmazó CD-jével (remélhetőleg minél hamarább) megismerkedik. Noha egyik mű felvétele sem számít ezúttal teljes egészében világpremiernek – a Platée teljes zenei anyaga Minkowski, a Dardanus szvitje többek között Gardiner és Brüggén olvasatában is hozzáférhető –, McGegan előadása mégis új fényt vet ezekre a művekre. Kezdjük a CD-n amúgy is első helyen álló, jóllehet később keletkezett Platée-val: a francia trónörökös spanyol királylánnyal kötött házasságát ünneplő (azaz eredetileg Versailles számára írott, s Párizsban csak négy évvel később bemutatott) „ballet bouffon” felettébb sajátos módon rója le a hódolatát a királyi család előtt. Mitológiai paródiával állunk ugyanis szemben, s a különlegesen szatirikus történet – nevezhetjük akár a heroikus tragédie lyrique műfaj Monty Python-stílusú átértelmezésének is – meglehetősen vaskos tréfái Rameau amúgy is kiváló

és sokszor megmutató humorérzékét egészen különleges teljesítményre sarkallták. Az eredmény lenyűgöző, sokszor XX. századi módon groteszk táncrétekek – némelyikről hallás után ugyan kevesen mondanák meg bizonyosan, hogy nem Sztravinszkij tollából származik! – egész sorozata, melynek külön érdekessége a „szomorú és vidám bolondok”

két áriája. A szó szoros értelmében vett „szép zenével” itt és most nemigen találkozunk, s ez felettébb nagy dolog a kor alighanem legkifinomultabb és talán „legfranciább” francia zeneszerzője esetében. McGegan és zenekara remek formában játszik: a kiváló angol dirigens, kinek a magyar régizene is sokat köszönhet, nem véletlenül volt Gardiner asszisztense és csembalistánja az 1983-as aix-en-provence-i fesztiválon az – általam e lap hasábjain minden Rameau-kritika kapcsán már-már kötelezően felemlített – „elfelejtett” Les Boréades-opera előadásakor és rögzítésekor. McGegan – szerintem a mai kör egyik „legritikusabb” zenésze – rendkívüli érzékkel dirigálja a táncokat, s zenekarának hangzása (mely rendszerint produkciói gyengébb pontja) ezúttal szintén méltó a kompozíciókhoz. Az 1739-es Dardanus-szvit felvétele valamivel halványabbra sikerült: továbbra is briliáns, táncos előadásából számomra – lévén itt szó igazi, „komoly” tragédie lyrique-ről – néhol egy kis drámai súly hiányzik, például Gardiner már említett Erato CD-jéhez képest. Mégis olyan lemez ez, melyet mindenkinek örömmel ajánlok – felvételének hangzása is jó, csak egy-két vágás hallhatóbb a kívánatosnál –: bízom benne, hogy igazi meglepetést fog okozni.

Vashegyi György

Bartók Béla
Cantata profana

Kodály Zoltán
Psalmus hungaricus

Weiner Leó
Serenade

• Decca – PolyGram •

A Cantata profana baritonistájának kivételével magyar előadógárdával készült ünnepi CD-t külön melléklet teszi érdekessé: barnás fotók kalauzolnak végig Solti György pályáján. A képek mellett egy-egy mondatban – idézetek a karmester halála előtt korrigált önéletrajzból – Solti saját életére vonatkoztatva meséli újra Bartók Cantatájának román kolinda-balladáját, melynek szarvasaiban saját sorsára ismert. Megbékélése a vele szemben sokszor barátságtalan szülőfölddel számára a szarvasok hazatérését jelenti: magasabb immár az ajtó; befér a szarvuk. Az Emlékeimet ez a parabola keretezi. Ha a történet önmagára való vonatkoztatása inkább csak bon mot jellegű is (a szarvasoknak soha nem lehet elég magas az ajtó), személyes, önéletrajzi hitelében nincs okunk kétkedni. Az új CD tehát hazatérés és búcsú. De még ennél is több: hommage egykori tanárainak, mely végül emléket állít önmaga számára is.

Ugyancsak az önéletrajzból tudhatjuk meg, milyen kapcsolatban állt Solti a lemezen megidézett három mesterrel. Bartók „radikális” zenéjéért korán lelkesedett, műveit pedig később sokat dirigálta, viszont aránylag kevés személyes kapcsolatuk volt. Bartók csupán helyettesítésképpen néhány hétig adott kollégája osztályának – köztük Soltinak is – zongoraórákat. Igaz, Kodály éveken át volt egyike zeneszerző-professorainak. Mégis: közvetlen tanár–tanítvány viszonyban valóban meghatározónak a későbbi karmester számára alighanem csak a lemez harmadik szerzője számíthatott. Róla írja: „Nem túlzok, amikor azt mondom: minden, amit zenészként elértem, Weiner Leónak köszönhetek.”

Solti három budapesti professzora, mind Koessler-tanítványok, egy kimagasló zeneszerző-generáció képviselői. De milyen különböző a három darab sorsa! Weineré, ez az 1906-ban,

S O L T I

Bartók Béla: Cantata profana
Kodály Zoltán: Psalmus hungaricus
Weiner Leó: Serenade
Budapest Fesztivál Zenekar,
vezényel: Sir Georg Solti
Decca – PolyGram

vizsgadarabként bemutatott kompozíció, annak idején páratlan sikerrel járta be Európát. Aktualitását veszítve történeti ereklyévé vált. Kodály Psalmusa az 1923-as „pest-budai” jubileumi koncerten elért átütő sikere óta hazájában és külföldön egyaránt reprezentatív mű maradt. Bartóké (1930) rejtegetett és rejtőzködő alkotás, miközben – tudjuk – a szerző „legszemélyesebb hitvallása”. A komponálás után évekkel megvalósult angliai, majd magyarországi bemutató óta sem gyakran vállalkoznak megszólaltatására, miközben – tanulmányok sora jelzi – újabb és újabb értelmezési kísérletekre csábít.

A Psalmus és a Cantata párosítása nagyon is indokolt; kétségtelenül sok szál köti egymáshoz a két kompozíciót, nem csupán „hitvalló” jellegük. Nem véletlen, hogy szerepelnek együtt más CD-n is. (Doráti Antal 1968-ban, illetve

1970-ben készült felvételei néhány éve jelentek meg a Hungaroton Classic sorozatban. A lemez érdekessége, hogy elhangzik rajta mindkét kompozíció szövege a két komponista saját felolvasásában.) Különös, de nagyon szerencsésen tagolja a CD anyagát Weiner fiatalkori Serenade-ja. Legegységesebb és legegényibb talán a Scherzo főrésze (II. tétel), de a mendelssohni hanghoz, a XIX. századi francia írásmóddhoz, beethoveni hagyományokhoz való készséges alkalmazkodása révén már érett, sikerült művel képviseli a komponistát. Olykor mintha valóban a soha meg nem született és annyira várt XIX. századi romantikus magyar szimfonizmus szólalna meg benne.

De milyen is a megszólaló zene? Az énekesek hangja szép, átütő erejű, karakterük szerepükhöz illik. Mindkét szólistánál megfigyelhető ugyan egy-egy modorosnak ható megoldás, a tenor pedig igen nehéz szólalmait olykor szükségtelenül forszírozott hangon, apróbb intonációs pontatlanságokkal énekli, de ennél sokkal fontosabb, hogy a szövegmondás mindkettejüknél átért és a baritonistánál is szinte mindvégig kifogástalan. A kórus hangzása, melynek persze a Zsoltárban jut főszerep (a Cantatában a kettőskar rendkívül bonyolult szövete hangzás szempontjából mindvégig beleolvad a teljes zenei anyagba) meglepően egységes és tömör. A zenekari játék nemcsak pontos, tiszta, de szí-

nes és magával ragadó is. Weiner kompozíciója ad leginkább alkalmat arra, hogy az együttes elegáns frazeálási kultúrája is közvetlenül érvényre jusson. A hangszerzőlők is könnyebben érvényesülnek a Serenade kevésbé összetett (zeneileg kevésbé súlyos), ugyanakkor áttört hangszerelésű textúrájában. A rövid lassútétel mindig újabb fafúvóst középpontba állító variációsora különösen jó példa. A felvételen ugyanakkor a Kodály-mű sem válik zenekar-kíséretes kórusművé. Sőt az előadás nagyon is ráirányítja a figyelmet a nagyszabású rondóforma epizódjaiban a hol előkészítő, hol kísérő „madrigalisztikus” szó- vagy hangulatfestő hangszeres anyagainak különleges, a Kékszakállúéhoz mérhető szépségére is.

Kimagaslók tehát az előadói teljesítmények. De hol a karmester? Min mérhető az ő szerepe? A kompozíciók megszólalását a hangzás fegyvelme és tisztasága, lenyűgöző lendület (a Cantata kezdetén a megszokottnál valamivel mozgéko-

nyabb tempó), a folyamatosság szüntelen érzete, az egyes részek gondosan kidolgozott, érzékeny összekapcsolása jellemzi: mindezek bizonyosan jelentős mértékben függenek a karmestertől. Ahogy egy frázist – legyen az akár kísérrészlet – nem csak elindít, hanem biztos kézzel végig is követ; ahogy egyidejű szólamok egymáshoz aránylanak; ahogy egy szakaszvégnél a hangzás lecseng: mindez erőteljes, de sohasem erőszakos karmesteri pálcára vall. De hát hogyan is ír Solti egykori kamarazene-tanára oktatásáról? „Weiner soha nem beszélt a technikáról, hanem mindig a zenei struktúráról, a tagolás szabadságáról (...) Megtanította, hogyan kell egymásra hallgatnunk (...), hogyan ismerjük fel, mikor kell vezetnünk és mikor követnünk (...), hogyan kell meghallani, megítélni, mi történik a zenekarban, miként kell a hibákat észrevenni és korrigálni.”

A karmesteri formálókészség mintaszerűen érvényesül a Cantata profana előadásában.

Bartók művének hangfelvételein melegség és pontosság, kifejezőerő és tiszta hangzásoképp ritkán párosul.

Boulez újabb felvétele (a Chicago Symphony Orchestrával) tiszteletet ébreszt precizitásával, logikájával, transzparenciájával. A mű maga azonban mintha elidegenedetten, rideg magányban szólna.

Solti felvételében megvan az az emberi melegség, ami más-más módon egy-egy régebbi (többnyire angol nyelvű) felvételnek sajátja, Walter Susskindének (a New Symphony Orchestra and Chorusszal) vagy Heinrich Hollreiserének (bécsiekkel). Nem a kristályos áttetszőség, hanem – kiegyensúlyozott hangzásának, arányainak és mindenekelőtt lendületének köszönhetően – drámai erő jellemzi. A karmester (annyi opera-előadás karmestere) a fegyvelmetten megrajzolt drámai folyamatban azért a konstrukció szilárdságát is őrzi.

Vikárius László

hach

**Hat Prelúdium és fuga
a Wohltemperiertes Klavier
I. kötetéből (BWV 846–851),
D-dúr Partita (BWV 828)**

• Hungaroton Classic •

Tatjana Nyikolajeva 1955-ben járt Budapesten, s ittlétekor lemezfelvételt is készített. Mivel erre a legtöbb idelátogató vendégművész esetében nem került sor, különösen nagy öröm ennek a felvételnek a publikálása. Nyikolajeva mutatta be Bartók III. zongoraversenyét a Szovjetunióban, s alighanem ő tette – többek közt két lemezfelvételével – a legtöbbet Sostakovics 24 Prelúdium és fuga című művéért, melynek mintaképe épp a Wohltemperiertes Klavier.

Nyikolajeva budapesti lemezfelvétele jól reprezentálja az orosz zongoraiskola sajátosságait. Nyikolajeva játéka igen változatos, de szó sincs egységesség hiányáról, inkább hangsúlyok variációjáról, mindig más aspektus előtérbe helyezéséről. Hol a sebes vagy dinamikus játék izgalmasságának kiemelésén, hol a zene testeségének vagy finomságának előtérbe helyezésén a hangsúly. Nyikolajeva előszeretettel emeli ki a

B a c h

Bach
Hat Prelúdium és fuga a
Wohltemperiertes Klavier I. kötetéből
(BWV 846–851).
D-dúr Partita (BWV 828)
Tatjana Nyikolajeva – zongora
Hungaroton Classic

tételek különböző karaktereit, lírai, vidám, súlyos, repetitív voltát. Alapvetően romantikus zongorázást hallunk – a romantikus zenéhez mindenekfelett kötődő orosz zongoraiskola hagyományaihoz híven meleg a hangszer hangzása és az előadások domináns sajátossága az erőteljes, kifejezőeszközökkel szabadon élő játék –

ám Nyikolajeva játékának vannak olyan elemei, melyek nem a romantika interpretációs jellegzetességeihez tartoznak. Amikor Nyikolajeva Bachot játszik, nem szakad el azoknak a komponistáknak a világtól sem, akiket még szeret, legyenek akár klasszikusok, akár romantikusok, vagy akár modernek. Zongorázásában Nyikolajeva sokféle vonást egyesít, s ezekkel gazdagon és spontán módon él.

Nemrégiben két kiadásban is megjelentette a Deutsche Grammophon Bach öt prelúdium és fugáját a Wohltemperiertes Klavier I. kötetének elejéről Szvjatoszlav Richterrel (BWV 846, 849–851 és 853). Összevetni a négy mindketőjüknél szereplő pár előadását részletekig meglehetősen nemigen érdemes, mert nagyon mások s másképp nagyok. Nyikolajeva olvasatai azzal tűnnek ki, hogy magas színvonalon foglalnak magukba számos jellegzetességet, Richter interpretációi pedig egészen különleges atmoszférájukkal, az egyszerű ihletettség magasabb fokával hatnak. Az ő előadását 1962-ben hangversenyeken rögzítették, ezért nem volna ildomos a két felvétel hangzásának összehasonlítása, azt azonban érdemes megemlíteni, hogy az 1955-ös budapesti felvétel korához képest nagyon jól szól. Hogy fair összehasonlítással éljünk, jobban, mint Cziffra György jó néhány, évekkal később, Nyugaton készült stúdiófelvétele.

Zay Balázs

Verdi
Rigoletto

• Deutsche Grammophon
– PolyGram •

Évtizedünk és az előző sem bővelkedett jelentős Verdi-felvételekben: 6-7 kiadvány maradhat emlékezetes harminc közül. Ez a Rigoletto fontos, mert jó alkalom (ha tetszik: ürügy) arra, hogy véget vessünk a száz éve tartó (ön)áztatásnak, amely szerint a hagyományos operai ének-művészet megőrizhető. A múlt századi olasz operák megszólaltatása 1900 és 1970–80 között még többé-kevésbé magában foglalta a XIX. század elején kivirágzott bel canto eredményeit, tovább éltek a romantikus gesztusuk is, miközben fokozatosan eluralkodott a verista modor a nyíltan vállalt indulati-érzelmi túlzásokkal. A Caruso-, Callas- és Domingo-nemzedékek előadásait egyaránt ez az eklektika jellemezte. S míg a barokk és klasszikus repertoárban hosszú ideje a korhű hangszer, illetve ének- és játékmód dívik, Bellini, Donizetti, Verdi operáinak esetében épp az ellenkező, a korszerűsítő irányzat érvényesül. A mai olasz(os) éneklés a „globalizált”, akciófilmes tömegizlés üres, hidegen nyers és kemény világából való. A bel canto érzéki szépsége csak törmelékeiben van jelen, lerövidültek a romantikus ívek, az érzelmes ékesszólás lemaradt az indulatok mellől. A hallgató előbb hajlamos a vaskos hangképet hibáztatni: a túl közeli mikrofonozás a megszépitő térből kiemel szereplőket. (A csúnyaságok

Verdi

Verdi
Rigoletto
Vlagyimir Csernov (Rigoletto),
Cheryl Studer (Gilda),
Luciano Pavarotti (Herceg),
Roberto ScandiuZZi (Sparafucile),
Denyce Graves (Maddalena),
Ildebrando d'Arcangelo (Monterone),
Dwayne Croft (Marullo)
A Metropolitan Opera Ének és Zenekara,
vezényel: James Levine
Deutsche Grammophon – PolyGram

elkendőzése végett áldozták fel a magas tartományt, avagy allergiás náthától dugultak be az orrok a New York-i stúdióban?) Valójában a tárgy és a színhely kínálta reneszánsz ragyogást és a Verdi-zene őszinte pátosának fényét kerestük. Romain Rolland a francia forradalom rémuralmi esztendeiben jelölte meg „homályos forrását... a tragikus lelki zavarnak, melyben a romantika tetszeleg.” A Fidelio kapcsán írt szavak Victor Hugo színművére (A király mulat) és Verdi operájára szintúgy ráillenek. Drámai erővel, rendkívüli színhatásokkal festik e társadalmi megrendülést; a zeneszerző a „tökéletes” operák egyikévé formálta Hugo alkotását. Jelenetei shakespeare-i szenvedélyt vetítenek a reneszánsz vászonra a romantikus végelesség keretében. A rendezői diktatúrák és a horrorfilmek idején ez a színl világ természetesen Sparafucile véres-feketéjébe sötétül. Karmester és szereplők – tudatosan-e vagy sem, de életkoruknak és előéletüknek megfelelően – alkalmazkodnak az új hangvételhez, illetve ők

diktálják. Magas színvonalon és meggyőzően teszik. A jövő században így dalolják majd Verdit: pátosz (azaz szenvedélyes lelkesedés, fűtött emelkedettség, fenség) és gyöngédebb színek nélkül. Levine visszatért az eredeti szerzői kádenciákhoz, de megengedi a közbeékel (és feleslegesen kitarított) magas hangokat, nehéz pillanatok okozva a sztár szopránnak és tenornak meg a hallgatónak. Pavarotti nagy művész lévén erényt csinál a szükségből. A fáradtabb hangszín, kurta lélegzetű frázisrajz, az érzelmi kiüresedés mind az alakítást szolgálja. Az egykor érzéki varázsú, megnyerően léha mantuai herceg (1967 RCA live; 1971 Decca; majd a Ponnelle-filmben halandó testet öltött „Bacchusa”) most cinikus macho, kiélt, unatkozó-türelmeden kéjenc. Még lírai áriájában és szerelmi kettősében sem törekszik hihetően szívmeleg hanghordozásra. Studer, aki Sinopoli Sentajaként (DG 1991) azért tetszett, mert valóban fiatal norvég lánynak tűnt fel s nem szabadnapos Brünnhildének, itt azért tetszik, mert nem finomkodó szőke naiva, hanem – Callas nyomán is – szerelemre érett, forró vérű olasz nő. Csernov a legjelentékenyebb címszereplő Cappuccilli (DG) és Bruson (Philips) óta, azaz Nucci és Zancanaro sűrű bábjai helyett eleven figurát kapunk. Alakító-éneklő művésze 1993-ban e szerepben nem azon a zeniten áll, ahonnan a két évvel későbbi Álarcosbál (Teldec) nagyáriája ragyog. S az ő hangjában is keveslem Verdi és a hajdani mesés olasz lírai baritonok „kedvenc érzelmét”, a mélyről jövő apai gyöngédséget. A mellékszereplők egytől egyig kifogástalanok.

Uhrman György

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

ROSSINI
IL BARBIERE DI SIVIGLIA
SIVIGLIA TORRELLI

GYÖRGY MELIS
JÓZSEF RETI
MARGIT LÁSZLO
MIRYAL SZÉKELY
LÁJOS KATONA
ZSÓZSA DIVEKY
ZSÓLT BÉNYE
TÓR MARIAS
KARMESTER: ROBERTO CARDELLI

A teljes HUNGAROTON CLASSIC katalógus olvasható az Interneten: <http://www.hungaroton.hu>

Paul Hindemith
Kamarazenék 1-7

• Teldec – Warner •

H i n d e m i t h

Paul Hindemith
Kammermusiken 1-7
Concerto Amsterdam
Teldec – Warner

„A mai nemzedék kimondottan barátságosan Hindemithtel szemben. Nem szerepel többé a XX. század legkiválóbb alkotóinak névsorában – tagadhatatlan, hogy kíméletlen leértékelése van folyamatban.” Ezeket a szavakat Aaron Copland 1967-ben írta, éppen egy évvel Hindemith Kamarazene sorozatának felvétele előtt, melyen a Concerto Amsterdam mind a mai napig az egyik legmegbízhatóbb és legihletettebb előadásban szólaltatta meg ezeket a műveket. Az elmúlt harminc év sem Copland szavait, sem a felvétel értékeit nem kezdte ki. Ez a nagyszerű felvétel feltehetőleg már a hatvanas években is csak a Hindemith muzsikájára fogékony – tegyük hozzá: fogyatkozó – zenehallgatók táborában okozott izgalmat, és valószínű, hogy a kilencvenes évek végén sem lesz egy Hindemith-reneszánsz elindítója, mert továbbra is makacsul tartja magát az a nézet, hogy Hindemith nem azért írt, mert szükségét érezte, hanem mert képes volt rá. Valóban: Hindemith bármilyen hangszerre, bármilyen körülmények között, elképesztő sebességgel tudott komponálni, és ez gyanússá tette, sajnos nem csak őt, hanem jó néhány remek kompozícióját is. Az e CD-n hallható nagyszabású sorozat néhány darabja is erre a sorsra jutott, mint például a csellóra és tíz hangszerre írt 3. kamarazene, ami ugyan valamivel halványabb (vagy csak melankolikusabb?), mint az op. 24 a (Kamarazene No. 1) és az op. 36-ból az első (No. 2), melyek igazán ihletett kompozíciók, játszottságuk is kielégítőnek mondható, (ez utóbbi Gérard van Blerk zongorasólójával – mely a lemez egyik csúcsteljesítménye – került rögzítésre) de jelentéktelennek semmi esetre sem mondanám. Kifejezetten érdekes és egyben tipikus darab a negyedik. Két zseniális tétellel indul – a különös atmoszférájú, lassú fanfárokot sziporkázó concertáló szakasz követi (a hegedűszólót Jaap Schröder játssza) – ami aránytalan tartamú lassú tétellel és meggyőződés nélküli záróallegróval folytatódik. E két tétel a kezdetek izgalmát már nem tudja fokozni; színházi hasonlattal élve: az előadás a szünet

után leül. Az 5. kamarazeneben az utolsó tétel problémáját egy nagyszerű paródiával oldja meg Hindemith. Katonaindulót komponál, így tőle szokatlan módon kilép a mű addigi világából. A megelőző tételek Hindemith legsikerültebb munkái közé tartoznak, melyeket egy hagyományos, szervesen illeszkedő fináléval csak gyengíteni lehetett volna. A hang hirtelen megváltozása (a komoly és meleg tónust felváltja az irónia), a mű szerkezetét talán gyengíti, de a hatás, mind érzelmi, mind intellektuális vonatkozásban erősebb. A szólista (Paul Doktor – brácsa), mint e lemezen kivétel nélkül mindenki, magas színvonalon, elkötelezetten oldja meg szólamát. A 6-7. kamarazeneben (op. 46, No. 1-2) a szóló hangszerek keltenek feltűnést, a hatodikban a viola d'amore, a hetedikben az orgona. A viola d'amore tűnik első látásra izgalmasabbnak, érde-

kesebbnek, ám a kezdeti különleges íz csak a darab pikantériáját teremti meg, a konyhai hasonlatnál maradván, az így elkészített ebéddel jól lakni nem tudunk. Az igazi meglepetés az orgonára és kamarazenekarra írt, a szélesebb közönség számára is a felfedezés örömeivel kecsegtető utolsó darab. A legnyilvánvalóbb barokk vonatkozások ellenére (három tételes concertoszerkezet, motorikus ritmusalakzatok, nagy kontrapunktikus felületek, mint például a harmadik tétel fűgáindítása, tutti-szóló váltakozása, stb.) számomra ez Hindemith egyik legszemélyesebb kompozíciója. Úgy tűnik, hogy ez a koncepcióktól többszörösen túlterhelt darab (már maga a hangszerválasztás is arról árulkodik, hogy Hindemith a sorozat egészét tarthatta szem előtt, amikor a záróakkordokat a hangszerek királynőjére bízta) – bár mintha benne is néha a „formula győzne a muzsika felett”, hogy újra Coplandet idézzem –, Hindemith ihletett, nagy kompozícióinak sorába tartozik. Albert de Klerk (orgona) mértéktartó regisztrálás mellett is képes igen árnyalt és gazdag orgonahangzást létrehozni, játéka – a már korábban kiemelt – Gérard van Blerk mellett a lemez legnagyobb erői közé tartozik. Nem esett szó a zenekari tagokról, pedig valamilyen szóló szerepben állnak helyt. Különösen impozáns a kürtös teljesítménye (Adriaan van Woudenberg) és a trombitásé (Willem Groot), aki a felvétel minden kompozíciójában közreműködött.

Egy harmincéves felvételnek már történeti értéke is van. Olyan előadói konvenciókat figyelhetünk meg általa, melyeken túllépett a kor. A Concerto Amsterdam 1968-as felvétele nem ilyen, nem ad lehetőséget, hogy elgondolkozzunk a modern zene harminc évvel ezelőtti játékmódjáról. Olyan, mintha ma készítették volna.

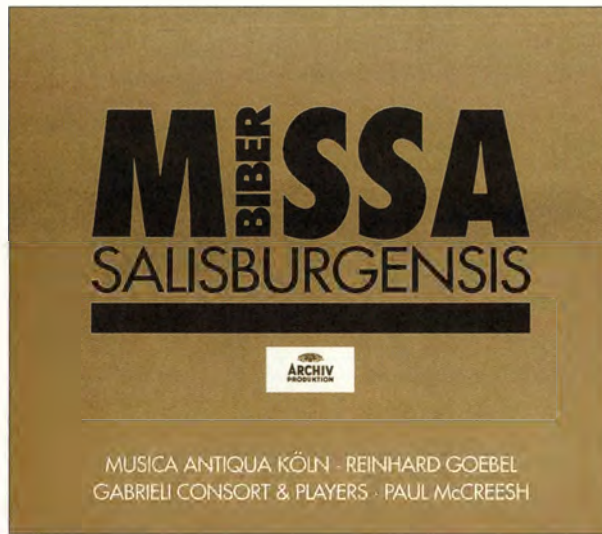
Molnár Szabolcs

Heinrich Ignaz Franz von Biber
Missa Salisburgensis

• Deutsche Grammophon
– PolyGram •

Hihetetlen kompozíció rögzítésére vállalkozott a századik születésnapját ünneplő DG, amikor 1997 októberében Londonban lemezre vette a Bibernek tulajdonított, 1682-ből – ekkor emlékezett meg a salzburgi érsekség a kereszténység felvételének 1100. évfordulójáról – származó, úgynevezett „Salzburgi misét”. Nem kevesebb, mint ötvenhárom (vagy inkább: ötvenkét és continuo-) szolamot foglalkoztató művet halunk, melynek előadói apparátusa hat, egymástól térben távol elhelyezett vokális és instrumentális kórusból áll: előbbieken két, egyenként nyolc-nyolcszólamú énekkart (melyekből szólamonként egy-egy ember olykor szólózik is), utóbbiakon két „Biber-stílusú” vonóskart, egy cinkekből és harsonákból, valamint egy fúvolyából és oboákból álló rész-, illetve fafúvós consortot értett a zeneszerző (akár Biber volt, akár valaki más...), s ehhez természetesen hozzájárul 10 (clarino- és trombaszólamokból álló) natúr-trombita – a hangzástérben szintén ravaszul elrendezett – együttese két pár üstdobbal, hogy az öt (!) orgonából és két regálból álló continuóról ne feledkezzünk meg. Mindezek felsorolása után nem csoda, hogy a DG – a lemezécektől egyébként sem olyannyira távol eső patetikus nyelvezetet ezúttal joggal alkalmazva – nemes egyszerűséggel a „barokk ezek szimfóniájaként” hirdeti új, vélhetőleg nagy érdeklődésre számot tartó produkcióját. Két régizenei élcsapat, az immár veterán német Musica Antiqua Köln (melynek alapítója és vezetője, Reinhard Goebel az utóbbi időben már hegedűjét jobb kezében tartva játszik) és az új csillagnak tűnő angol Gabrieli Consort & Players összefogására volt szükség e projekt végigviteléhez: míg a német együttes kevesebb embert „hozott magával” (jószerint csak vonósokat), addig a többi résztvevő megszervezése az angol, főleg londoni régizenei életből válogató (s így alighanem a bőség zavarával küzdő) McCreesh-gárda feladata volt. Néhány kevésbé sikerült választás is akad a vokális szólisták (főleg a női szopránok és az altszólamot megszólaltató férfiak) között, de összességében aránylag jó zeneanyag gyűlt össze a kísérfűzet által a felvétel

B I B E R

Heinrich Ignaz Franz von Biber
Missa Salisburgensis
Musica Antiqua Köln
– Reinhard Goebel
Gabrieli Consort & Players
– Paul McCreesh
Deutsche Grammophon
– PolyGram

helyszínénél megjelölt londoni templomban. (Ennek hangzása kielégítő, bár az emberben fel-felmerül a kérdés, hogy nem lehetett volna-e ezt a művet – lévén szó ennyire „helyhez kötött” opusról – esetleg az eredeti teremben, azaz a salzburgi katedrálisban rögzíteni...) A mise tételei közé beiktatott instrumentális szonáták előadása – hála a Musica Antiqua Köln olykor vitatható koncepciójára, ám mindig intenzív, kidolgozott zenélésének – néhol figyelemreméltóan karakteres, s a másodikként (a Credo és Sanctus között) elhangzó „Sonata V” hallgatása nekem kifejezett örömet okozott. Érdekes módon a misét bevezető két trombita-fanfár (melyek után érdemes gyorsan lehalkítani berendezésünket, hogy a Kyrie hangrobbanása ne röpítsen ki a szabadba!) közül az első meghökkentően hamisra sikerült: a két clarinoszólamot megszólaltató játékos, Robert Farley és Michael Harrison konokul tágra, szinte bőre intonálja a viszonylag sűrűn előforduló – s véleményem szerint sok szolgáltató – C-dúr akkordok kvinthangjait, de ezt leszámítva az összes rézfúvós példás teljesítményt nyújt. A mű maga s az utána következő, hasonló hangvételű „Plaudite tympana” kezdetű motetta persze – akusztikai és előadóapparátusi értelemben vett stravaganza-mivoltában – nem sok lehetőséget nyújtott szerzőjének a rész modulációkra, de a figyelmes közönség így

is elismerésre méltó ötleteket hallhat, főleg az Agnus Dei környékére érkezve. E misemegzenítés főként szellemében roppant egyedi: attól a monumentális, szinte emberfeletti grandeur-tól, melyet e partitúra lapjai sugallnak, már felettébb távol áll mindenfajta keresztényi alázat. Nem állítom persze, hogy e felfogásban idegen a XVII. század szellemétől, sőt: mintha egy – mai világunk számára már kissé ismeretlennek tűnő – régmúlt periódus, az ellenreformációnak (vagy ha tetszik, katolikus megújodásnak) nevezett mozgalom betetőzésének szimbóluma is lehetne e kompozíció; melynek Kyrie eleison-szöveg elhangzásai harcba induló hatalmas seregek képét festik elénk, melynek Gloriájában a „Pax!” felkiáltások akár a Bécszet megostromló török sereg ágyúinak dörgését idézik... Nem állhatom meg, hogy ne idézzem itt fel Egon Friedell – a XVII. századi barokkról ejtett – találó szavait: „(...) A viaskodó és szenvedő egyház helyére az uralkodó és diadalmos egyház lép, ujjongva áradó akkordokban ünneplő diadalát, és megint szabadjára engedi annak az emberiségnek szenualizmusát, mely erőinek szabad kiélésére áhítozott. (...) Ebből született meg ama furcsa pszichózis, melyet barokknak neveztek el. (...)”

Vashegyi György

Marc-Antoine Charpentier
La descente d'Orphée aux Enfers
 (opéra de chambre)

• Erato – Warner •

Nem tudjuk igazából, hogy hogyan végződött Orfeusz története Marc-Antoine Charpentier (1543–1704) feldolgozásában. A kamarapera partitúrájának kézírata a második felvonás végén befejeződik, s zenetudósok vitatják, hogy a Párizsban, Guise herceg udvarában tartott, egyetlen, zártkörű magánelőadás volt-e még valami folytatás. Az Erato 1997-ben publikált korongja, a *La descente d'Orphée aux enfers* olyan kétfelvonásos, ötvenhat perces verzióban hangzik fel a Les Arts Florissants együttesének előadásában, William Christie vezényletével, amely arról győz meg, hogy a darab ebben a formában is tökéletes, kerek és kiegyensúlyozott műalkotás.

Persze a mai zenehallgató számára a zenés színháznak egy szokatlan, csaknem teljességgel idegen fajtáját kínálja. Drámai érzékünk mára meglehetősen el távolodott a barokk-rokoko pásztortjáték konvencióitól. A korunkat meghatározó verista-posztverista operajátszás rányomja bélyegét zenehallgatási szokásainkra is, bár a historikus zenélés évtizedei alatt mostanra sokat javult a helyzet. Színházban – és lemezhallgatás közben is – hajlamosak vagyunk az autentikus megoldások elfogadására, sőt megkövetelésére is. Ugyanakkor az előadók is és a közönség is tisztában van azzal – Harnoncourt is értekezett erről, többször is –, hogy a felhangzó zene, a megszülető előadás mindig jelenidejű, mindig huszadik századi, hiszen ma élő emberek játsszák – mai hallgatók számára.

Az Orfeusz pokolra szállása nem tartozik az ismert remekművek közé, tudomásom szerint ez az első lemezfelvétele. A szövegek könyv – ismeretlen – szerzője a téma két csomópontját ragadja meg: az első felvonásban Orfeusz megtudja (mi nézők látjuk-halljuk is), hogy Euridice meghalt. A másodikban: Pluton, az alvilág ura megszanja a dalnokot; megengedi, hogy a szépséges nimfa visszatérjen a földi életbe. Ami ezen

Charpentier

Marc-Antoine Charpentier
 La descente d'Orphée aux Enfers
 (opéra de chambre)
 Sophie Daneman (Euridice),
 Monique Zanetti (Proserpine),
 Fernand Bernadi (Pluton), Paul
 Agnew (Orphée)
 Les Arts Florissants, vezényel:
 William Christie
 Erato – Warner

kívül van, nem más, mint pásztortjáték, zsánerképek sorozata. Pikantériája, hogy a legtöbb kép a poklot ábrázolja, s ugyanez lesz a legfőbb jellegzetesség szerzőnk színpadi főművében, a *Médée* (1693) című, egész estét betöltő tragédie lyrique-ben, azaz operában. A drámai teljesség létrejöttét elsősorban a címszerepet éneklő Paul Agnew-nek köszönhetjük. A vibrálatlan, pici hangok kiválasztása viszont elsősorban a női szereplők esetében, valóban sokkoló lehet a decibeldömpinghez szokott mai fül számára. A főszereplő kivételével határozottan csúnya a férfiak hangszíne is: Apolloné közönséges, Plutoné színtelen. Patricia Petibon könnyű és áttetsző szopránja és Károlyi Katalin egészséges alt hangszíne teszi feledhetővé például Euridice megszemélyesítőjének állandó nyafogását.

Mindezzel együtt az előadás érdekes, s elsősorban az együttesek kidolgozottsága

példamutató. Igen szépen szól a kisméretű zenekar, a lant, a csembaló és az orgona hangszíneit változó continuo, fölötté két hegedű, illetve időnként két fuvola dalolásával. Ám a felvétel érzelmi középpontja, akusztikai főszereplője a mélyvonós szólam, amely kommentálja az énekes megszólalásokat és azt az évszázadokon át jelenlévő szépséges lamentohangot képviseli, amely a már említett csúcspontokon a színpad és a zene egységét, együtt mozgását biztosítja.

A produkció gondolatébresztő, s arra kényszerít, hogy a stílusokkal kapcsolatos előítéleteinket és zenehallgatási sztereotípiáinkat feladjuk, és nyitott füllel, nyitott szívvel figyeljük a jól ismert történetet ebben a manierista-dekadens, már a rokokó esztétikai elveit előlegező, ugyanakkor jellegzetesen francia feldolgozásban.

Zala Szilárd Zoltán

Helyreigazítás

Előző számunkban munkatársunk lelkes hangú méltatást közölt Rossini világi kantatáiról. Most eljuttatta szerkesztőségünkbe az alábbi helyreigazító sorokat:

Elnézést kell kérnem a Gramofon olvasóitól, hiszen Mariella Devia nem szerepel az Abbado-vezényelte Don Giovanni felvételen, amely a DG kiadásában jelent meg idén, nyár elején, viszont szerepelt ugyanekkor, júniusban egy bolognai előadáson, a Teatro Comunale színpadán, amelyről az Opera Internatoinal terjedelmes és mennybe emelő kritikát közölt, s elsősorban Mariella Devia alakítását méltatta. Majd néhány lappal később lehúzza az említett DG-felvételt. A francia nyelvű folyóirat egyébként vezércikkében is dicsérrel illette a művésznőt, s azt írta róla, hogy Donna Annaként megtalálta azt a szerepet, amelyben a legnagyobbak közé emelkedhet. A recenziens pedig, aki időnként gondatlanul olvas, összemontírozott két dolgot. Elnézést, ha valakit félreinformáltam volna.

Zala Szilárd Zoltán

SZUPEROLCSÓ ÁR

AZ OKTÓBER
AZ ARTE NOVA
HÓNAPJA

ARTE
NOVA
CLASSICS

The Very Best of Classics

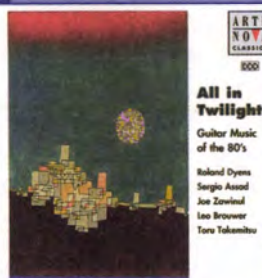
1	Brahms	Symphony No. 5
2	Chopin	Caroline Schlegel
3	Brahms	Symphony No. 2
4	Mozart	Symphony No. 41 "Jupiter"
5	Handel	Symphony No. 4 "Dettinger"
6	Mozart	Symphony No. 5
7	Schubert	Symphony No. 7 "Unvollendet"
8	Tchaikovsky	Piano Concerto No. 1
9	Beethoven	Sonata 8 "Opus in A minor"
10	Haydn	Bilder einer Ausstellung
11	Beethoven	Die Mahler
12	Chopin	Concerto de Angéles
13	Chopin	Caroline Schlegel No. 3
14	Hindemith	Wesermündung
15	Dvořák	Symphony No. 9 "Aus der neuen Welt"
16	Wolff	Die Vier Jahreszeiten
17	Wagner	Lehrjahre – Vorspiel
18	Beethoven	Katerwecker

The Very Best of Classics
a slágerlisták klasszikusa

Piano Favourites Vol. 1

Piano Favourites
Népszerű zongoramuzsika

All in twilight
Népszerű gitármuzsika

FORGALMAZZA A BMG ARIOLA
1023 BUDAPEST, LEVÉL U. 4.
TEL.: 316-0316, FAX: 336-0336

AZ ARTE NOVÁRÓL TÖBBET AZ INTERNETEN:
[HTTP://WWW.ARTENOVA.DE](http://www.artenova.de)

Bartók Béla

Harmadik zongoraverseny

Prokofjev

Első és harmadik zongoraverseny

• EMI Classics •

Ritka szerencsésnek érezheti magát a kritikus, aki olyan kiváló, és kellemes meglepetésekkel teli lemezt kap a kezébe, mint az EMI Classics újdonsága. A minősítés ezúttal nem csupán az előadókat dicséri, az egész CD kívül-belül rászólgál az elismerésre. Impozáns és igen elegáns már magának a műanyag korongnak a kivitelezése is, és a háromnyelvű ismertető sem merül ki a zeneszerzőkről, a művekről és az előadókról minden lexikonban fellelhető információk közzétételében. Megtudhatjuk például, hogy Prokofjev harmadik zongoraversenyét a művész nő még 1957-ben reggeli félálomban hallgatva, majd három-négy kávé és ennél valamivel több cigaretta elfogyasztása révén tanulta meg. (Álomkórban és nikotínéhségben szenvedő zongoristák tessék, lehet próbálkozni...) És a szórakoztatóbbnál képtelenebb anekdoták már csak azért is érdekesekek, mert jó okunk van bízni a cikk szerzőjének (Annie Dutoit) jól értesültségét illetően...

De lássuk a műveket! A felvételeket hallgatva megérett bennem a meggyőződés, hogy Argerich olyan kivételes nő, akinek az idő inkább használ, mintsem árt. Játéka semmit sem veszített régi erőteljességéből és szenvedélyéből, ellenben a formák kibontakoztatása és a nagyobb ívek megteremtése talán még egyetlen általam ismert felvételen sem sikerült ennyire. S minde mellett még mindig megtalálható játékában az az önfeledt, improvizatív játékoság és életöröm, ami már régóta oly sokunk kedvencévé tette őt. Az első Prokofjev-zongoraverseny meglehetősen korai opus, s még egyáltalán nem ízig-vérig „prokofjeves” (az első tétel heroizmusa inkább Csajkovszijnak állna jól), de a előadókat itt is elemükben találjuk (gondoljunk csak Argerich félelmetes Liszt-interpretációira!), a virtuóz részek pedig lenyűgözően briliánsra sikerültek. A lemez igazi próbaköve a magyar hallgató „fülében” természetesen a Bartók-zongoraverseny. Legyek bármilyen elfogult a szólista iránt, be kell vallanom, számomra a felvétel annak számos erénye ellenére sem válhatott etalonná. Attól félek, még a lenyűgözően energikus harmadik té-

Argerich

Bartók Béla
Harmadik zongoraverseny
Prokofjev
Első és harmadik zongoraverseny
Martha Argerich
– zongora
Orchestre Symphonique de Montréal,
vezényel: Charles Dutoit
EMI Classics

tel sem feledtethet például egy olyan „apróság”, hogy Argerich a második tétel korálját helyenként közel pontosan fele tempóban játssza. Lehet, hogy egy hangverseny atmoszférájának ihlettségében ez fel sem tűnne senkinek, de itt, ezen a felvételen még akkor is zavaró, ha Dutoit zenekara sem köti az ebet (nevezetesen a tételt) a karóhoz (♩ = 76). Ennek ellenére úgy hiszem, hogy Argerich előadása sok pontosabb, ám kevésbé impulzív felvételnél nagyobb élményt nyújt hallgatójának.

A harmadik Prokofjev zongoraverseny igazi, elragadó mestermű, bár idejét sem tudom, mikor hallottam hazai hangversenypódiumon utoljára. A kísérfüzet tanúsága szerint a szólista szívéhez igencsak közel áll az általa csak „chloroform-concerto”-nak becézett majd’ félórás opus. A lemez tanúsága szerint pedig még inkább... A szólista és a zenekar egyaránt itt nyújtja leginkább azt a maximumot, amely elvitathatatlaná teszi a lemeztől a kitűnő jelzőt. A versenyművek rajongói nem járnak rosszul, ha az Argerich-Dutoit páros előadásában illesztik gyűjteményükbe ezt a sokarcú remekművet. Prokofjev zongoraversenyeiből (a nagy oroszokat, Richter, Gilelszt leszámítva) aligha találunk ennél a felvételnél jobbat.

Zsoldos Dávid

Enescu
Három szonáta hegedűre
és zongorára

• Hungaroton Classic •

Egy kevésbé ismert zeneszerzői pálya három fontos pillanatát reprezentálja Gulyás Márta és Szabadi Vilmos Enescu-lemeze, melyen a hegedűművész-zeneszerző zongorára és hegedűre komponált kamaraszonátái szerepelnek. A három mű három különböző világ. Az 1897-ben befejezett op. 2 még a bécsi tanulóévek termése, tökéletes stílusgyakorlat Brahms művészetének ígézetében, míg a két évvel későbbi op. 6 már a francia mesterek (Berlioz, Franck, Debussy) hatását tükrözi. Mindkettő dokumentum a fiatal Enescu fergeteges tehetségéről, tökéletes stílusutánzó képességéről, s arról, hogy a kamaszéveiből alig kinőtt zeneszerző olyan perfekcióval alkalmazta a műfajban és a hangszerekben rejlő idiómákat, hogy ezzel pótolni tudta saját – egyenlőre még hiányzó – zeneszerzői stílusát is. Az 1926-ban készült op. 25 már érettkori kompozíció: nemcsak számos szimfonikus és kamaramű tapasztalatát hordozza, hanem azt a fordulatot is, melyet a román népzene felfedezése és szintézise jelentett Enescu számára. Amennyire érdekes és tanulságos azonban e három kompozíció keresztül végigkövetni Enescu zeneszerzői nyelvének és egyéni stílusának kialakulását, annyira félrevezető lehet a belőlük kibontakozó benyomás. A három szonáta közös nevezője valójában csak az azonos műfaj; képet alkotni belőlük Enescu művészetéről ahhoz hasonló, mintha például Bar-

E N E S C U

Enescu
Három szonáta hegedűre
és zongorára
Gulyás Márta – zongora
Szabadi Vilmos – hegedű
Hungaroton Classic

tók kamarazenéjét mindössze két saját op. 1-e előtti és egy 1920-as évekből származó darab egymás mellé helyezéséből ítélnék meg. Mégis fontos és hasznos ez a lemez, mert ráirányítja figyelmet három olyan kompozícióra, mely méltán kaphat helyet nemcsak a hegedűsök, hanem a zongoristák tanuló- és koncertrepertoárjában is.

Gulyás Márta és Szabadi Vilmos felvétele virtuóz és igényes tolmácsolásban jeleníti meg Enescu olykor eklektikusnak ható, de rendkívül színgazdag hangzásvilágát. Feladatuk anynyiból különlegesen mondható, hogy ezekben a szonátákban a zeneszerző szándéka szerint (a címadásból is kiderül) a zongora nem a hegedű árnyékhangszere, hanem egyenrangú partner a kamarajáték XVIII. századi tradíciójának értelmében. A zongorista nemcsak exponálja a zenei anyagokat, hanem hordozza és irányítja a zenei történéseket, szólama pedig technikai igényességében és komplexitásában olykor felül is múlja a hegedű játszani valóját.

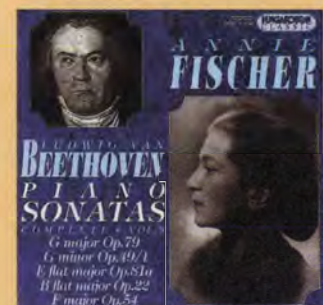
Gulyás Márta technikai és zenei értelemben megfelel ennek az igénynek, zongorajátékának lendülete és kidolgozott hangzásarányai hallhatóan inspirálják Szabadi Vilmos hegedülésének minden pillanatát. Ritka a kamarazenélés ilyen szintű összehangoltsága, mely nemcsak az artikuláció és a dinamikai arányok összecsiszoltságában mutatkozik meg, hanem az azonos játékkultúrában is. E lemez tanúsága szerint mindkettőjük ízlésétől idegenek az interpretációs szélsőségek. Olyanfajta kamarazenélésről van tehát szó, mely nem dolgozik rá a kézenfekvő megoldásokra, hanem – a pontosság és kidolgozottság igényével – hagyja érvényesülni a kottában egyébként meglévő zeneszerzői és előadói bravúrokat. Előadásukban így szinte maguktól bontakoznak ki a textúra különlegességei: az op. 2-es szonáta kerettételeinek extravagáns tetőpontjai, a op. 6-os mű lassújának széles ívű kantilénái, s a op. 25 középső tételének különleges hangzási effektusai.

Szitha Tünde

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

Johann Schobert
Hegedűkíséretes zongoraszonáták

• Hungaroton Classic •

Igen, kedves olvasó, a lemez címe nem egy tréfás kedvű nyomdász agyszüleménye. Johann Schobert hegedűkíséretes zongoraszonátái ékes bizonyítékai annak, hogy dacára minden lemezipari dömpingnek, igenis van új a nap alatt. Mégpedig sokszorosan új, hiszen nemcsak a szerző, az 1760-as évek Párizsában alkotó Schobert számít kuriózumnak, hanem a műfaj, sőt a felvételen megszólaltatott hangszer, a tangenzongora is. A lemez egyik nagy érdeme, hogy a felvétel billentyűs előadója, Spányi Miklós igen nagy gondossággal kalauzolja el az olvasót eme jószerével teljesen kihalt hangszer történeti és szerkezeti–működési vonatkozásaiban egyaránt. A művek fő zenei érdekessége, hogy a két, kamarazeneben általában egyenrangúként, vagy a hegedű prioritásával szereplő két hangszer szerepe megfordul. Kitűnő példája ez annak, hogyan képes egy kor társadalmi attitűdje akár a zene törvényszerűségeinek ellenére is befolyásolni a készülő műveket. Nehéz ugyanis másra gondolni, mint a nemesi vagy polgári szalon billentyűs hangszerre mellett ülő kisasszonyra és az őt társadalmi értelemben véve is kísérő–kiszolgáló lovagjára, vagy házimuzsikusára. Schobert életének dokumentáltságára jellemző, hogy a kísérőfüzetben található másik kitűnő kis tanulmány szerzője, Dolinszky Miklós pár sorban is a teljesség igé-

s c h o b e r t

Johann Schobert
Hegedűkíséretes zongoraszonáták
Spányi Miklós – tangenzongora
Szüts Péter – hegedű
Hungaroton Classic

mindenképpen kilóg a galanterie korának elegáns szalonjaiból. A Mozart család által Párizsban közelebről is megismert Schobert jelentősége azonban féltő, ma már inkább zenetörténeti, mint esztétikai. Bár nemcsak érthető, hanem részben meggyőző is Spányi lelkesedése Schobert zenéje iránt, azt hiszem e szonáták inkább érdekesebb zene tudományi „hatástanulmányok” kiindulópontjából, mint tartós és visszatérő hallgatói lelkesedésre. De megismerni mindenképpen érdemes a műveket és a stílust, aki pedig a XVIII. század vagy a billentyűs repertoár megszállottja, igazi ritkasággal gyarapíthatja gyűjteményét.

Zsoldos Dávid

nyével mutathatja be a szerzőt. Schobert alkotói periódusa belesik a billentyűs hangszerek és irodalmuk átalakulásának mozgalmas fél évszázadába; újszerű megoldásainak köszönhetően valószínűleg a kor egyik fenegyereke lehetett, s zenéjét megismerve nem lehet kétségünk afelől, hogy nagymértékben hatott a XVIII. század utolsó negyedének billentyűs irodalmára. Elgondolkodtató, hogy a CD-n elhangzó szonáták virtuozitása és sokszor zenekarszerű felrakása – kivált korabeli előadási gyakorlatukat tekintve –

A közönséget meg kell becsülni!

Manapság, amikor a kortárs zene népszerűsítése majdhogynem missziós szolgálatnak számít, különös figyelmet érdemelnek azok a hangversenyek, amelyekben az előadók új alkotások bemutatására vállalkoznak. Gábor Tamás a DeltaCOncert Kft. részéről nyilatkozott lapunknak.

G ramofon: A DeltaCOncert Kft. nem tartozik a nagy hagyománnyal rendelkező hangversenyirodák közé.

GÁBOR TAMÁS: A cég 1992 óta létezik, s első hangversenysorozatunkat az idei nyáron rendeztük meg Keszthelyen, Kastélykoncertek Kamarazenei Fesztivál Keszthely címen. Szabadi Vilmos hegedűművész már régóta hangversenyezett a Balaton-parti városban, s a vele való ismeretség alapján esett erre a helyszínre a választásunk. A koncertek jól sikerültek, bár fejlődnünk kell, hiszen a jövőben is Keszthelyen

szetnének maradni, s bizonyos exkluzivitást kívánunk kölcsönözni sorozatunknak.

G: Milyen más sorozattal lépnek a közönség elé?

G. T.: Két többrészes programot terveztünk, az egyiket Premiárorozat címen a Pesti Vigadóban, a másikat pedig (fiatal művészeknek) az International Buda Stage-ben.

G: Miért éppen fiatal zeneszerzők műveit kívánják bemutatni?

G. T.: Igaz, hogy a kortárs muzsika és a publikum igénye között úr tátong, mégis a hangversenylátogató közönség egy része fogékony a különlegességekre. Kuriózumok mindig vonzották az érdeklődőket. Az egyedi darabok mellett az előadók is csábíthatják az embereket, hiszen a koncertjeinken megszólaló együttesek között találjuk a Budapesti Vonósokat, az Amadinda ütőegyüttest, vagy a MÁV Szimfonikus zenekart.

G: A fiatal muzsikusoknak bemutatkozási lehetőséget adó sorozatot miért éppen az IBS-ben rendezik?

G. T.: Az intézmény fiatal helyszíneknek számít, s remélhetőleg együtt fejlődik a mi művészeinkkel.

G: A hangversenyszervezés mellett impresszállással is foglalkozik.

G. T.: Az impresszállás szorosan kapcsolódik hangversenysorozatunkhoz, hiszen olyan fiatal művészekkel szeretek a leginkább együtt dolgozni, akik bizonyítani szeretnének. Vannak olyan művészek, akikkel kizárólagos szerződést kötöttem, de vannak olyanok is, akikkel nem. Tíz-tizenöt fiatal művész pályáját segítem. Külföldi kapcsolatok kiépítése fontos feladat, hiszen a távolabbi országok is szívesen látnak magyar művészeket, elvégre zenei nagyhatalomnak számítunk.

G: Úgy tűnik, e két munkaterület nem köti le teljesen az idejét, hiszen cégével együtt lemezkiadásra is vállalkoznak.

G. T.: A lemezkiadás már régi álmunk, s most megvalósulni látszik. Megjelent a Budapest Saxophone Quartet CD-je, amin számos érdekes darab hallható, némelyik igencsak egyéni átiratban. A lemezkiadás azonban nemcsak a „termék” elkészítését foglalja magában, hanem annak eladását is. Éppen ezért most dolgozunk a terjesztői hálózat kiépítésén. Terveink között szerepel, hogy kiadjuk a keszthelyi koncertek teljes hanganyagát, fiatal művészeink hangversenyeit, illetve Liszt összes zongoraétűdjét Oravecz György előadásában. Elképzeléseinket azonban nem a piachoz, hanem az előadók érdekeihez igazítjuk.

G: A koncertszervezés, az impresszállás és a lemezkiadás nem tartoznak a legjövendmezőbb foglalkozásokhoz. Hogyan látja a cég jövőjét?

G. T.: Valóban, aki ma Magyarországon ezt a „szakmát” űzi, nem számíthat extraprofitra. Elkötelezettje vagyok a munkámnak, s szeretnék erkölcsi támogatást adni azoknak, akik ezt megérdemlik, ha pedig egyszer-egyszer nyereségem lesz, azt külön szerencseként értékelem. A cégünk viszont más területen is működik, éppen ezért megvan a komoly anyagi és szakmai háttér arra, hogy ne csak légvárakat építsünk. Remélhetőleg tíz év múlva már egészen más lesz a helyzet: Magyarország ugyanis mindig bővelkedett tehetséges zenészekben, népszerűsítésük azonban a rendezők feladata lenne. A közönséget s a művészeket meg kell becsülni, csak ez lehet a jövő!

Bősze Ádám

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

PETROVICS
CANTATA No 1
CANTATA No 5
THE BOOK OF JESHAU

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

WEINER
HUNGARIAN PEASANT SONGS
ISTVAN KASSAI

BEETHOVEN

ÖSSZES HEGEDŰ-ZONGORASZONÁTÁJA

PAUK GYÖRGY

és FRANKL PÉTER

előadásában a Zeneakadémián

1998. december 8.
kedd 19.30

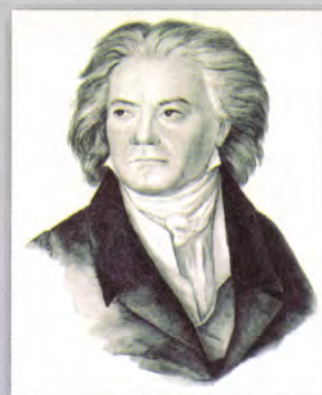
D-dúr szonáta, op. 12. No. 1.
G-dúr szonáta, op. 30. No. 3.
A-dúr „Kreutzer” szonáta, op. 47.

1998. december 15.
kedd 19.30

a-moll szonáta, op. 23.
F-dúr „Tavaszi” szonáta, op. 24.
A-dúr szonáta, op. 12. No. 2.
c-moll szonáta, op. 30. No. 2.

1998. december 22.
kedd 19.30

A-dúr szonáta, op. 30. No. 1.
Esz-dúr szonáta, op. 12. No. 3.
G-dúr szonáta, op. 96.

PAUK GYÖRGY 1936-ban, Budapesten született. 12 éves korában került a Liszt Ferenc Zenevészeti Főiskolára, ahol Zathureczky Ede és Kodály Zoltán tanítványa volt. Ez idő alatt is sokat koncertezett Magyarországon és Kelet-Európában, részt vett a müncheni Paganini versenyen és a Long Thibaud versenyen. 1961-ben Londonban telepedett le, és még ebben az évben itt adta azokat a szóló és zenekari esteket, melyek elindították őt a nemzetközi karrier útján. Számos világhírű karmesterrel és zenekarral hangversenyezett szerte a világon. Rendszeres vendége a nagyobb fesztiváloknak. Pauk György lemezfelvételei közül több díjat is nyert, mint például Alban Berg Kamaraversenye a London Sinfonietta-val (Decca), és a Bartók Album (Hungaroton), melyet az év egyik legjobb felvételének nyilvánítottak mind Magyarországon, mind az Egyesült Államokban. Különösen széles repertoárja számos 20. századi művet is tartalmaz.

Rendszeresen együtt muzsikál az ugyancsak Londonban élő Frankl Péterrel, 1972 óta Ralph Kirshbaum gordonkaművésszel trióznak is. A kamarazenélés során főként egy zeneszerző összes hegedű-zongora, valamint zongora-hegedű-gordonkaműveit tűzik hangversenysorozat keretében műsorra. Gyakran tart mesterkurzusokat is. 1991-ben a Tiszteletbeli Királyi Zenész címmel jutalmazta meg Diana hercegnő egy londoni ünnepség alkalmával. Pauk György egy 1714-es „Massart” Stradivari hegedűn játszik.

FRANKL PÉTER zongoraművész Budapesten született 1935-ben. Öt éves kora óta zongorázik. Tizenkét éves korában adta első hangversenyét. A Liszt Ferenc Zenevészeti Főiskolán Hernádi Lajos növendéke volt. 1953-ban a bukaresti VIT-en, 1955-ben a varsói Chopin-versenyen és a párizsi Long Thibaud versenyen nyert díjat, 1956-ban a brüsszeli Erzsébet királyné versenyen, 1959-ben Rio de Janeioban kapott értékes helyezést. 1958 óta Angliában él. Immár három és fél évtizede világhírű művész, számos világhírű együttesel és karmesterrel hangversenyezett. Pauk Györggyel számtalan szonátaestet adtak és közös trióban is fellépnek.

1972 óta jár haza rendszeresen és magyarországi vendégzereplései minden alkalommal nevezetes eseményei zenei életünknek, a Zeneakadémián többször tartott mesterkurzust. A Yale Egyetem vendégprofesszora. 60. születésnapja alkalmából megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjét.

A Nemzeti Kulturális Alap és a Turisztikai Célelőirányzat támogatásával.

Bérletárak: 4.800-4.000-3.500-2.500,- Ft.

Bérletek válthatók: Filharmónia Budapest Kht. Jegyiroda (V., Mérleg utca 10., tel.: 318-0281), Fortissimo Jegyiroda (VI., Nagymező utca 19., tel.: 302-3841), Music Mix 33 Jegyiroda (V., Váci utca 33., tel.: 338-2237), Huszár Gál Könyvesbolt (V., Deák tér 4., tel.: 266-6329), valamint a Zeneakadémián (VI. Liszt Ferenc tér 8., tel.: 342-0179).

A műsor- és szereplőváltogatás jogát fenntartjuk. Felelős kiadó: a Filharmónia Bp. Kht. igazgatója

Forrás estek

Hangversenyek a Zeneakadémia Nagytermében

A Forrás-estek következő hangversenyének főszereplője Gulyás Dénes. A hangverseny igazi különlegességet ígér a közönségnek: a zeneirodalom legszebb dalai és áriái közül kapnak válogatást, hárfakisérettel.

**1998. november 13.
este fél 8 órakor
Gulyás Dénes (ének)
és Vigh Andrea (hárfa)**

Népszerű dalok és áriák

Giordani, Carissimi, Händel, Beethoven, Mozart, Hasselmans, Wolf, Debussy, Massenet, Bellini és Donizetti műveiből.

A hangverseny főszponzora az **Európai Kereskedelmi Bank Rt.**

Beszélgetés
Gulyás
Dénessel

Ligeti György októberben bemutatásra kerülő operájának is Gulyás Dénes az egyik főszereplője. Ebből az alkalomból kérdeztük meg, milyen viszonyban áll a kortárs szerzők operáival, és egyáltalán a kortárs zenével.

- A Ligeti-mű megtanulása igényel-e sajátos énektechnikát az előadótól?
– Sajátos énektechnikát nem hiszem, hogy igényelne, sajátos hozzáállást viszont igen. Mégpedig annyiban, hogy a számomra szokatlan nehézségeket akkor is megpróbálom megoldani, ha először talán megoldhatatlannak tűnnek. A darabot, amit énekelnem kell, mindig megszeretem, függetlenül a szerzőtől. Megpróbálom az első kihívásra igennel és nem nemiellel válaszolni.
- Az elmúlt években a leghíresebb operaházakban, hangversenytermekben lépett fel, a Metropo-

„A közönségnek nem azt kell adni, amit kér, hanem amit kérnie kellene”

litanhez is hosszabb ideig kötötte szerződés. Van-e olyan élménye, mely különleges helyet foglal el az életében?

– Az új Metben én énekeltem először Massenet Manonjának De Grieux szerepét, ami az én életemben életrajzi adat. Kedves emlék az első Met-beli előadásom után kapott ezüstrózsza.

• Kik azok a művészek, akik a legnagyobb hatást gyakorolták pályafutására?

– Az első feleségem, Garam Zsuzsa, Ferencsik János, Yehudi Menuhin, Kocsis Zoltán, Giuseppe Taddei, Gulyás Sándor, a nagyapám, akitől a hangom és adottságaim örökölttem. Feltétlenül meg kell említenem Klukon Editet, akivel rendszeresen dolgozom – nagy hatással van pályámra.

• Évek óta a Zeneakadémián tanít. Mit jelent az ön számára a növendékekkel való foglalkozás?

– Nagyon sok kiadást, mert az üzemanyag és parkolási költségeim jóval magasabbak az akadémiai fizetésemnél. A tréfát félretéve, az ígéretes tehetségek nagyon megérik az áldozatot.

• Milyen lemezfelvételeket készített, és milyen lemezeket foglalkoztatják?

– Saját lemezem csak egy van, lemezfelvételt körülbelül 10 éve nem készítettem. Nem kértek. Azt gondolom, a könnyűzene fölénye ezen a téren el-

sőprő. Hogy miért, ez a kérdés megérne egy maratoni vitát. Szóval lemezeket nem foglalkoztatnak egészen addig, amíg fel nem kér valaki arra, hogy készítsék egyet.

• Van-e olyan szenvedélye, amelynek időt is tud szakítani bokros teendői közepette?

– Vitorlázni nagyszerű, nem csak szükséges, reggel lovagolni az őszi erdőn csodálatos, bár sajnos régen volt erre módom, és egy pohár jó bor, a Teremtő nagy ajándéka. Ha lenne idő és hely az újságban, ezekből a témákból válogatnék.

• Mennyiben befolyásolja műsorválasztását a közönség befogadóképessége?

– Mindig átgondolom, amit énekelek. Természetesen én is szeretem, ha tapsolnak. Azt persze nehéz elfogadni, hogy sokszor jobban tapsolnak az általam értéktelennek vélt zenének, produkciónak, mint amelyről azt gondolom, hogy igazán megérdemelne. Egy nagyon okos mondás kívánczik ide, melyet sajnos nem én találtam ki: „A közönségnek nem azt kell adni, amit kér, hanem amit kérienne.”

 **Jakobi
Koncert Kft.**

BFZ

Budapesti Fesztiválzenekar Hollywoodban

A világ legnagyobb szabadtéri koncertszínpada, a csaknem 20 000 főt befogadó Hollywood Bowl évtizedek óta ad otthont a város világhíru zenekara, a Los Angeles-i Filharmonikusok nyári fesztiváljának. A másfél hónapos nyári koncertsorozat hangversenyeinek döntő részét a házigazda Los Angeles-i zenekar és a Hollywood Bowl Orchestra adja, de minden évben meghívják egy rezidens vendégzenekart is.

Hogy ez a meghívás milyen rang, jól illusztrálja néhány név a korábbi évek vendégzenekarainak listájáról: New York-i Filharmonikusok (egyszer Leonard Bernsteinnel, egyszer Seiji Ozawával), Philadelphia Zenekar (Ormándy Jenővel), Clevelandi Zenekar (Lorin Maa-

zellel), Bécsi Filharmonikusok (Leonard Bernsteinnel), Londoni Szimfonikus Zenekar (André Previnnel), Izraeli Filharmonikusok (Zubin Mehtával), Berlini Rádió Szimfonikus Zenekara (Vladimir Ashkenazyval). Ami pedig a szólistákat illeti, izelítőül néhány név az idei szezon vendégművészei közül: Gundula Janowitz, Peter Donohoe, Yo-Yo Ma, Gil Shaham, Jeffrey Kahane, Sylvia McNair, Joshua Bell, Oscar Peterson, Ray Charles.

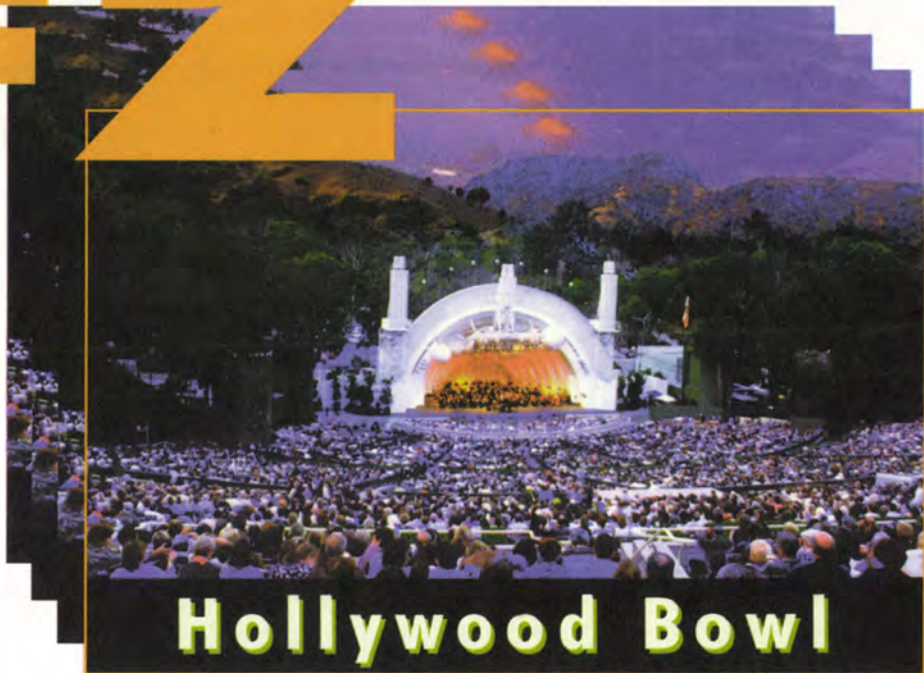
A Budapesti Fesztiválzenekar 1994-es nagy sikerű bemutatkozása után idén másodszer volt a Bowl rezidens vendégzenekara: augusztus 25-e és 30-a között Fischer Iván vezényletével hat este, öt műsorral lépett fel ebben a különleges, semmihez sem hasonlítható hangulatú, óriási méretű szabadtéri koncertteremben.

A nyitó Beethoven-koncert műsorán a III. Leonóra-nyitány, a III. zongoraverseny (Frankl Péter szólójával) és az Eroica-szimfónia szerepelt. Másnap a cigány- és klasszikus zene sokoldalú, izgalmas kapcsolatát bemutató hangversenyen Brahms két magyar tánca, Liszt egy magyar rapszódia, Sarasate Cigánydalai, Ravel Tziganya mellett Brahms I. szimfóniája hangzott el: a Sarasate- és a Ravel-mű szólistája Lendvai József volt. A harmadik hangverseny műsora a tánc

köré épült: Dvorak két szláv tánca és egy legendája, Bartók Román tánca, Kodály Galántai táncai mellett két Liszt-zongoraverseny is megszólalt, a második és a Haláltánc, a szólista Jean-Yves Thibaudet volt.

Hagyomány a Bowlban, hogy péntek és szombat este (azonos műsorral) népszerűbb darabok hangzanak el. Fischer Iván erre az alkalomra bécsi estet állított össze: az első részben Mozart-művekből (Varázsfuvola-nyitány, Egy kis éji zene és két hangversenyáriá), a második részben Johann Strauss, Lehár Ferenc és Berlioz műveiből. E két hangverseny szólistája Rost Andrea volt. Az utolsó, augusztus 30-ai koncert műsorán Mozart K. 338-as C-dúr szimfóniája és Requiemje hangzott el, a Los Angeles Master Chorale és négy kiváló amerikai és angol szólista, Cynthia Lawrence, Paula Rasmussen, Gordon Gietz és Peter Rose közreműködésével.

Az egyhetes vendégszereplés sikerét mutatja, hogy a Los Angeles-i Filharmonikusok néhány hónapja hivatalba lépett új igazgatója, Willem Wijnbergen már a jövő évre szeretne volna visszahívni a zenekart: a BFZ sűrű hazai és nemzetközi programja miatt erre a 2000–2001-es évad előtt aligha kerülhet sor.

Hollywood Bowl

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Jean-Yves Thibaudet és Fischer Iván Hollywoodban

Stan Getz – Chet Baker

The Stockholm Concerts

• Verve – PolyGram •

jazzvilág mind szakmai, mind közönségköreiben sokan úgy vélték – jómagam is – hogy a cool jazz két fényes csillagát, Stan Getzet és Chet Bakert az Isten is egymásnak teremtette, és egyre várták az álomkvintett színre lépését.

A vezető amerikai jazzmuzikusok távoli, zárt világába csak közvetlen környezetüknek volt betekintése, a szaksajtó és a historikusok pedig szemérmesen tiszteletben tartották magánéletük titkait, és túlnyomórészt csak zenei vonatkozásban szóltak. Nem akarták a szentként tisztelt ideálokról szőtt illúziókat szétrombolni. Általában csak haláluk után, az előbukkanó memoárokból kezdtek felszínre kerülni a sokszor egymásnak ellentmondó, intimebb információk.

1983-ig, a cool addig eltelt mintegy 35 esztendeje alatt csak egyetlenegy 1958-as alkalmi Getz-Baker-interakcióról tudtunk, melyet megörökítettek. Mi itt a vasfüggöny mögött csak az akkor szokásos évtizedes késéssel tudtuk meg, hogy a csoda nem jött létre, mikor egy szerencsés barátunk boldogan tért haza külföldi útvjáról a Stan Meets Chet című Verve-albumot lobogtatva. Újra meg újra meghallgattuk a lemezt, nem akartunk beletörödni, hogy az álom szertefoszlott. Néhány jó Getz-szólo, mint mindig, egy elakadó szavú Chet Baker, akiről történetesen tudtuk – ő és Parker voltak az elrettentő példák –, hogy a narkó szétzúzta életét és karrierjét, valamint egy jobb sorsra érdemes, ismeretlen zenészekből álló, alkalmi ritmusszekció, kiknek az a lehetetlen feladat jutott, hogy az egész et összeferceljék egy lemez anyagává.

Így amikor 1983-ban a stockholmi Getz-Baker-koncertek anyagának nagy részét két Sonet LP-n szinte naprakészen hallhattuk a jugoszláv lemezkiadás jóvoltából, ismét reméltük, hogy megtörténik a két összeillő zenei géniusz egymásra találásának csodája. Reményeinknek szilárdnak tűnő alapja volt. Tudtuk, Stan Getz a modern jazz történetének egyik legkonzisztensebb szólólistája, aki ugyan el-elűnt néha évekre, de valahányszor a nyilvánosság elé lépett, mindig a csúcson volt, és elbűvölt invencióinak és érzelmgazdagságának szakadatlan áradásával. Chet Baker zenei talpra állása pedig szinte hihetetlen, igazi csoda. Mintegy két évtizednyi kínlás után, melynek során fiaskó fiaskót követett, mikor évekre elűnt börtönökben és elvonókúrán, és közben úgy összeverték, hogy a fogait is elvesztette, ami egy trombitás pályájának végét je-

Getz – Baker

Stan Getz – Chet Baker:
The Stockholm Concerts
Stan Getz – tenorszax
Chet Baker – trombita
Jim McNeely – zongora
George Mraz – bőgő
Victor Lewis – dob

lenti, élénk állt egy muzikus, aki képes volt még ifjúkori önmagát is felülmúlva haláláig mindig megújulni, fejlődni mind technikailag, mind kreativitásban. A narkóval való viaskodásában mindvégig alulmaradt. A stockholmi koncertek anyaga, ami a jelen írás alapjául szolgáló, 3 CD-t tartalmazó albumról a maga teljességében tárul elének, pillanatokra felillantja, hogy milyen lehetett volna az a csoda, ami végül sohasem valósult meg. Mike Hennessey, a Billboard egyik vezető személyisége, aki 1983-ban az LP jegyzeteiben még bölcsen hallgatott a koncert körülményeiről, a CD kísérőfüzetében ránk zúdít minden intim részletet. Közben 1997-ben a Pacific Jazz is nyilvánosságra hozta 2 CD-n egy 1953-as és egy 1954-es Getz-Baker-klubkoncert eddig titokban tartott, jazztörténeti jelentőségű anyagát, melynek jegyzeteit megismerve végre összeáll Stan és Chet kapcso-

latának vélhetőleg teljes történeti képe. Stan Getz egész életében féltékenyen tekintett a fúvós kollégákra, és meglehetősen összeférhetetlen természetű volt. Valószínűleg ebből következik, hogy a Bob Brookmeyerral való kooperáció kivételével egész karrierje során egyedüli fúvósszólístaként szerepelt különböző ritmusszekciókkal, melyeket sűrűn váltogatott. Nagyon igényes, erőskezű zenekarvezető volt, a zenekari tagokat alkalmazottként kezelte, közelebbi kapcsolata velük általában nem volt. A témamegoldásokat és saját szólóinak kíséretét tartotta fontosnak, a többiek szólói alatt általában elhagyta a színpadot. Élete utolsó szakaszában ez a hozzáállása lényegesen megváltozott, de nem Chet Baker irányában, akit első találkozásuktól kezdve utált. Minden eddigi ismert közös projektjük produceri kezdeményezésre jött létre, melyekhez Getz féltékenyen és agresszíven, Baker pedig félénken és frusztráltan viszonyult.

Az 1983-as turnét a holland producer 35 fellépésre köthette le, melyre Getzet húszezer dolláros csúcsgázsival tudta rávenni, Bakerrel személyes jóviszonyban volt. Getz első perctől kezdve köztökdött. Először azt akarta elérni, hogy csak külön játszanak egy-egy kvartett-féldőt, ami részben sikerült, hiszen az első stockholmi koncert első félideje kvartett. A közös darabok egy részében a témabemutatót egyéni, vagy csak jam session-jellelű head arrangement. A nagy Baker-sikerszámokban, mint a My Funny Valentine vagy a Just Friends, Getz csak nyúlfarknyi szólókat játszik a befejezés előtt, valószínűleg közben le is ment a színpadról. A turné felénél Getz kikényszerítette, hogy a producer fizesse ki és bocsássa el Bakert. Mindezen frusztrációk ellenére mindketten végig csúcsmódban játszanak, a 3 CD tanúsága szerint. A csodálatos éteri balladák, néhány ritkán játszott, pergő bebopdarab és nem utolsósorban a záró miniatűr, a duettben játszott Line For Lyons felhőtlen zenei élményt ígér a hallgatónak.

Szigeti Péter

A saxofonos Joshua Redman egyedülálló tehetségként robbant be a jazz köztudatába 1991-ben, amikor megnyerte a Thelonius Monk Jazzintézet versenyét. Már csak azért is, mert a 21 éves Redman ugyan már turnézott apjával, Dewey Redmannel, Charlie Hadennel és Paul Motiannal, mégis szinte ismeretlenül lett első a versenyen, egyenesen a Harvardról, szépreményű ügyvédjelöltként. Ezért azután óriási várakozás, és rengeteg meghívás előzte meg 1993-as bemutatkozó lemezét. Néhány béttel a Joshua Redman című lemez előtt már felvette a Wisht, Pat Methenyvel, Hadennel és Billy Higginsszel. A következő évben dolgozott együtt stúdióban és turnén Brad Mehldauval (MoodSwing), hogy első koncertfelvétele (Spirit Of The Moment) rögtön dupla CD-ként jelenjen meg. A Gramofon is méltatta előző lemezét (Freedom In the Groove – 96/4.), és öt csillagot kapott három olyan lemez is, ahol Redmannek kulcs-, bár nem főszerep jutott (Kansas City, Kansas City After Dark és Chick Corea: Remembering Bud Powell). Időközben számtalan fesztiválon lépett fel, Magyarországon is járt '92 októberében, a Philip Morris Generations band tagjaként, és újabb hírességek választották partnerül, többek között Elvin Jones, Milt Jackson, Joe Lovano, Quincy Jones és Roy Hargrove. Most először új lemezén (Timeless Tales – For Changing Times) Redman csak a klasszikusokhoz fordult: Gershwin-, Stevie Wonder-, Jerome Kern-, Joni Mitchell-, Rodgers–Hammerstein-, Bob Dylan-, Irving Berlin-, Lennon–McCartney- és Prince-szerzeményeket játszik.

G ramofon: Új lemezének címe a változó és az állandó kontrasztját hangsúlyozza, interpretációi érettséget sugallnak közismerten lendületes, fiatalos stílusa megtartása mellett. Mennyiben kívánt eltérni eddigi lemezei művészi mondanivalójától?

J. R.: Nem vagyok biztos benne, hogy egészen új művészi mondanivalót akartam közölni. Nyilvánvaló, persze, hogy valamennyire eltér ez a lemez az eddigiéktől, lényegében az első olyan lemezem, ahol csak mások szerzeményeit játszom. Ennyiben tényleg új. Szeretném azt hinni, hogy a sound ezen a lemezen, nem csak az enyém, hanem az egész együttesé, tényleg más, érettebb, ahogy mondta, és türelmesebb, talán kifinomultabb, mint az előzőek. Azt hiszem, hogy ennek az az eredete, hogy jobban odafigyeltünk az egy-egy témában elmesélhető történetekre. Azért az improvizáció továbbra is kiemelkedően fontos, mindennek, ami a lemezen történik, ez áll a középpontjában. De azt hiszem, több érzékenységet mutattunk az iránt is, hogy minden téma, mindegyik előadás az elejétől a végéig elmeséljen egy történetet, nemcsak a téma-improvizáció-téma-sablonban gondolkodunk. Valószínűleg azért, mert amellel döntöttem, hogy mások témáit játszunk, és ezekhez még nagyobb tisztelettel közelítettem, mint a magaméihoz. Bár igyekeztem a legtöbbet a saját személyiségemből átvinni az interpretációimba, sosem akartam szem elől téveszteni, hogy egyegy dalt adok elő, és egy-egy történetet beszélek el.

G : Engem a nyitó Summertime azért erősen emlékeztetett a Body and Soul vagy a Sunny Side Of The Street előadására, amelyek első, bemutatkozó lemezén hallhatóak. Jogos ön szerint egy ilyen összehasonlítás?

J. R.: Minden jogos, amit valaki érez, amikor hallgatja az illető előadást. Azért szerintem a Summertime-hoz való viszonyom egész más, mint a Body and Soulhoz vagy a Sunny Side of the Streethez. A két utóbbinál, hiába improvizáltam, és ebben tükröződött a személyiségem, ahogyan meghangszereztem azokat a felvételeket, az mégsem volt különösebben egyéni. A Summertime-nál viszont az az érzésem, hogy sikerült

egy olyan hangszereléssel előállnom, amely teljesen és csak az enyém. Eltértünk az ütemben, mert hétegyedben játszunk, más a tempó, újak a harmóniak. A zongora egy eredeti ellenszólómat játszik, szóval az egész letét jellegzetesen a sajátom. Ami viszont lehetséges hasonlóság az első lemezemmel, az a melódiaérzékelésben lelhető fel, ahogyan frazeálok a dallamokat, ez állandó, ez marad.

G : Mivel a Gershwin-centenárium előtt néhány nappal beszélgettünk, és nem a Summertime az egyetlen Gershwin-téma, amit műsorra tűzött, hadd kérdezzem meg, hogy miben látja Gershwin jelentőségét?

J. R.: Gershwin az egyik legnagyobb amerikai zeneszerző, és kiemelkedően fontos minden jazzmuzikus számára. Elég azt megnézni, hogy egyetlen szerzeménye több jazztéma harmóniai vázát szolgáltatta, mint akármelyik más, ez az I Got Rhythm. Kétségtelen, hogy Gershwin zenéje nagy jelentőséggel bír akkor, amikor művei születnek, és ugyanolyan fontos a százéves születési évfordulóján, ő tényleg az időtlenül aktuális zeneszerzők szűk csoportjához tartozik. Bizonyára nem túlzok, ha azt gondolom, hogy száz év múlva is ismerni és játszani fogják Gershwin szerzeményeit.

G : Amikor nemrég válaszolt az ismert lokatlon szigetkérdésre, hogy milyen lemezeket vinne oda magával, főleg azokat a szerzőket nevezte meg, például éppen Gershwint és Lennon–McCartneyeket, akiket feldolgozott az időtlen mesék sorában, új lemezén. Biztosan nem véletlenül.

J. R.: Természetesen. Tudatosan választottam, sőt a lemez címét is ennek kifejezésére választottam. Ez a lemez a változás és az állandóság együttes hatásáról, jelenlétéről szól. Szerintem e kettőt nem kell feltétlenül ellentmondásként érzékelni. Az olyan zenében, mint a jazz, fontos szövetségesek. Szerintem a jazz attól izgalmas, hogy az állandóságot, mélységet, időtlenséget kísérelő érzést kombinálja a fluxus, az azonnaliság, és a változás érzésével. A jazzdalok, témák interpretációjában szerintem azok maradnak adekvátak, amelyek alapvetően az állandóságot sugalló tulajdonságokkal rendelkeznek, de úgy, hogy mindig marad az újdonság erejével ható mon-

Redman örök történetei

danivalójuk. Azután ezek a dalok változnak is, új alakot öltenek, az egymást követő modern korokban is tartalmasak maradnak. Végül is az albummal és a címével azt akartam kifejezni, hogy az a dal, amelyik időtlen jegyeket visel, pontosan az, amelyik változik az időben, és viszont: az a dal, amelyik változni tud az idővel együtt, időtlenné válik.

G: A lemezen hallható örökzöldek, bár nem mind-egyiket, közjátékok választják el, de ezekre érzésem szerint inkább jellemző, hogy összekötik a témákat, ezáltal egységesítik a lemezt.

J. R.: Ez is volt a célja a közjátékok felvételének. Úgy éreztem, valami egységessé teszi ezeket a különböző témákat. Pedig különböző helyen és időben születtek, amikor íródtak, különböző stílusok uralkodtak a zenében. Mégis úgy éreztem, hogy ahogyan mi, mint zenekar ezeket a dalokat megszólaltatjuk, valami erősen összeköti őket. A mi soundunkon keresztül szoros kapcsolat jött létre a különböző számok között, ezért a lemez előadásában erre akartam felhívni a figyelmet, a különböző számok közötti kapcsolatokra. Ennek egyik lehetséges formája volt a tíz különböző szerzemény – hogy úgy mondjam – fizikai összekötése, hogy ne tíz különböző megszólalás kövesse egymást, hanem a lemez egységes élményt adjon.

G: Azt hiszem, ez tökéletesen sikerült, valószínűleg nem kis részben a zongoristának, Brad Mehldau-nak köszönhetően, akivel újra együtt dolgoztak ezen lemezen.

J. R.: Így van, 1993–94-ben játszottunk együtt, azután Brad főleg saját együttesével lépett fel. Sikerült megnyernem ennek a lemeznek a felvételére, ami na-

gyon fontos volt számomra, mert úgy gondoltam, hogy ő kell ahhoz a fajta hozzáálláshoz, és ahhoz a soundhoz, amelyet az együttesemtől vártam. Ebben valóban kulcsszerep jutott neki.

G: Ön is vendégszerepelt Dave Brubecknek a Young Lions címet viselő lemezén. Hogyan vélekedik erről a csoportosításról, mely olyannyira elterjedt volt nemrégiben az ön generációjával kapcsolatban? Hozzájárult-e jazz fejlődéséhez, vagy inkább csak a népszerűsítéséhez?

J. R.: Válasszuk külön a kettőt. A népszerűsítéshez talán igen, de valójában a fogalom a média szüleménye, és leginkább marketingcélokat szolgál. Nem ír le semmilyen valós jelenséget a zenében. Nem ismerek egy olyan jazzmuzsikust sem, aki magára jellemzőnek tartaná, sőt, legtöbben ki nem állhatjuk ezt a kifejezést. Nem mi találtuk ki, és nem is használjuk. Azok találták ki, akiknek az a dolga, hogy kelendőbbé tegyék a lemezeket, akiknek nyilvánosságot kell teremnie a zene számára, így azután ez egy kereskedelmi fogalom. El ismerem, hogy hozzájárulhatott a zene népszerűségéhez is, de a zene fejlődésével kapcsolatban nincs jelentősége. A jelzős szerkezet csak két dologra hívja fel a figyelmet: egyrészt az életkorra, márpedig az életkor-nak nincsen semmi jelentősége a jazz szempontjából, ami csak távolról, áttételesen függ össze az életkorral. Másrészt a „lion” a technikai tudásra utal, a főlényes virtuozitásra, valamiféle agresszivitást sugároz ezzel kapcsolatban. Márpedig a zene számomra nem erről szól, hanem arról, hogy érzelmi szinten hogyan tud kommunikálni az ember a zenén keresztül. Szóval elismerem, hogy a fogalomnak volt jelentősége a zene is-

mertségével kapcsolatban, de nem a zene születése szempontjából.

G: Pályája kezdete óta a Warner Brothersszel áll szerződésben, és menedzsere is ugyanaz. Mekkora döntési joga van a saját pályája felett?

J. R.: Ugyan nem olyan régóta új menedzserem van, de tény, hogy teljes a művészi szabadságom. Mindig egész pontosan eldönthettem, hogy mit akarok csinálni, és sosem akarták, hogy azt csináljam, amihez nem volt kedvem. Ez számomra perdöntő. Ha nem tehetném azt, amiben hiszek, és ha nem játszhatnám azt a zenét, amiben hiszek, úgy, ahogy én akarom, akkor visszamennék a jogi karra.

G: Remélem nem ezt forgatja a fejében?

J. R.: Nem, hiszen teljes művészi szabadságom volt, és ez nagyon fontos számomra.

G: És mikor pihent utoljára, hiszen úgy tűnik, erre nem sok ideje jutott 1991 óta?

J. R.: Tulajdonképpen mostanában vettem ki pihenőt, tavaly és idén, majdnem az év nagy részét. Alig csináltam valamit, csak a lemezt vittük fel, turnéztunk másfél hónapot a zenekarral, és azután kevertük és befejeztük a lemezt. De mostanában vettem egy nagy levegőt, a szó szoros értelmében, mert kiköltöztünk a feleségemmel New Yorkból húszpernyi autótúnyira. Egy éve házasodtam meg, és egy kicsit visszavonultam, gyakoroltam és pihentem, élveztem az életet, mert éreztem, hogy ezt így már nem bírom sokáig tovább. Most kellemben izgatott vagyok és teli energiával, hogy folytassam. Novemberben indulunk turnéra, de majdnem egész jövő évben úton leszek.

Zipernovszky Kornél

Ray Brown

Some of My Best Friends
Are... Singers

• Telarc – Karsay és Tsa. •

álás feladat. Ray Brown! Élő jazztörténet. Rádásul ő a hónap sztárja, akiről az olvasó minden fontosat megtudhat a következő oldalról. Így azután nem marad más, mint feltenni legújabb lemezét, kényelmesen elhelyezkedni, s ezúttal csak a zenével foglalkozni; nem kell pedagógiai vénáknak engedelmeskedve, a megfelelő (úgy 800 százalékos) információmennyiséggel felszerelve az illető muzsikusról, pályafutásáról, stílusáról értekezni. Most azután végre csak a zenére kell összpontosítani. S persze zenehallgatás közben gondolataink is támadhatnak (lásd homo sapiens). Például a barátágról. Mert hogy a szerelemhez képest ez méltánytalanul kisszámú jazzstandard témája, az számomra kétségtelen. Elgondolni is szörnyű, mi lenne velünk csupa szerelmes, de barát(ság)atlan jazzmuzsikussal... Szerencsére nem ilyen a (jazz-

világ. Így aztán ötletes kiadók még abból is üzletet csinálhatnak, hogy valaki több évtizedes zenei munkássága során számtalan baráttra tett szert. Azok a fránya kiadók! Mi meg aztán hallgathatjuk... Előbb a zongoristákat, majd pedig a szaxofonosokat. Most is itt vannak ezek az énekes barátok, sőt leginkább barátnők (Just Friends... of course). Legtöbbjüket a régi kollegiális kapcsolat fűzi Brownhoz, ez alól csak a fiatal generációt képviselő Diana Krall kivétel. Valamennyiük produkciója élmény, elmélyítik, új megvilágításba helyezik az általában jól ismert standard darabokat. Nehéz bárkit is kiemelni ebből az „eliticsapatból”, engem Dee Dee Bridgewater és Nancy King fájdalmasan szép ballada interpretációja (More Than You Know, illetve But Beautiful), valamint Diana Krall és az általam eddig sajnos nem ismert Marlena Shaw scatszólója (Little Boy, illetve At Long Last Love) „hozott ki a sodromból”.

Ennek az albumnak nyilvánvalóan az énekesek a főszereplői, s az ő érdemeiket cseppet sem csökkenteni akarván mondom: számomra ez a lemez másról szól; másról, és ezt úgy értem: másvalakiről és egyben másvalamiről. Úgyszólván megfogalmazhatatlan, hogy lehet Brown bőgőjátéka egyszerre ennyire alázatos, csakis a zenekart, sőt magát a zenét szolgáló, ugyanakkor nem hivatkozásával, tolakodó szólóival, de minden szempontból tökéletes előadásával figyelemfelkeltő. Az az

„embertelen” (vagy inkább nagyon is emberes) swing, az időtlen, egyszerre anakronisztikusan „anno”, ezzel együtt minden modern bőgősök által irigyelhető „contemporary” bőgőzés! S mindez telt, testes hangon, tiszta intonációval, mindig tökéletes time-mal, s valami hihetetlen természetességgel és egyszerűséggel „követi el”. Drága barátaim, nincs mese: ez a par excellence jazzbőgőzés. S hogy az énekes és hangszeres szólítók, valamint triója tagjainak kiválasztásával ragyogó zenekarvezetőnek is bizonyult, azt a felvételesorozat minden szempontból ékesen bizonyítja. Ilyen muzsikussal játszani gyerekként, és ugyanakkor végtelenül nehéz feladat. A hangszeres szólítók teljesítményéből Russel Malone gitárjátéka (főként a There Is No Greater Love-ban) és Ralph Moore tenorszaxofon-szólója (Cherokee) volt a legmegragadóbb számomra.

Végül maga a trió! Játékukat önfeledt muzsikálás, az arrange-ok pontos és életteli teljesszólaltatása, úgyszólván egy emberként működő precizitás és egyfajta zenei gondolatolvasás jellemzi. Gregory Hutchinson most is hibátlan, az igazi felfedezés pedig számomra a legújabb tag, a kísérő- és szólójátékával egyaránt mintaszerű Geoff Keezer. A kiadó híresztelése szerint Ray Brownnak van még néhány jó barátja.

Na ja, ha én is így bőgőznék...

Borbély Mihály

Ray Brown

Something
for Lester

• Contemporary – Karsay és Tsa. •

klasszikus jazztriózás lényege, hogy a három nagy formátumú muzsikusi egységül, csak arra a felvételre jellemző aurát teremt maga körül. A hallgatót meg kell győzni arról is, hogy a vezető hangszernek tekintett zongora képes egy effajta trióban kísérővé visszalépni, hogy például a bőgő melodikus futamaihoz asszisztáljon.

Azokban a legendás triókban, amelyekben a zongorista jegyezte a zenekart (Tatum, Peterson, B. Evans, stb.), a pianista zenei dominanciája a fenti művészi hitvallás ellenére általában egyértelmű volt; érezhetőbb egyensúly, illetve akcentusváltás olyan ritkább esetekben következett be, amikor a bőgős szerepelt zenekarvezetőként, bizonyítván a nagybőgő szólóhangszerként való

alkalmazásának indokoltságát. Ray Brown, a klasszikus Peterson-trió bőgőse fél évszázados pályáján ki tudja, hány felvételen igazolta: a basszusszólam által vezetett jazzhármast is megteremtődhet a maga klasszikus hagyománya. Az 1977 nyarán rögzített Something for Lester Brown egész eddigi életművének egyik legfényesebb lapja, amelyen a trió soundja páratlan harmóniában szólal meg (tessék fejhallgatón ellenőrizni az állítás jogosságát!).

A címnek semmi köze Lester Younghoz, mint azt első olvasásra hihetnénk. Valóban tiszteletadásról és búcsúról van szó, de a címezett Lester Koenig, a Contemporary lemezkiadó vezetője, aki 1949-től publikálta a műfaj modern mestereit, s közben úgy figyelt a kor szavára, hogy az eredeti jazzértékeket soha nem tagadta meg. Mielőtt Brown, Koenig régi kollégája a lemez felvételeibe kezdett volna, már vagy tucatnyi Contemporary-kiadványon szerepelt. Koenig adta ki például a Poll Winners lemezeit, vagy Hampton Hawes Brown társaságában készített utolsó triófelvételeit. Koenig tehát az elhű jazzproducerek egyike volt, s a lemez Leonard Feather által írt kísérőszövegében olvasható Brown-émlékezések szerint a bőgős talán ezt tisztelte legjobban '77-ben elhunyt barátjában.

Már a trió felállítása is unikális zenei élményt sejtet, hiszen a Koenig által választott dobos, Elvin Jones a maga robbanékonyságával és avantgárd múltjával szokatlanul csengő név volt Ray Browné mellett, aki a Jonesnál lényegesen konzervatívabban játszó Ed Thigpen zenésztársa volt. Ő választotta a másik tagot: Walton '77-ben majdnem olyan ismert név volt jazzkörökben, mint Jones: több mint tíz saját lemez állt már mögötte, s univerzális bopmuzsikusként szerepelt a stúdiókban. A hét számból álló anyag három saját szerzeménnyel kezdődik, majd négy négyféle karakterű feldolgozás zárja a műsort. Hogy a „főnök” nemcsak kísérőnek csodálatos, hanem szólístának is elsőrangú, azt talán a Little Girl Blue, a hírneves Rodgers-Hart-melódia bizonyítja leginkább. A trió teremtőerejét érzékelteti, ahogy újjávarázsolta a Hoagy Carmichael-féle Georgia On My Mindot, ezt a rengeteg verzióban ismert dallamot. A tagok kompozíciói közül a Walton-féle Something In Commont említhetjük, amelyben Mr. Drum Machine seprűt alkalmaz, és szolidabb kísérőmuzsikusi oldaláról mutatkozik be. Ray Brown portamentós, illetve glissandós játékát saját szerzeményében, a Slipperyben, illetve Gershwin kései Love Walked Injében érdemes megfigyelni.

Máté J. György

Dee Dee Bridgewater, Etta Jones, Nancy King, Diana Krall, Kevin Mahogany, Marlena Shaw – ének
 Geoff Keezer – zongora
 Ray Brown – bőgő
 Gregory Hutchinson – dob
 km.:
 Antonio Hart – alszaxofon
 Russell Malone – gitár
 Ralph Moore – tenorszaxofon

Ray Brown – bőgő;
 Cedar Walton – zongora;
 Elvin Jones – dob

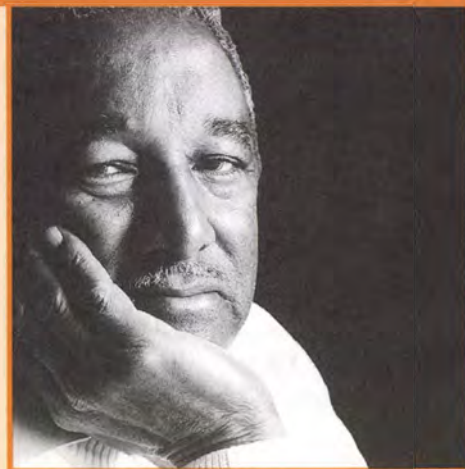
A tények, melyek Ray Brownnak a jazz történetében betöltött kolosszális szerepéről szólnak, legalább féltucat oldalt foglalnának el a Gramofonban, ahol már többször is méltattuk munkásságát. Turnémenedzserének ajánlata szerint legalább kétezer lemezfelvétel őrzi jótékát. Maga a szám is döbbenetes, nemhogy gyűjtő, de diszkográfus próbáló feladat lenne ekkora mennyiségnek utánajárni. De nem a pusztán szám parancsol tiszteletet, hanem hogy milyen meghatározó nagyságokkal készültek ezek a felvételek: Oscar Peterson, Count Basie, Ella Fitzgerald, valamint Bud Powell, Charlie Parker, Duke Ellington, Sonny Rollins, André Previn, Joe Pass, Sarah Vaughan, Frank Sinatra és még sok más híresség.

Brown közmondásos szorgalma és fáradhatatlansága mellett a véletlen többször is döntő lökést adott pályájának. Tizenhét éves korában, miután a zongoráról nyergelt át a bőgőre, és kiérdemelte tanára megbecsülését, néhányszor „kölcsonvette” az iskolai hangszert, hogy a helyi, pittsburghi klubban játsszon. Mígnem egy újságfotó következtében ki nem derült a turpisság: apja kénytelen volt megvenni Brown első saját nagybőgőjét.

Első komolyabb állása (Snookum Russell zenekara) és némi turné tapasztalat után 1945-ben érkezett New Yorkba, még eléggé ismeretlenül, ahol a félistenek, főleg Dizzy Gillespie-nek köszönhetően, befogadták. Még csak negyedik órája volt New Yorkban, amikor kiderült: aznap este Dizzynek nem volt bőgőse. A rövid meghallgatás után Gillespie kíséretében Charlie Parker, Bud Powell és Max Roach partnere lett. Brown nem sokkal később, már 1948-ban megalakította első saját trióját, Hank Jonesszal és Charlie Smith-szel.

Az utolsó, döntő jelentőségű beugrásra akkor került sor, amikor egyszer belehallgatott egy Jazz At The Philharmonic próbába a Carnegie Hallban, szerényen félreállva a zsöllye szélén. Az all star-csapatba a bőgős nem érkezett meg időben. Norman Granz producer, zenészei biztatására rögtön lement Brownhoz, hogy ugorjon be. A következő 18 év során Brown majdhogynem állandó szereplője lett a reprezentatív JATP-koncertsorozatnak, „mellesleg” pedig Granz különböző, népszerű lemezmarkáinak. Ennek a korszaknak jellemző társa Oscar Peterson, és (ebben az időben) felesége, Ella Fitzgerald.

A hatvanas évek közepén, tizenöt évét töltve Peterson oldalán, Brown Californiában tele-

Ray Brown, a kolosszus

pedett le („Los Angelesben egész évben lehet golfozni.”). Úgy két évtizeden át kevesebbet turnézott, mint azelőtt, vagy újabban, viszont megalakította az L. A. Four kvartetet, melyben Laurendo Almeida gitározott, Bud Shank szaxofonozott és Shelly Manne (később Jeff Hamilton) dobolt. Milt Jacksonnal is vezetett egy együttest, de egyre inkább a saját maga vezette zongorás trióra koncentrált.

Első zongoristája ebben a korszakban Gene Harris volt, és erre a trióra épült a Marlboro Superband lassan tíz évvel ezelőtti világgörülturnéja, egyben ez idáig utolsó budapesti fellépése is: Brown volt az egyik vezetője a nagyzenekarnak. 1992-ben csatlakozott triójához Benny Green, a Peterson-követők közül a legtehetségesebb fiatal. 1996-os koncertjük is ebben a felállásban jelent meg mostanában (Live At Scullers – Telarc). A trió dobosa negyedik éve Gregory Hutchison, aki Nicholas Payton és Joshua Redman társaként tűnt fel. Tavaly óta Green is saját útját járja, a hetvenegy évesen is folyamatosan turnézó Brown pedig Geoff Keezert vette maga mellé, aki a Some Of My Best Friends Are... Piano Players című lemezen szerepelt vele először, és szólópályája is sikerrel indult. Nagykanizsára Ray Brown Izland, Franciaország, Svájc, Németország, Dánia érintésével, útban Hollandia és újra Németország felé érkezik.

Ray Brown továbbra is ontja a lemezeket, az utóbbi években régi, világhírű partnerei mellett egyre nagyobb teret engedve maga mellett a fiataloknak is. A hallatlanul gazdag anyagból a Magyarországra érkező trió legutolsó lemeze mellé egy klasszikus, húszéves felvételt válogattunk.

Z. K.

Vukán György – Balázs Elemér

Vukán – Balázs

Things of This World

• C. A. E. – Hungaroton Gong •

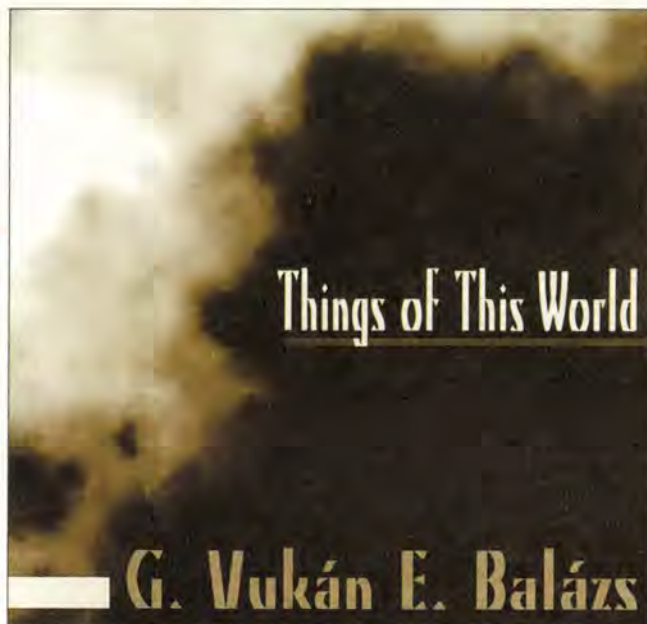
ár az első néhány akkord megszólalása után világos, hogy a két „magyszerű magyar muzsikusként” zongora-dob duóprodukció nem azért jött létre, mert a tőlük megszokott trióformáció – szintén kitűnő – bőgős tagját, Berkes Balázst kihagyták a felvételtől (vagy esetleg nem ért rá), hanem mert ez a zene alapvetően más.

Az „E világi dolgok” borítóján olvasható rövid, de annál tartalmasabb (teljes) szöveg, az alkotók önvallomása szerint: „Az improvizáció a mi leghisztelesebb értelmezésünk a világról. Az imádság egyik formája.” Tehát belső, személyes igény és eddig kiaknázatlan invenciók motiválták a domináns kezdeményezőt, szerzőt (?). A feladatra emberileg, érzelmileg, szakmailag alkalmas partner felismerése lehet még inspiráló erő egy ilyen – elméletileg intímabb – forma létrehozásához.

A Creative Art Trió a klasszikus jazz atmoszféráján kívüli, bensőségesebb, egyben rapszodikusabb eredményt ígérő vállalkozásnak vélhetnének e lemezt, de ez csak részben lenne igaz. Természetesen többet tudunk meg az alkotók egyéniségéről. Új személyiségjegyek bontakoznak ki azok előtt is, akik egyébként jól ismerik a két muzsikuskorábbi munkáit, mert az intim közeg

Vukán György – zongora
Balázs Elemér – dob

most nem valami érzelgős, öncélúan artisztikus kitarulkozást eredményezett, hanem egy igazi szertelen – a tiszteletet parancsoló tradicionális rutint is meghazudtoló – fiatalos örömmenélést. Viszont amennyire szabályos, természetes sodrású és magával ragadóan erőteljes ez a zene, annyira leszabályozott, technikailag kissé „megfőjtött” a hangfelvétel. Sajnos ez a körülmény még a zongora hangjának különösen energikus hőmpolygését is valamelyest korlátozza. A zongora megszólaltatását illetően „billentési” szo-

kás emlegetni, de itt inkább a „leütés” az adekvát meghatározás. A dobra viszont épp az ellenkezője igaz, mert bár Balázs Elemér játéka legalább annyira dinamikus, mint Vukán Györgyé, mégsem az ütés érvényesül, inkább a dobok ütését követő rezonanciája. Hogy ebben az akusztikai jelenségben mennyi a technika és mennyi az interpretáció, az számomra rejtély. Mindenesetre ezen a CD-n máshogy szólnak a jól ismert instrumentumok, mint ahogy azt megszoktuk. De mivel spontán akusztikus felvételtől

Béla Fleck and the Flecktones

Left of Cool

• Warner Brothers •

Béla Fleck and the Flecktones

mióta az ifjú amerikai zenész, Béla Fleck neve feltűnt a különböző felvételeken, hazai szakmai körökben találgatás folyik esetleges magyar származását illetően. Pontos információkkal nem rendelkezem, így csak annyit tehetek hozzá, hogy Fleck állítólag nem magyar ősök leszármazottja s a Béla nevet (szigorúan ékezettel írva!) Bartók iránti tisztelete jeléül vette fel. Ha ez valóban így van, enyhén szólva merésznek tűnik a név használata. Béla Fleck esetében semmiféle zenei, művészi nagyságról nem beszélhetünk, kö-

zeps tehetségű amerikai zenész, akihez hasonló sok ezer található az Egyesült Államokban. A Left of Cool című 1998-as CD-n hallható produkció nem több, mint korrekt módon előadott és felvett, ám tartalmilag semmitmondó, langyos háttérzene, és alulmúlja a nemrégiben, ezeken a hasábokon is méltatott koncertlemezét. A lemez készítői ennél alighanem többet szerettek volna, erre utalnak bizonyos jelek, pl. az, hogy Béla elsősorban bendzsósólistaként igyekszik elkápráztatni a hallgatót. Szándéka sajnos hiábavaló, vannak hangszerek, amelyek nem kifejezetten szólisztikus célból lettek megalkotva, a bendzsó például ilyen, elsősorban akkordhang-

szerként ismeretes. Jellegénél fogva érdekes lehet egy műsorban mondjuk egy néhány perces szóló erejéig, de semmiképp sem arra való, hogy majd' 76 percen át vezető szerepet vigyen egy lemezen, mint dallamhangszer. Ezek a szólók a legnagyobb jóindulattal is csak jól megoldott ujjgyakorlatoknak tekinthetők. A zene színvonalát valószínűleg az is erősen befolyásolja, hogy 15 számból 13 Béla Fleck szerzeménye. Témái sablonos utánérzések, az egyéniség jeleit nélkülözik. A közreműködő zenészek közül említést érdemel egy kitűnő basszusgitáros: Victor Lemonte, akinek teljesítménye messze kiemelkedik kollégái közül.

Deseő Csaba

Rolf & Joachim Kühn

Music For Two Brothers

• MPS – PolyGram •

ma napig létezik egy európai jazzelit, mely mára bizonyára már rég nem az, mint a hetvenes években

volt, hiszen az amerikai muzsikusok munkaterülete igencsak kitolódott Európára, meg persze néhányan közülük éppen Amerikában értek el karriert. Elég a következő neveket említeni: a holland Jasper Van't Hof, a belga Philip Catherine, a francia Jean-Luc Ponty, Didier Lockwood és Daniel Humair, a lengyel Zbigniew Seiffert és Michal Urbaniak, Zbigniew Namyslowski, Németországból Albert Mangelsdorff, Peter Herbolzheimer, Toto Blanke, Joachim Kühn, északabbról pedig Jan Garbarek, Palle Danielsson. Zárójelben említsük meg, hogy ide tartozik „a mi Lakatos Tónink” is. Furcsa módon csak kevésnek sikerült közülük befutni Amerikában, bár legtöbbször megpróbálta azt.

Egy dolog mindenképpen összeköti őket, ez pedig nem más, mint az 1982-ben megszűnt német MPS lemeztársaság. Nemcsak mert lehetőséget adtak a zenei kísérletezések megörökítésére, hanem mert platformot teremtett a fent felsorolt muzsikusok egymással és az éppen Európában tartózkodó amerikai muzsikusokkal való vegyülésére.

A Kühn testvérek közül feltétlenül Joachim a híresebb, bár 15 évvel idősebb bátyja volt az úttörő. A '29-es születésű Rolf 1952-ben már Nyugat-Berlinben egy rádiózenekart vezetett, '56-os amerikai kivándorlása után egy évvel már Benny Goodman helyettes zenekarvezetője volt. Azután mégis visszatért Németországba, ahol öccsét kezdte istápolni, majd közös lemezprodukciók következtek. Ekkor már Joachim egyénisége a meghatározó. Inkább őt követi bátyja, aki nyitott a kísérletezésre.

Két meghatározó irányról beszélhetünk. Egyik a free jazz, ami valóban forradalmi irányzat volt, és rendkívül népszerű is egész Európában. Erről ide idézzük Joachim szavait, kommentár nélkül: „Akkoriban a free jazz számított az új zenének. Szabadabb harmóniákkal kezdtem el kísérletezni és Ornette Coleman megjelenése megerősített abban, hogy jó irányban haladok. Sajnos túl sokan kezdtek el free jazzt játszani és merem állítani, hogy 90 százalékuk amatőr volt, és ők tönkretették ezt a fantasztikus új zenét azzal, hogy a közönség már nem tudott különbséget tenni jó és rossz free jazz között.”

A másik irány a Jimmy Hendrix, Frank Zappa nevével fémjelzett progresszív rock. Ez a két irány vegyül aztán egymással, de talán a free a jellemzőbb. A '69-es My Friend The Yogi két rockdobos

Rolf & Joachim Kühn

- Rolf Kühn – klarinét,
- Joachim Kühn – zongora, billentyűsök, km. többek között:
- Phil Woods, Gerd Dudek – szaxofon
- Albert Mangelsdorff – trombon
- Randy Brecker, Teramasa Hino – trombita
- Toto Blanke, Philip Catherine – gitár,
- Zbigniew Seiffert – hegedű
- Jean-Francois Jenny-Clark, Palle Danielsson – bőgő,
- Oliver Johnson, Gerry Brown, Daniel Humair, Alphonse Mouzon – dob,
- Nana Vasconcelos – ütők

és két jazz-zenész nem túl jól elsült produkciója. A legidőtállóbb a Ca.1-9-5-2, ami a „some fine jazz” fogalmával írható le leginkább, Phil Woods altaszax-szólójával és tökéletes ritmusszekcióval. A ritmussal később sincs baj, hiszen a Palle Danielsson – Daniel Humair (Made in Spain), John Lee – Gerry Brown – Alphonse Mouzon (One String More, First Frisco) és az egészen különleges Ørsted Pedersen – Mouzon (One More Bass Hit) ritmusszekciók kifejezett álmofellállásnak minősülnek. Randy Brecker, Terumasa Hino egy-egy számban vendégszólísták, Toto Blanke, Philip Catherine viszont kreatív szerepet vállaltak. Ami a kompozíciókat illeti, Joachim részéről a Hip Elegy in Kingsize, Rolf tollából pedig a szimfonikus jazz-zenekarra írt Swampfire Part 1 érdemel 5 csillagot. A lemez címadó száma, a Music For Two Brothers a két testvér meghatározó mélységű zenei párbeszéde, mely szintén kiállta a cirka 25 év próbáját. Összességében jó keresztmetszete ez a korong a Kühn testvérek munkásságán keresztül a hetvenes évek irányzatainak is.

Bori Viktor

van szó, figyelmen kívül hagyhatóak a rögzítési-, keverési és egyéb technikai körülmények a produkció művészi tartalmával szemben; nem beszélve arról, hogy a samplek és egyéb elektronikus varázsdobozok világában az ilyesmi megítélése kifejezetten ízlés dolga. Tehát, ami sokkal fontosabb ezen a CD-n, hogy egyáltalán létezik még akusztikusan is kiemelkedő interpretáció, és persze az a meglepően expresszív zene, ami „csak” így született. Viszonylag egyszerű témák és harmóniak között mozognak a karakteresen jazzes rögtönzések, de Vukán és Balázs remekül kihasználja az önmaguk számára kijelölt tonalitás-, illetve páros ritmusok szabta keretet.

Mindketten a reneszánsz személyiség típus biztonságával és nyugalomával játsszák a számukra legkézenfekvőbb dallamokat és ritmusokat – anélkül, hogy egy percig is hiányérzete lenne a hallgatónak. Ismerve korábbi és saját zenekariikban folytatott tevékenységüket, ez nem is annyira meglepő, de mindig új és élményszerű, amikor a muzsikusok egymás iránti nagyfokú figyelmé, érzékenysége által jön létre értékes zene – különösen ha még optimista is az e világi dolgokat illetően.

Matisz László

- Béla Fleck: bendzsó, elektromos bendzsó, mandolin, gitárok
- Jeff Coffin: fuvola, klarinét, szoprán-, tenor, baritonszaxofon
- Victor Lemonte: basszusgitár, cselló
- Future Man: ének, ütőhangszerek, synthaxe drumitar
- Dave Matthews: ének, Amy Grant: ének

Miklós Birta

Next Generation

• Szerzői kiadás – Stereo Kft. •

Miklós Birta

a négyoldalas belső borító hátsó lapján egy meglehetősen izléstelen, a borító stílusától elütő Szerencsejáték Rt.-reklám virít. Úgy látszik, ma ez szükséges ahhoz, hogy egy fiatal jazz-zenész saját lemezét kiadhassa. Nem baj, ha ez kell, hát legyen. A lényeg, hogy megjelent. Ahogy a lemez címe is jelzi, megérkezett a következő generáció. Tudomást kell(ene) vennünk róluk. A cím ugyanakkor Birtának a lemez megjelenése előtt röviddel megszületett kislátára is utal.

Azoknak, akik esetleg emlékeik között kutatnának a Birta név hallatán, segítségül néhány név: Egri János Group, White Chocolates, Pa-Dö-Dö. Ő kicsiny hazánk egyetlen „ismert” balkezes gitárosa. A húrokat kvartban hangolja, s többek között ezért is fogja teljesen másképpen az akkordokat, mint egy „normális” gitáros. A lemez több felvételéből kiderül, hogy Birta példaképe és legkedvesebb gitárosa az angol Alan Holdsworth. Véleményem szerint az nálunk már önmagában nagy erény, ha valaki tudja ki is az az Alan Holdsworth. Holdsworth gitárjátéka egészen különleges, muzsikája komplex, nehezen érthető és min-

Birta Miklós – gitár
Mits Gergő – basszusgitár
Szendőfi Péter – dob

denekelőt rockosabb, mint a Joe Pass, Jim Hall, vagy Birta mestere, Babos Gyula által képviselt tradicionálisabb vonal. Más gitárosok (Mike Stern, Kevin Eubanks, John Abercrombie) hatását is felfedezni véltem, de lehet, hogy Birta nem értené ezzel egyet. Mindenesetre Birta nagyon jó gitáros, a kompozíciók is érettek, jól kidolgozottak, a sorrend is igyekszik a figyelem fenntartására tö-

rekedni, hisz nem könnyű egy ilyen lemezt teljes koncentrációval végighallgatni. Annak csak örülhetünk, hogy nem egy újabb zongoratrió lemez született. Legközelebbi lemezére biztosan kialakul már Birta saját hangja, stílusa is. A felvételeknek nincsenek címei, kizárólag születési dátumai. Birta úgy véli, hogy zeneszerzőként az ember nem arra gondol, hogy minek nevezze

Roykey Wydh, Larry Coryell,
Alphonse Mouson,
Bunny Brunel, Curt Cress,
Jolly Kunjappu,
Wolfgang Schmid

Secret Message

• Prudence – Stereo Kft. •

a stáblistán kívül minden más információt nélkülöző lemezről némi „bogarászás” után derítettem ki, hogy 1984-ben jelentet(het)ték meg először. A könnyen emészthető jazzrockos témák első hallásra ismerősnek tűntek. Mintha egyiket vagy másikat már hallottam volna ezekből a melódiákból hirdetések alatt, tévéműsorszünetekben, sítb. Úgy tizenöt, húsz éve volt „menő” az ilyesfajta zene, ha jól emlékszem. Őszintén bevallom, a formáció neve vagy a lemez címe semmit nem mondott számomra. További információkkal a hazai terjesztő szolgált.

Roykey Wydh, Larry Coryell et al.

Roykey Wydh gitáros a karibi Aruba szigetéről tette át Európába tevékenységi körét a nyolcvanas évek elején. Nálunk ismeretlen jazzrock, illetve fúziós bandákban játszott, majd Klaus Doldinger kísérezésze lett. Manapság a gitáros a „creo reggae”-nek elkeresztelt zenéjével turnézik kontinensünkön. Wydh komponista partnere az indiai Jolly Kunjappu ütőhangszeres, pontosabban „perkás”, aki mellelleg filozófus. Ő most a New Instrumental Musicnak nevezett trend követője. Jelenleg a Prudence kiadó ezt a műfajt favorizálja – a New Age divat elmúltával. A Secret Message felfogható az Új Zenekari Muzsika előfutárának, és ez magyarázza, talán még indokolja is tizenhárom év elteltével újbóli kiadását. A mindössze 36 és negyed perc idő-

tartamban nyolc felvételt tartalmazó lemezről kis túlzással tovább tart a háttér-információkat közölni, mint ameddig a zene szól. Átéjtésnek érzem Larry Coryell és Alphonse Mouson nevének ilyenét szerepeltetését is, mert csak két-két szerzeményben hallhatóak. Persze értem én: el kell adni a produkciót. Coryell és Mouson a Hanging On The Stringsben játszanak együtt, és ennél a számnál volt leginkább déja vu érzésem.

Ha nem találnék megfelelő hazai „terméket”, valószínűleg innen válogatnék hangulatos aláfestő zenét. Összességében véve az eredetiséget hiányolom és a zene avíttóságát rovom fel, még akkor is, ha tudom: 1998-at írunk.

Nemes Nagy Péter

Dizzy Gillespie

Something Old Something New

• Verve – PolyGram •

A HÓNAP KLASSZIKUS JAZZLEMEZE

Dizzy Gillespie

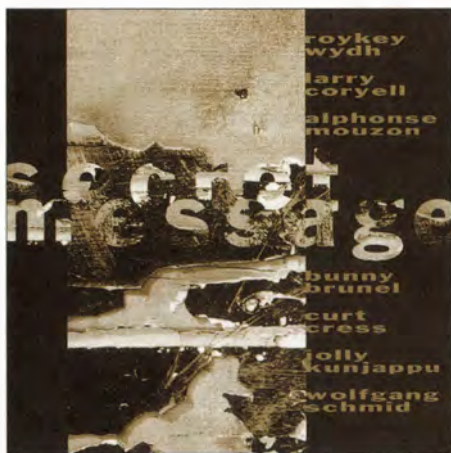
Dizzy Gillespie – trombita
James Moody – fuvola,
alt- és tenorszaxofon
Kenny Barron – zongora
Chris White – bőgő
Rudy Collins – dobok

el az adott kompozíciót, utólag meg nem könnyű és nem is érdemes banális címetek adni. Arra azért kíváncsi lennék, hogy egy koncerten milyen módon jelzi a másik két zenésznek, hogy melyik szám következik. Kicsit furcsa lenne, mondjuk így: Fiúk, a '97. június 4-e jön! Ígérem, ennek hamarosan személyesen fogok utánajárni.

A másik két zenész közül Szendőfi Pétert már ismerhetjük. Nagyon jó dobos, de egy kicsit talán túl gépies. Technikailag nem találhatunk kivetni valót dobolásában, de valahogy hiányoznak az érzelmek, a jó ötletek dobolásából.

Mits Gergő mindössze négy éve basszusgitározik, ő a lemez felfedezettje. Mind kísérő szerepében, mind szólóban ötletes, s igen jó hangszerezésről tesz tanúbizonyságot. Biztosan sokat fogunk még róla hallani. Érezni lehet, hogy ez egy működő, rendszeresen együtt játszó trió, nemcsak a lemezfelvételre verbuválták össze a csapatot. Alapjában véve, a lemez egy új, hiányzó színnel gazdagította a magyar jazz palettáját, bár ez a zene sajnos nem fog nagy tömegeket (mint például a Pat Metheny-rajongótábor) vonzani.

Erdai Zsolt

Roykey Wydh – gitár, akusztikus gitár, gitárszintetizátor
Larry Coryell – gitár, akusztikus gitár 2 számban
Alex Bernauer – szintetizátorok, Yamaha-DK7,
akusztikus zongora, Alphonse Mouzon – dob (két számban)
Curt Cress – dob (2-6. számokban)
Bunny Brunel – basszus, Wolfgang Graf – basszus
Wolfgang Schmid – basszus
Jolly Kunjappu – ütőhangszerek, indián ütő
Louis Monge – akusztikus zongora
Cesar Granados – ütőhangszerek,
Charles Walker – saxofon

az egész világon talán tíz jazz-művész sincs, akinek nagyobb az ismertsége, mint amekkora egy rétegműfaj képviselőjének „dukál”. És ahogy a jazz nagy korszakait egy-egy kimagasló zeneiségével lehet jelezni, úgy a különböző stílusok is mindig személyesek. Ezek a művészek életművükkel gyakorlatilag ki is jelölik az irányzat felső határát, miáltal tehetséges tisztelők, követők, és leginkább utánczó hada készíti az elmékedőket arra, hogy egyfajta stílust emlegessenek. Ha csak annyit mondunk: jazz, az ugye lehet jó is, rossz is, de ha megemlítünk a „tíz” közül egy nevet is, már egyértelmű, hogy milyen.

Ők azok, akiknek a zenéjére ha csak egy percig odafigyel a széles tömegekből valaki, később már a személyes, hiteles stílusról is felismerheti. A már öt éve halhatatlan Dizzy Gillespie az egyik. Az ő művészetét is csak egészen jól – vagy egyáltalán nem – lehet ismerni, a köztes viszonyulás nem jellemző.

Szakmai tekintélyének és népszerűségének okát elsősorban egy – a műfajon belüli – revelációhoz, a bebop „feltalálásához” szokás kötni, hiszen kétségtelenül egyik „ősatyamestere” volt –, de amíg ez utóbbi dolog egy nagyszerű absztrakció, egy varázslat, addig egy nem kevésbé fontos kultúrtörténeti mozgalom is az ő nevével hozható összefüggésbe. Valami olyasminnek a perspektíváját, életképességét bizonyította be saját példájával, ami addig – egy-két kivételtől eltekintve – csak helyi érdekű időtöltésnek látszott. Ezt mi, jazzmániások úgy mondjuk: combo; de ha úgy tetszik, ez a mozgalmi jellegű kisegyettes-alapítási láz, műfajra való tekintet nélkül. Ez a forma mára már egy zenei antitalentumnak is a világraszóló karrier esélyét jelentheti.

Dizzy a negyvenes évek elejétől elsősorban lekaszaboló intenzitású combóinak élén, vagy gyakran a másik félistennel, Charlie Parkerrel együtt tüzelte fel az akkor még rétegződésmentes nagyrédműt. A Something Old Something New már ezt az időszakot is hitelesen idézi meg. A CD-n hallható kilenc számból az első nyolc eredeti felvétel, mely a mai napig is hihetetlenül friss. A partnerek ha nem is számítanak a „nagy idők” leggyakrabban felkért muzikusainak, föltétlenül az avatottak közül

valóak – különösen a veterán virtuóz Moody. Bár számos más koncert-, kalóz- és stúdióváltozata ismert a lemezen szereplő opusoknak, mégis az eredetiség legteljesebb élményét nyújtja a régi tisztelők és az ifjú érdeklődők számára egyaránt. Az 1963-ban rögzített, de 1945-ből származó fergeteges tempójú bopok közül külön tanulmány értékű egy ballada is, az I Can't Get Started és az elnyűhetetlen Monk örökzöld, 'Round Midnight egy kompozícióba ötvözése – a műfaj szabadságát, oldotságát demonstrálandó. Egyébként az egész lemezt, a „bonus trackkal”, a megkapóan könnyed Early Mornin' Blueszal együtt beragyogja a híres és összetéveszthetetlen Gillespie frazirozás fénykört idéző csillogása. Ez a CD azon kevés jazzfelvételek egyike, melyet a teljesen érintetleneknek is azzal az eséllyel ajándékozhatunk, hogy a meghallgatásra szánt 42 perc 54 másodperc, ha nem is kizárólagos műfaj-orientáltságot, de jelentős fertőzőtséget fog okozni.

Matisz László

David Sánchez

Obsesión

• Columbia – Sony •

Dave Samuels

Tjader-ized
A Cal Tjader Tribute

• Verve – PolyGram •

David Sánchez személye, játékának színvonala annak a kiadói politikának eklatáns példája, amelyről Tony Lakatos találó élelátással nyilatkozott a Gramofonban ('97/3.). Sánchez kiemelkedő tehetségű saxofonos a standardnek megfelelő tenor-szoprán hangszerválogatással, nyilvánvaló asszociációkat könnyen kiváltó stílussal. Ez azonban ma már sajnálatosan kevés. Lehet ez akár még a múlt századból nyugnek ránk maradt zsenikultusz eredménye (ez lenne a sztárkultusz...?), de lehet a kiadók felpörgetett profitorientáltságának is a káros következménye. A kettő persze összefügg, hiszen úgy mondják, a zseni születik, a sztárt viszont csinálják. A sztár ne csak jó zenész legyen, hanem legyen fiatal! Az erőszakos „zsenigyártás” természetesen visszaüt, az igazi, szellemi és emocionális minőség még a nem populáris műfajoknál is sokszor másodlagos. Ami csak jó, arra gyakran legyintünk. Emiatt mi is nagyon szégyelhetjük magunkat, de az előbb említett okokra visszatérve inkább kétségbe eshetünk, ha immár tünetként kezeljük őket egy diagnózis felállításánál.

David Sánchez a látszat ellenére nem zseniális, mint ahogy sok zenész kortársa sem. Bár huszonöt éves már rég elmúlt (ld. megint a Tony-féle Generation X kapcsán mondottakat), mégis van szerződése, és ez bizonyos szempontból még biztató is. Előző lemezének straight aheadre emlékeztető, latinos temperamentumú, tehát heterogénebb hangzású zenéje után az Obsesión is hasonlóan magas színvonalú anyag, ám az arányok ezúttal a latin hangzás felől toldódtak. A darabok szerzői rendre Közép- és Dél-Amerika szülőttei, a latin standardok egy csokorba gyűjtése gesztusértékű. Mindehhez kiváló zenészek játéka társul, ismerős ritmusok csipős fűszerezéssel. A lemez első ütemeinek szimfonikus felhangjai sem ismeretlenek. Fülünk hozzászokott már a kítűnő hangszereléshez; Carlos Franzetti örökérvényű élet-tapasztalatokat szerzett Paquito D'Rivera Grammy-díjas Portraits of Cuba című albumának zeneszerző-hangszerelőjeként (Chesky, 1997). Kellemesen hangzik a lágyan szűrt, a Puerto Ricó-i miliőhöz illő, hangulatfestően „poros” hangzás is, megbarnult fényképet idéz számomra az érettségi tabló sűrűjéből. Igazán kár, hogy tudom: a fotót a fényképész barnította be és nem az évek sokasága.

David Sánchez Dave Samuels

David Sánchez - Obsesión

Callen Radcliffe „Cal” Tjader akkora név volt a latin jazz világában, hogy amikor a Concord Records le szerződtette 1980-ban, külön az ő kedvéért hozta létre a Concord Picante címkét, hogy ezzel tüntesse ki tehetségét. A San Franciscó-i öbölből származó Tjader Tito Puente vibrafonimprovizációinak hatására választotta hangszerét, és pályájának huszonöt éves éve alatt vált a latin vibrafonozás úttörőjévé. A borító azt mondja, ha Tjader élne, büszke lenne erre a lemezre. Ha másért nem, talán azért, mert rajta van a Soul Sauce, Dizzy Gillespie és Chano Pozo szerzeménye, amely Tjader állandó repertoárdarabja volt. A borító egyébként rafináltan keveri a hatvanas évek divatját a mai rikitőbb, merészebb, erősebb kontrasztokkal dolgozó látványvilággal. A kritikus legszívesebben már ez alapján megírná dicséző sorait, hiszen ezt a pikáns és közben izgalmasan kommunikatív stílust várhatnánk a zenétől is.

A lemez azonban, bár szórakoztató, csalódást is okoz. A kompozíciók kiválóak, hiszen kiváló mesterektől származnak. Különösen üdítő a Yeah című Horace Silver-darab, változatos ritmusepozíciójával és dinamikus dallamvezetésével, valamint a lágy ringású Hand Me Down, Chick Corea erre az alkalomra írt opusa, amelyben a témát tangóharmonika

Dave Samuels – vibrafon, marimba
Dave Valentin – fuvola
David Sánchez – tenor- és szoprán saxofon
Alain Mallet – zongora, Wurlitzer zongora, harmonika
Eddie Palmieri, Michael Wolff – zongora
Steve Khan – akusztikus és elektromos gitár
John Benitez, Joe Santiago – basszus
Ray Barretto – conga
Robbie Allende, Karl Perazzo,
Marc Quiñones – ütőhangszerek
Horacio „El Negro” Hernandez – dobok

szólaltja meg. Ízléses hangszerelés (Eddie Palmieri és Alain Mallet) és szép keverés árulkodik az elő- és utómunkálatok minőségéről is. A felépítettség körüli túlzott körültekintés azonban néha együtt jár az egyéni színek kiölésének kockázatával. Ezt a hibát itt sem sikerült elkerülni. Kevés az önálló kezdeményezés, a szólók kötelező erővel helyezkednek el a számokon belül, a visszatérésnek pedig csupán emlékeztető szerep jut. Samuels improvizációja a jól ismert, rutinnal jövő formulákat hozza, melyek közül a csúcstó képező oktáv kibontakozás különösen elnyűtt viselet. A tiszta, standard ritmuskíséret, a nem túl hevítő szólók mellett talán David Sánchez kiművelt, fiatalon is súlyosnak tetsző saxofonjátéka jelent némi eredetiséget.

A lemez mentsége, hogy emléket állít, stílust idéz és nem teremt, tehát tükrök, ami nyilván homályosabb, mint az eredeti. De ha visszatérünk az alapkonceptióhoz, akkor a borító fényképe lehetne kevésbé színes, kevésbé rikitó, a lány nézhetne egy fokkal szemérmesebben és viselhetne valami ruhát annak ellenére, hogy nem látszik belőle semmi. Így talán jobban illene az egész a hangzó tartalomhoz, és fel se merülne a gondolat, ha ilyen a tükrök, mennyire pontos a tükröképek?

H. Magyar Kornél

Edsel Gomez – zongora
John Benitez – basszus
Adam Cruz – dob
Pernell Saturnino – ütősök
Carlos Franzetti – hangszerelő és karmester

Ustad Zakir Hussain

Essence of rhythm

• EmArcy – Verve – PolyGram •

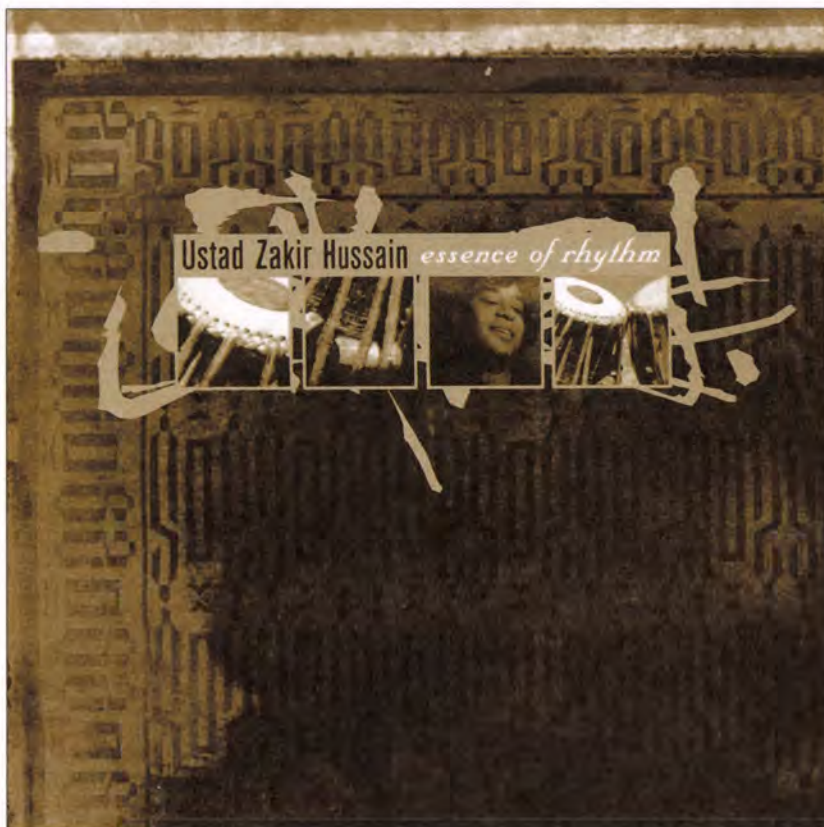

Végy egy prímszámot. Mondjuk legyen az 5-ös. És kezdj el vele játszani. Mutasd meg kívülről, belülről, alulról és felülről. Szedd ízeire, cincáld szét, láttasd ilyennek és olyannak, majd a végén rakd össze újra. Megteheted ugyanezt a háromszorosával, illetve a kétszeresével.

Ha mindez a klasszikus indiai zene szabályai szerint történik Ustad Zakir Hussain előadásában tablán, akkor az „eredmény” többnyire lenyűgöző. Miért?

Az Indiában mintegy három és félezer éve létező Tála-rendszer, a ciklikus időszemlélet – egyfajta értelmezés szerint – nem más, mint a világegyetem legfontosabb szabályainak és törvényeinek zenei leképezése. A növények, az állatok, az ember biológiai élete is ezen törvényeknek van alárendelve, a napszakok és évszakok váltakozása úgyszintén.

A mai zenei gyakorlat a 3-tól egészen a 108 mátrát (ütést, zenei negyedét) tartalmazó Tálákat különböztet meg. Ezen a korongon Ustad Zakir Hussain választása három olyan Tálára esett, amelyekben a már említett „bűvös 5-ös” mind jelen van. A CD-n elhangzó első két tablaszóló igazi különlegesség, rendkívül ritkán hallható Tálákat mutat be (Tal-Posta: 5 mátra, Tal-Pancham-Savari: 15 mátra). A mind terjedelmében, mind előadásában kitűnő Jhap Tála (10 mátra) az egyik legnépszerűbb és legkedveltebb ritmikus ciklusok egyike Észak-Indiában. Ennek hallgatása közben fedezhető fel leginkább az e műfajra jellemző kompozíciós technika, illetve a tétel-szerű építkezés, és előadásának időtartama (29:11) egyértelművé teszi a hallgató számára a Tála-rendszer rendkívül magas fejlettségi szintjét. Éppen ezért nem tartom véletlennek, hogy Ustad Zakir Hussain az első két szóló-felvételen választotta partneréül öccsét, Fazal Qureshit. Ezeket a felvételeket jól felismerhető a két zenész párbeszédese játék, ami mind a zenészek, mind a befogadó számára a kezdeti izgalmakon túl inkább zavaróvá válik az előadás szempontjából. Gondoljunk a Jhap-Tála nagyszerű ívére, melyet csak egy zenész tud ilyen feszesen felépíteni. Feltétlenül meg kell említenem, hogy mindezt nem tartom a CD hibájának, mivel az indiai klasszikus zene hagyományai szerint a tanu-

Ustad Zakir Hussain

- Ustad Zakir Hussain – tabla
- Fazal Qureshi – tabla
- Ustad Sultan Khan – sarangi
- Sushimita Chatterjee – tanpurá

lás folyamatában rendkívül fontos szerepe van az együttes játéknak, guru és shisya, mester és tanítvány között, koncerten vagy akár stúdióban.

További erőnyek tartom a CD egységes játéktílusát. Mindhárom szólóelőadás a Punjab Gharana iskola stílusjegyeit viseli magán, melynek fő reprezentánsa Ustad Alla Rakha, mindkettőjük guruja – és édesapja.

A lemez kapcsán ki kell térnem Pandit Ravi Shankar és Ustad Alla Rakha közel három évtizedes együttműködésére. Az ő kettősük nyomán váltak ismét népszerűvé a mai zenei gyakorlatban az olyan ritkán hallható tálák, mint a lemezen hallható első kettő.

Külön örömmre szolgál egy olyan tradicionális műfajról írni, ez a tablaszóló, amely az elmúlt húsz évben éppen Ustad Zakir Hussain hatására reneszánszát éli világszerte. 1994-ben, a budapesti World Music-fesztiválon a magyar közönség is hallhatta e szeniális muzsikuszólókoncertjét Ustad Sultan Khan sarangijátékos lírai kíséretében, és noha a CD-n szintén övele játszik, neve méltatlanul lemaradt a borítóról, amely hallatlan pontatlansávgal „tűnik ki”.

Nemcsak az indiai zene fanatikus rajongóinak ajánlom ezt a lemezt, hanem mindazoknak, akik fogékonyak egy olyan zenei világra, ahol egyszerre van jelen a legmagasabb szintű kompozíciós előadásmód és a virtuóz előadó teljes improvizációs szabadsága.

Szalai Péter

Fourplay

4

• Warner •

FOURPLAY

hányszor, de hányszor töprengésre készítette zenészeket, kritikusokat, zeneszeretőket az a kérdés, vajon a siker, a széles körű elismertség vagy egy-egy előkelő hely az eladási listákon lehet-e éppolyan értékmérő, mint a kompromisszum elutasítása, a folytonos útkeresés, a meg nem alkuvás. Tény, hogy a Fourplay lemezei igen kelendők az Államokban, olyannyira, hogy mind a négy korábbi CD listavezető volt, koncertjeikre mind egy szálíg elfogynak a jegyek, az amerikai rádióállomások éjjel-nappal játsszák számukat. Az együttes esetében rendszeresen felmerül a fenti dilemma. Egyike a legadekvátabb válaszoknak: majd az idő megmondja, mi értékes. Ám még mielőtt megvárnánk, hogy eltelik az a húsz-harminc

év, megpróbálom állást foglalni. Az 1991-ben alakult kvartett idén módosított felállásán, Lee Ritenour Larry Carlton váltotta fel. A két gitáros zenei világa igen közel áll egymáshoz, mindketten részt vállaltak, vállalnak a jazz és a populáris zene fuzionálásában. A zenekar producere, Bob James szerteágazó érdeklődésű billentyűs, nemcsak a pop és a jazz, de a barokk zene is meghihlette. Harvey Mason szintén jelen volt a jazzrock születésénél Herbie Hancock mellett, Jamest is számos alkalommal kísérte. Nathan East játszott többek közt Wayne Shorterrel, Phil Collinszal és Eric Claptonnal. Többé-kevésbé tehát mind elkötelezettek egyrészt a jazz, másrészt a pop-rock felé, de van még valami, ami összeköti őket: a profizmus. Ez a CD első hangjától az utolsóig átüt. Profik ők, mert hibátlanul, teljes összhangban, már-már egy gép precizitásával játszanak, és azért is, mert pontosan tudják, ez az a zene, amitől döglik az a bizonyos (amerikai) légy. A hangzás fe-

lülmúlhatatlan tisztasága első hallásra igen megnyerő. A hangszerelés természetesen modern, de nem éltek vissza az elektronika adta lehetőségekkel, és az arányokat tökéletesen keverték ki.

Miután a fülünk hozzászokott a kellemes hangzashoz, várnánk, hogy történjen valami meglepő, izgalmas, de, sajnos, hiába. A szólók túlzottan visszafogottak és rövidek, itt a csapatmunka fontosabb, mint az egyéni megmozdulások. Az aszimmetrikus ritmusú Rio Rush nyújtja talán a legtöbb élvezetet. A számok intenzitása általában nem változik. Nincs igazán ivük, a végén egyszerűen lekeverik őket. A témák ritmus- és dallamvilága a „lány jazz” jól bevált, megszokott készletéből válogat, a CD végére érve nehéz visszaemlékezni, melyik volt melyik. A 4 már az ötödik Fourplay lemez (a legutóbbi The Best Of Fourplay válogatás-CD volt – Gramofon, 1997/10). Kár, hogy csak 1 az 5 közül.

Bércesi Barbara

Lee Ritenour

This is Love

• I. E. Music – PolyGram •

Lee Ritenour

elevator music. Liftzene, mondják az amerikaiak. Én inkább áruházi zenének hívnám. Ezen a nyáron a tenger túlsó partján múltattam az időt, és a meglepetés erejével hatott rám, milyen jó zenék szólnak az áruházakban (nem beszélve a liftekről). Egyszer még Thelonus Monkot is hallottam, igaz, arra fel is kaptam a fejem. Zömében kellemes, kommersz, profi zene szól, mint amilyen ez a lemez is. Jó piac, ha csak minden tizedik áruház rendel egyet a lemezből, a zenész már milliomos. Nem a cinizmus beszél belőlem, hanem az irigység.

A lemez jó. A hangszerelések kiegyenlítettek, a zene soha sem agresszív, nem hívalkodó. Körülbelül annyira művészet, mint amennyire egy jó formájú autokarosszéria; inkább funkcionális, mint kísérleti.

A tizenegy dalból két klasszikus értelemben vett jazzszám, mind a kettő Sonny Rollins-kompozíció. Érdekes, hogy az elsőben, amelyik egyben a lemez nyitódala is, nincs bőgő, a hammond orgona játssza a basszust. A sűrűn felrakott fúvós kórusok néha big bandes hatásúak. A másikon (Street Runner, a lemez hatodik száma) a szaxofonos Bill Evansnak engednek egy nagyobb lélegzetű szólót, ami egyébként a lemez egyetlen alapvetően atonális szólója. Valószí-

nűleg úgy döntöttek, hogy a szerzőre való utalás kedvéért vállalniuk kell az atonalitás elretentő erejének kockázatát. A második szám egy reggae, ennél többet róla elmondani nem érdemes, a harmadik az egyetlen, amit inkább átugrottam, nem tudtam megszokni a dobgep unalmasságát. Dobgépet más számokban is használt a szerző, és ennek a felelősségét a borítón, becsületesen, magára is vállalta, de más hol ez nem ennyire idegesítő. Nyilván a kedves vásárlókat akarták megóvni attól a soktól, hogy a meglepő ritmus okozta ijedség miatt kiejtsék kezükből a kiválasztott árut.

A negyedik dal gitárakkordszóló bevezetője nagyon szép. Az ötödik és a nyolcadik szám énekes, hamisítatlan popdal. A Dream Awayen éneklő Phil Perry hangja kifejezetten tetszik. A lemezen közreműködik a gitáros régi, nagy tekintélyű kollégája, Bob James is, aki a zongora mellett a közízlésnek is virtuóz játékosa. Az utolsó két szám talán a lemez két legkellemesebb dala. Mindkettőben hangszerelőként közreműködik Frank Becker, akinek tehetségét Ritenour külön kiemeli a borítón. Az utolsó dal mindent tartalmaz, amitől értelmes ember tartózkodik; érzelmős is, patetikus is, egy klasszikus darab, Foure pavane-

Bob James – billentyűs hangszerek,
Larry Carlton – gitár,
Nathan East – basszusgitár, ének,
Harvey Mason – dob,
Heather Mason, Kevyn Lettau, Michelle Pillar-Carlton,
El DeBarge, James DeBarge,
Kenneth 'Babyface' Edmonds, Shanice Wilson – ének

Lee Ritenour – gitár, szintetizátorprogramok
Frank Becker – szintetizátorprogramok
Bill Evans, Ernie Watts – szaxofon
Lerry Williams – szaxofon, fuvola, szintetizátor
Ronnie Foster – hammond orgona
Alan Pasqua, Bob James – zongora, fender zongora
Sonny Emory, Dave Weckl – dob
James Genus, Melvin Davis – bőgő, basszusgitár
Paulino da Costa – ütőhangszerek
Jerry Hey, Gary Grant – trombita
Bill Reichenbach – harsona
Ralph Morrison – hegedű
Lisa Fisher, Phil Perry – ének

jának meggyalázása is, mégis kellemes. Nem értem! Talán Ernie Watts gyönyörű tenorhangja teszi. Azt tényleg szeretem.

Minden vitriolomat félretéve, Lee Ritenour remek gitáros és hangszerelő, olyan tisztelettel tekintek rá, mint egy, a körülményeket alaposan figyelembevevő mérnökre. Hogy előre lépés-e ez a lemez Ritenour pályáján a Fourplay, és az ott kötelezően népszerű megszólaláshoz képest? Ritenour inkább oldalvást lépett, de közelebb a mainstream, a hagyományos improvizáció világához.

Juhász Gábor

Yosuke Yamashita

Wind of the Age

• Verve •

Akor szele messzire hat, befű ajtóréseken, tetőcserepeken, ritkítja a fejen a hajszálakat, felnöveszti a muzsikustársak gyerekeit. A kor szele 1997-ben csapta meg Yosuke Yamashita zongoristát, aki rájött, hogy éppen tíz éve alakította meg New York Trio elnevezésű együttesét. Mit tesz az ember ilyenkor, ha történetesen japán? Útra kel, hogy a felkelő nap országában ünnepelje meg a jeles évfordulót. Turnéjára magával visz egy szólístát – jelen esetben Ravi Coltrane szaxofonost –, s hogy a találkozás ne múljon el nyomtalanul, két fellépés között stúdióba vonul, és szalagra veszi a tizedik, Wind of the Age c. lemezének anyagát.

Különös vállalkozás ez. Nem mondhatni, hogy a trió tagjai túlságosan igénybe vennék egymás idejét, többnyire évente egyszer, három-négy órára jönnek össze, zenélnek egy jót, aztán megy mindenki a maga útjára, néha koncertkörútra. Mégis, van valami közös lelki és zenei kapocs, ami a három muzsikust egy évtizede összetartja. Az eredő természetesen Yamashita, ez az extravagáns, ötletektől burjánzó, agyát és szívét egyszerre használó, briliáns zongorista, akit a formabontó strum sounddrang évek után a kor szele csendesebb vizekre sodort. Ő az a muzsikos, aki képzelete kifogyhatatlan áradásától vezetve egyetlen zongoradarabba (volt) képes belesűríteni a jazz egész történetét New Orleanstól a free-ig, meg még annál is tovább, a borzongás konstans állapotában tartva az efféle szellemi akadályversenyekhez nem szokott közönséget. Yamashita esetében azonban ezek a tour de force-ok soha nem öncélú cirkuszi zsonglörködések voltak, hanem egy saját útján járó egyéniség művészi elhivatottságú megnyilatkozásai. S hogy a dekonstrukció, a keresést a közép-pontba állító zabolálatlan kalandozások után megtérni látszik a formák körvonalazható, kiszámítható kereteket adó világába? Az idő múlásával, minden túl és legalább annyin innen, ez is természetes folyamatnak tekinthető.

Mert itt van mindjárt a nyitószám, a For David's Sake, amelynek utolsó szava kétféleképpen értelmezhető, de célravezetőbb, ha a japán italféleségre gondolunk. Szabályos ütembeosztású kompozíció, Coltrane visszafogottan intenzív témavezetésével, amibe a zongora olyan harmóniakat visz, amelyek hallatán kevesen gyanítanak, hogy blues szól a trió sajátos megközelítésében. Ugyanilyen szabályos, posztbop alapokról indul a fizütemű, szellemes című Tizedik-téma is, amelyből előbb Yamashita szabadon szárnyaló hangfűrtjei, majd a

Yamashita

Yosuke Yamashita – zongora;
Cecil McBee – bőgő;
Pheeroan akLaff – dob;
Ravi Coltrane – tenor
és szopránszaxofon

szaxofon kitérései mutatják az elágazásokat. És legyen szó fugáról, standardról (kettő is van a lemezen), a képlet mindig hasonló: adva van egy tudatosan választott forma, egy szabály, amely azonban csak kiindulási pont a muzsikusk számára: a lényeg az út, amelyen a zenét a kiszámíthatatlan rögtönzőszellem vezeti.

A zongorista abszolút dominanciájának nyugtázása mellett azonban szólni kell a szólístapartnerrel is. John Coltrane fiának lenni – nagy teher a jazz világában. A hallgató vagy kritikus is azonnal a papára gondol a név hallatán, s az óhatatlan párhuzam rossz következtetéseket szül. Ravi nem azonos Johnnal, s ha játszhatunk a szavakkal, azt mondhatjuk, hogy szaxofonosként önmagával is csak mostanában kezd azonossá válni. (Nem véletlen, hogy most jelent meg első önálló lemeze.) Sokak, leginkább Elvin Jones lemezeiről ismerhetjük eddig többnyire lekezelő legyintéssel nyugtázott játékát, ám kezd beérni, Ravi Coltrane-t már ha nem is egyéni tónusú, de már komoly tudású, figyelemre méltó szaxofonosként kell számon tartanunk. Igazi mérce, ha valaki Yosuke Yamashita partnereként megállja a helyét. Tenoron és szopránon egyaránt képes a zongorista villódzó improvizációit követni, ismeri a „bent” és a „kint” fortélyait, képes harmóniában és azon kívül is játszani, szólóit feszültséggel megtölteni. Persze hiába keressük benne apja spiritualizmusát és kozmikus elhivatottságát, mert azt senki másban meg nem találhatjuk. Ravi Coltrane földönjáróbb, behatároltabb, kontrolláltabb kitarulkozó. A maga módján egyéniség. A kor szele ezt is meghozta.

Turi Gábor

Augusztusban, az általános uborkaszезon közepén valóságos kiadványdömpinggel jelentkezett a Bahia Music. A hazai alternatív underground zenekarok első számú kiadója nem öncélú különködésből választotta ezt az időpontot, hanem igyekszik minden évben aktuális pillanattfelvételt készíteni erről a szféráról a Pepsi Sziget idején. Egyrészt azért, mert a Sziget mára Európa legnagyobb rockfesztiváljává nőtte ki magát, ahol a perifériára szorult előadók számára leginkább elérhető a célközönség. Itt a kommersz

VÍG MIHÁLY
CIGÁNYDALOK

rovására a különböző szubkultúrák egyenrangú szerepet kapnak, így a Sziget többek között az alternatív műfaj első számú seregszemléje is lett az elmúlt évek folyamán. Másrészt a fesztivál gondolata az underground hőskorának szellemiségében gyökerezik; nem véletlen, hogy az ötletgazda, Müller Péter Sziámi is a „Bahia-istálló” művésze. Ő is az újhullám magyar úttörőinek egyike, márpedig a Bahia kiadványainak jelentős részét az egykor valóban „föld alá” kényszerített, épp csak megtűrt legendás formációk új és posztumusz produkciói teszik ki.

A „nagy generáció” egyik túlélője, Víg Mihály ezúttal szokatlan anyaggal jelentkezett. „...Félek beleavatkozni valamibe, ami lehet, hogy nem az én bizniszem, belekontárkodni abba, amihez semmi közöm... Olyan ez, mint a bűn, amiről tudja mindenki, hogy jobb lenne nem elkövetni, de valami felelőtlen kíváncsiság nem hagyja nyugton addig, míg bele nem vág, hogy meglássa azt, amitől félt” – írja a Balaton énekes-gitárosa a Cigánydalok című CD hátoldalán. Amitől félt, az tizenhárom cigánynóta feldolgozása, alig több, mint negyedórában. És hogy mégis van köze a dalokhoz, azt édesapja, Víg Rudolf munkássága bizonyítja, aki „energiái jó

részét fordította arra, hogy az akkor még élő, autentikus magyarországi cigány népdalkincset összegyűjtse.” Víg szerint a hetvenes évekig létezett a roma népdal; élő népzeneről ma már nem lehet beszélni, csak hagyományőrző klubokról. Az elmúlt évtizedekig azonban ezek a dalok megőrizték a betyárnóták, botlók rengeteg variációját, amit a magyarok már rég elfelejtettek. Víg ezt a hagyományt éleszti újra gitár- és tangóharmonika-kísérettel, végtelen egyszerűséggel és őszinteséggel. Nem erőlködik, nem kíván énekstílusával az autentikus előadásmóddhoz igazodni, de a roma folklór új aspektusait sem akarja feltárni, csak a tőle megszokott, fájdalmasan flegmatikus módon, pöszén, egyszerűen elénekli a dalokat. Ettől lesz különleges a lemez: rendkívül szuggesztív a hangszerelés és megindítóan hiteles a strófákba foglalt mindennapos tragédia. A szövegekben gyakran szerepel a börtön, Víg Mihály cigánydalaiiban azonban ez a motívum jóval tágabb értelmezési lehetőséget kap. Itt már nemcsak a Kárpátmedencében, akinek vérében van a szabadság, mégis megfosztották tőle.

A Másfél együttes ezzel szemben azt bizonyítja, hogy a katasztrófa bizonyos esetekben mámorító is lehet. Az együttes új CD-jének borítóján egy bevásárlókocsi-roncsokból magasodó hegyet örökítettek meg. Ami azt illeti, ez a zene valóban nem tipikus tömegcikk... Ha elindítjuk a CD-ROMot, a kurzor hirtelen egy kis bevásárlókocsivá alakul át, aztán kosárkánkba gyűjthetjük az információkat, újságcikkeket, fotókat, klipeket, és a média legújabb kori történetében elengedhetetlen játék sem marad el. Végre kifogástalan a design és a kivitelezés; a Bahia eddigi történetében egyértelműen ez a legszínvonalasabb CD-ROM. Épp olyan kiértelt, precíz munka, mint az album. A Másfél, amely ki-

lenc év alatt a pesti klubélet egyik meghatározó zenekarává nőtte ki magát (az év elején adták jubileumi, kétszázadik koncertjüket), első albumai óta sokat változott. Persze változatlanok az alapértékek, a hangulatában és zenei struktúrájában is tökéletesen egyedi, szólókat nélkülöző, mégis ötletgazdag instrumentális zene, amelyben néha még a tradicionális zenei és dramaturgiai szerepek is felcserélődnek. A szerzemények sajátos atmoszféráját továbbra is a Hegedűs János szenzációs basszusgitárjátékára épülő, erőteljes alap határozza meg, amely ezúttal Kalocsai Tamás dobos feszes ritmusai mellett helyenként dobprogramokkal egészül ki. Bácsi Attila gitárja többnyire még mindig csak szerep, „alkalmazott” szerepkörben tűnik fel, Lukács Levente pedig szükség szerint ritmus-hangszerként kezeli a szaxofont, vagy különleges, modulált effekteket csikar ki hangszeréből. Korai anyagai, a Mese és a Kínai nátha óta a meghökkentő váltások helyett inkább a sulykoló, repetitív indítatású riffeket és a pszichedelikus effekteket hangsúlyozzák, bár az együttes – előző lemezéhez képest is – igyekszik szabatosabban, közérthetőbben fogalmazni. A Viperagarzon monotonitása, kérelhetetlenül kemény megszólalása már a múlté; a feszültséget Salamon Eszter elektro-mos csellója és az általában is „elektronikusabb” hangzás oldja. Az album nagyszerű arányérzékkel, jól szerkesztett szerzeményekből áll, mégis úgy érzem, hogy az év elején megjelent, Villamos című filmzene két számában a csellista debütálása jobban sikerült. Salamon Eszter sokszor „tokkalvonóval együtt eltűnik a katasztrófa mámorában; igaz, ha előkerül, jelenléte mindig hatásos és indokolt. Kiss Erzsébet egy évtizeden át Jeles András kísérleti színházában, a Monteverdi Birkózókörben volt

cigánydalok

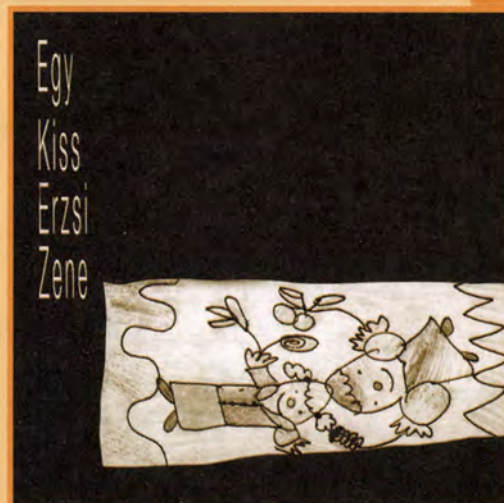
és katasztrófamámor

meghatározó egyéniség. Valószínűleg azokban az években tanulta meg azt a jó értelemben vett határozottságot, sőt gátlástalanságot, ami mostanában zenekarának legfőbb hajtóereje. Az Egy Kiss Erzsé Zene afrikai, arab, eszkimó és egyéb, megfeyjethetetlen indítatású, „halandzsászó” vokálszólamokon alapul, amelyek – az énekesnő szavaival – „magukkal rántják a zene dallamvilágát”. Az együttest a Kampec Dolores két frontemberével, a Kenderesi Gabi – Hajnóczy Csaba házaspárral és Csécs Tamással közösen hozta létre. Kenderesi Gabi zseniális partnere Kiss Erzsének. Helyenként egyenrangú társként énekel, máskor csak kíséretet ad, olykor pedig mindketten szájbölgőhöz hasonló ritmikával lepik meg a hallgatót. A vokális szólamok példa nélküli merészsége gyakran rögtönzést sejtet, de a kidolgozottság és az összeszokottság rácsafol erre. Hajnóczy Csaba (basszusgitar, gitár) és Csécs Tamás (dob) kíséretében az egzotikus hangképzésnek megfelelően helyenként népzenei hatások is érezhetők, ugyanakkor sikerült megőrizniük az újhullám korai korszakának bárdolatlanságát és amatőr jellegét. Játékuk mégis mindvégig mértéktartó, tökéletesen egészíti és emeli ki a két énekesnő hangját. Az Egy Kiss Erzsé Zene azonos című debütáló albuma pazar, változatos és hangulatos anyag.

A Zum két éve alakult a Tam Tam Dobkör névű ütőegyüttesből. Cserepes Anna, Benkő Marcell és Pápai István a hagyományos ütőhangszerek (konga, bongó, tabla, marimba, jambe, csörgő, harang) mellett fazekakat, befőttes- és sörösüvegeket is megszólaltatnak. John Cage vagy – más területről vett példát említve – Trilok Gurtu egyes produkciói bizonyítják, hogy lehet, sőt érdemes illyesmivel kísérletezni. A Zum kompozíciói repetitív ütős improvizációk, mindvégig visszafogott előadásmódban. Indokolatlan jóindulattal beszélhetnénk csak etnikus és pszichedelikus hatásokról, sőt a promóciós anyag állítása – miszerint a Zum tagjai ritmushangszerek hangszínével játszva próbálnak dallamokat

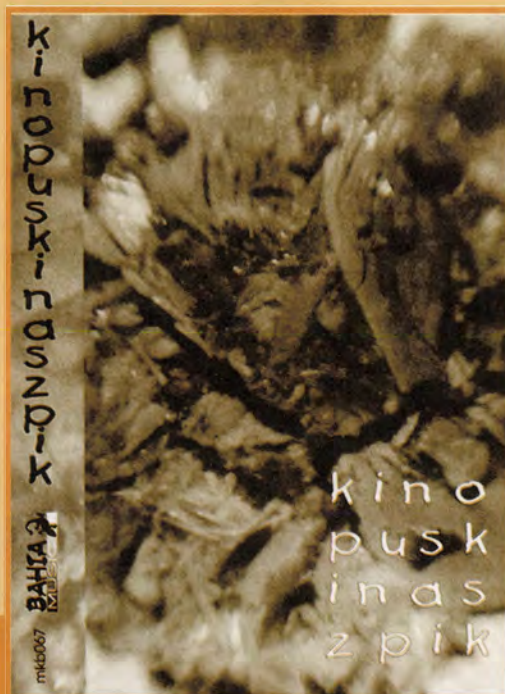
előállítani – is erős túlzás. Az igazság az, hogy a Zum zenéje túlságosan is „minimal art”, gyermekded ritmusképletekkel, újszerű elgondolások nélkül. „Hárman a réten és akkor megy” – hangzik a lemez címe, és valóban: hármasban már lehet krampácsolni, jól érezni magunkat, időnként – előtanulmányok nélkül – belefújni a szaxofonba, vagy éppen dudorászni, ha éppen úgy tartja kedvünk. Egy dolgot nem lenne szabad: ebből CDt készíteni! Az ilyesfajta időöltés ugyanis mindenkinek a magánügye.

A Bahia – a rétegműfajok felkarolásán túl – abban sem hasonlít a többi kiadáshoz, hogy fő profiljuk még mindig a kazettakiadás. Még az olyan kultuszzenekarok esetében is, mint az Európa Kiadó vagy a Kontroll Csoport, a kazetta jócskán megelőzte a CD megjelenését. Ezt a kiadási gyakorlatot máig sem értem, hiszen úgy tűnik, nem feltétlenül a produkciók minősége és a közönség igényei szerint hoznak döntést a hanghordozó „milyenségének” kérdésében. A Vidámpark például vitathatatlanul az egyik legjobb alternatív banda, mégis csupán kazettáig jutott a Bahiánál. Ugyanez a sors várt most a Kinopuskinra is, pedig évek óta igényes, hangulatos zenét játszanak. 1991-ben je-

lent meg az első albumuk Matiné címmel, meglehetősen formabontó dalokkal és karakteres szövegekkel. Aztán az Aha eo feii című kazettájukon már egyszerűsödött a képlet: funkys és jazzrockos hatások érződtek a számokon. A Cinema Vendetta című album is ezt a hangzást folytatta, és az új, Aszpić című kazetta számai sem okoznak különösebb meglepetést. A Kinopuskin frontembere, Csach Gábor a Kispál és a Borz énekeséhez, Lovasi Andráséhoz hasonlóan karizmatikus egyéniség. Talán egy kicsit eredetibb figura, de az is lehet, hogy egyszerűen nem volt lehetősége arra, hogy az emberek idegeire menjen. Kissé unottan énekelgeti ironikus szövegeit, miközben pengeti a gitárt, aztán szájjához emeli a fuvolát, és szólózik egy kiadósat. Az együttes többi tagja (Csach Gyula – gitár, Szandai Máttyás – basszusgitar, Varga Zsolt – dob) is remekül kezeli a hangszerét: helyükön vannak a szólók, összefogott, kidolgozott a megszólalás. Az Aszpić kellemes, könnyed album – igaz, ennél semmivel sem több.

Kovács Gergely

Kelemen Imre

A zene története 1750-ig

A könyv 1750-ig tárgyalja a zene történetét. Ez az időszak öt nagyobb fejezetre oszlik.

I. A zene kezdetei

II. Az ókori zenekultúrák, amelyen belül helyet kap a keleti népek zenéje, valamint a görögök és a rómaiak zenéje

III. A középkor zenéje. A kora keresztény zenei világ bemutatásán belül önálló rész foglalkozik a bizánci egyházi zenével és a nyugati liturgiával, majd a gregorián ének és az egyszólamú világi zene részletes bemutatása következik. Az ars antiqua és az ars nova korát már az egyes szerzők és előadók munkásságának bemutatásával tárgyalja.

IV. A reneszánsz zenével foglalkozó fejezet bemutatja a burgundi iskolát, Ockeghem és Josquin des Prez, valamint kortársaik munkásságát, sorra veszi a XV–XVI. század fordulóján egyre határozottabban alakot öltő nemzeti stílusokat. Részletesen ismerteti a reneszánsz hangszeres zenét, és az énekes polifónia összefoglaló mestereit.

V. A barokk zene fejezetén belül a korai és a középső korszakokat követően részletes kifejtést kapott Bach és Händel művészete.

Az egyes fejezetek elrendezése szokatlanak tűnhet. Túl az időhatárok megvonásának ismert nehézségein, nem volt könnyű választani műfaji, stílustörténeti, nemzeti, az egyes zeneszerzői életművekre koncentráció és egyéb szempontok között. A kötet számos kottapéldát tartalmaz, amelyek pontosan követik a szöveges részek mondanivalóját, s az abban foglaltak jobb megértését szolgálják. Az olvasmányok az adott kor fontos forrásaiba nyújtanak betekintést.

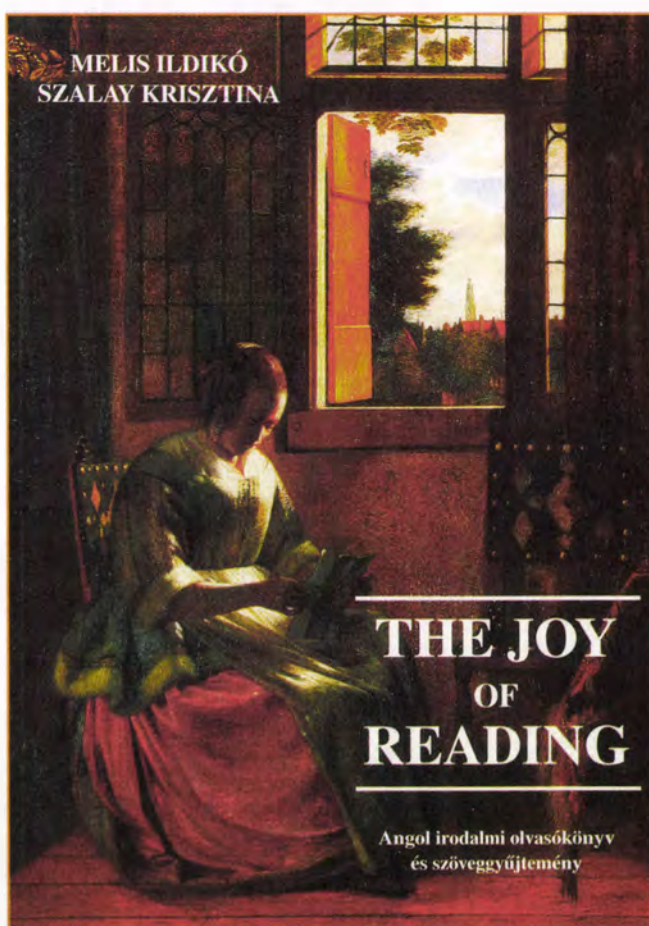
Megvásárolható és megrendelhető a Nemzeti Tankönyvkiadó boltjaiban:
Pedellus Tankönyvbolt,
1143 Budapest, Szobránc utca 6–8.
Pontus Könyvesbolt
és Csomagküldő Szolgálat,
1095 Budapest, Gát utca 25.

Melis Ildikó – Szalay Krisztina

The Joy Of Reading

Angol irodalmi
olvasókönyv,
feladatgyűjtemény
és hangkazetta

Különleges élményt kínál az angol nyelvet legalább középfokon ismerőknek a Joy Of Reading című irodalmi olvasókönyv és hangkazetta.

Az irodalmi estek hangulatát idéző kazettán eredeti kiejtéssel hallgathatják meg a műveket, miközben a könyv segítségével követhetik a felolvasást. A művek teljes szövegének bemutatása, elemzése összekapcsolja a nyelvtanulást az olvasás örömeivel, az angol-

amerikai irodalom megismerésével. A kötetben H. Williams, Joyce, Hemingway, Woolf, Nabokov és Orwell remek novellái, illetve Wyatt, Marwell, Shakespeare, Byron, Levertov és Toomer versei kaptak helyet.

A művek mellé választott színes illusztrációk jó alkalmat adnak arra, hogy a verseket, novellákat más alkotások tükrében gondolkodják-értelmezzék tovább a kazetta hallgatói.

*Megvásárolható és megrendelhető a Nemzeti Tankönyvkiadó boltjaiban:
Pedellus Tankönyvbolt,
1143 Budapest, Szobránc utca 6-8.
Pontus Könyvesbolt
és Csomagküldő Szolgálat,
1095 Budapest, Gát utca 25.*

Budapest Music Center
 1093 Budapest, Lónyay u. 41.
 Tel./fax: 216-7895,
 Tel.: 216-7896
 E-mail: musiccenter@bmc.hu
 http://www.bmc.hu

A BMC szolgáltatásai:

- Hazai és nemzetközi információs központ – szöveg, kép, hangadatok felvétele és lekérdezése az Internet-hálózaton
- Kiadói tevékenységek koordinálása – Bouvard & Pécuchet
- Zenei fesztiválközpont – előadások, koncertek, hang- és fénytechnika szervezése, lebonyolítása, stb.
- Zenei kiadványok árusítása
- Hangfelvételek készítése, hanghordozók gyártása, teljes körű szolgáltatásokkal – zenészek, stúdiók, grafikai-nyomdai kivitelezés, stb.
- Rendezvényszervezés

A BMC a GRAMOFONBAN

- A hónap művésze – Hárs Viktor
- Frankfurti könyvvásár

A hónap művésze **BMC**-ben

Hárs Viktor

Született 1966. augusztus 22-én, Budapesten. Zenei tanulmányait 15 évesen kezdte basszusgitáron, majd bőgőn.

Amikor elkezdtem a gimnáziumot, kitaláltuk a haverokkal, hogy csináljunk együttest, s mivel basszusgitáros még nem volt, én lettem az. Nem sokkal ezután elkezdtem bőgözni tanulni a III. kerületi zeneiskolában.

1985-ben érettségizik, rögtön utána felveszik a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola jazz tanszakára, majd 1986-ban a klasszikusbőgő-szakra is. 1988-ban diplomázik.

1987 fontos állomás volt az életemben. Ekkor kerültem Babos Gyula zenekarába, ahol – kisebb kihagyásokkal – ma is játszom. Ugyanebben az évben részt vehettem egy lemezfelvételen Szakcsival és Ablakos Dezsővel, ami húszévesen egy életre meghatározó élmény volt. Ekkor kerültem be Katona Klári zenekarába is.

1989 és 1992 között külföldön játszok luxushajókon és szalodákban.

Ez volt az ügynevezett vendéglátózás időszaka. Tanulságos néhány év volt. Mivel én voltam a zenekarvezető, a saját bőrömön kellett megtapasztalnom, mi is a nyugati profizmus a valóságban. Eljutottunk egy rakás olyan helyre, Venezuelától Albániáig, ahova valószínűleg más módon soha nem juthattunk volna el.

1993 óta az egyik legfoglalkoztatottabb bőgős Magyarországon. Évi 150-200 koncerten játszok, fesztiválokon, klubokban és számos lemez, színházi és filmzene-felvételen vesz részt. Játszott szinte valamennyi hazai jazzmuzikussal,

valamint számos külföldivel, akik közül említést érdemel Ernie Wilkins, Ed Thigpen, Tony Scott, Fred Hersch és Carl Fontana.

1997-ben elkészíti az első saját felvételét, saját kiadásban, *Yellow* címmel. 1998 szeptemberében jelent meg első saját CD-je a PCD Multimédia kiadó gondozásában, melynek címe: *Contacts and Conflicts*. Mindkét anyagon saját szerzeményei hallhatóak.

1996-ban kezdtem el komolyabban foglalkozni írással. Persze előtte is voltak saját számaim, de ezeket inkább csak kísérletezéseknek tartom. Abban az évben vettünk fel egy lemezt a Balázs Elemér Quintettel, ezen volt egy számom és két szövegem. 1997-ben felvettem egy pár számot, elsősorban saját magam szórakoztatására, amelyet végül is műsoros kazetta formájában, saját erőből kiadtam. A számok nagy része rockos hangvételűre sikeredett. Egyébként énekelek is bennük. 1998 januárjában Asztalos Domonkos, a PCD Multimédia főnöke felkért, csináljak egy szólólemezt, ami február és május között fel is vettünk. Ez teljesen más lett, mint az előző anyag. Sokkal akusztikusabb, sokkal improvizatívabb. Ha meg kellene határoznom a stílusát, talán a kortárs, experimentális jazz illene rá a legjobban.

Jelenleg a Babos Project Romani, a Black Smith Workshop, valamint a Hobo Blues Band állandó tagja.

Legközelebbi programjaim? Részt veszek a nagykanizsai, illetve a szegedi fesztiválon, de előbb még a Babos PR-rel elmegyünk Romániába. Várható még néhány lemez megjelenése a közreműködéssel: Babos Project Romani, Black Smith Workshop, Tisza Bea.

Hárs Viktor a következő külföldi fesztiválokon lépett fel:

1988 Tallinn	(Oláh Kálmán trió);
1988 Szófia, Rusze	(Babos Band);
1989 Varsó	(Oláh Kálmán trió);
1989 Bécs	(Oláh Kálmán trió);
1994 Nürnberg	(Deseő Csaba);
1995 Trieszt	(Fekete Kovács Kornél Quintett);
1996 Bangkok, Pattaya	(Tűzkő Quartett);
1996 Poznan, Varsó	(Jazz Consort);
1997 Marseille	(Babos Project Romani);
1998 Varsó, Radom	(SVG Band).

A BMC a frankfurti könyvvásáron

A korábban Bouvard és Pécuchet néven ismert kiadó, mostantól új néven, mint BMC folytatja tevékenységét. A kiadó az utóbbi években számos klasszikus és kortárs zeneszerző, kamara- illetve szimfonikus zenekar felvételét jelentette meg. Eddigi tapasztalata alapján az 1998–99-es évre nagyszabású lemezsorozat létrehozását tűzte ki célul. A sorozattal a kiadó a jövő évi frankfurti kiállításra készül, ahol, Magyarország lévén a díszvendég, újabb lehetőség nyílik arra, hogy a magyar kultúra, azon belül pedig a magyar zene a világ elé léphessen.

A BMC a frankfurti kiállításra készülő lemezeket a nemzetközi piacon is megjeleneti, ezért nagy hangsúlyt fektet a promóciós és reklámtévékenységre, tárgyal a külföldi sajtóval és a világot behálózó disztribútorokkal. A sorozat darabjai teljesen önállóan, grafikai egysegítés nélkül, különleges papírtokos kiállításban jelennek meg. A felvételeken kortárs magyar zeneszerzők, előadóművészek és zenekarok eddig még kiadatlan darabjai, előadásai hallhatóak. A sorozat november elejére várható első lemezei közt négy szerzői és három előadói lemez található: Eötvös Péter: *Atlantis*, Sárosi László: *Lokomotív szimfónia*, Vidovszky László: *Etűdök gépzongorára*, Csapó Gyula négy felvétele, Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar – *Liszt-művek Hamar Zsolt vezényletével*; továbbá két új kiadás, mindkettő Erich Bergel karmesteri nagyságát tárja fel: J. S.

Bach: *Die Kunst der Fuge* (zenekari változat), Richard Strauss: *Metamorphosen* – Arthur Honegger: *Symphony no. 2*.

Előkészületben van Petrovics Emil (Bartók vonósnégyes), Vidovszky László, Dukay Barnabás, Faragó Béla, Dész László, Jeney Zoltán, Serei Zsolt, Kondor Ádám, Orbán György, Melis László és Tihanyi László műveinek kiadása. Az előadói lemezek között várható még a Weiner-Szász Budapesti Kamaraszimfonikusok albuma eddig meg nem jelent Weiner Leó-művekkel és az UMZE kamaraegyüttes Eötvös-, Jeney-, Sárosi-, Tihanyi-darabokat tartalmazó lemeze. Minden tekintetben különlegesnek ígérkezik a kiemelkedő hazai szólisták részvételével készülő Sztravinszkij-felvétel. A Katona története, mely először lesz hallható teljes magyar szöveges változatban.

A sorozat hosszú távú tervében a következő lemezek szerepelnek: Sárosi József, Szöllösy András, Márta István-vonósnégyesek és vonós-kamarazenekari darabok, Ligeti György ütőhangszerre írt darabjai (*Amadinda*), Szervánszky Endre – vonószenekari darabok.

A sorozat szereplőiről részletes adatbázis található az Interneten, a Budapest Music Center honlapján. A frissen elkészült kiadványok teljes körű ismertetője – CD-borító, hanganyag, fotók, életrajzok, művek leírása – novemberből már hozzáférhető lesz.

A SÁMÁN EREJE

RENDEZTE: **ANDRZEJ ZULAWSKI**

SZEREPLŐK:
**IWONA PETRI,
BOGUSLAW LINDA**

Chamanka

(SZAMANKA)

Színes,
szinkronizált
francia-
lengyel
játékfilm,
110 perc

Michal, a Varsóban élő antropológus véletlenül ismerkedik meg az „Olasz” nevű egyetemista lánnyal. Miután felmennek a férfi lakására, azonnal féktelenül szeretkeznek, majd ki-ki megy a maga útjára. Munkája során Michal egy 3000 évesnek becsült épen maradt emberi tetemet fedez fel, amelyről úgy sejti, törzsi sámán lehetett. Hamarosan újra találkozik a lánnyal, és teljesen rabul ejti fékezhetetlen temperamentuma, a belőle áradó erotikus kisugárzás. Kölcsönös szexuális függőségi viszony alakul ki közöttük. Szenvedélyes testi kapcsolatuk azonban szükszerűen vezet a tragikus végzet felé.

Megjelenés: 1998. október

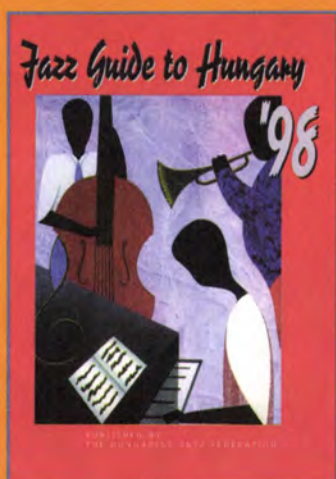

Olvasói oldal

Üdvözlét az Olvasónak!

A Gramofon olvasói oldalán fogjuk – már a jövő hónaptól – közölni azokat a programokat, melyek személyes találkozásra adnak lehetőséget az olvasónak. A Gramofon-klubestek tervezésének híret már most közzéteszük azért, hogy olvasóink megírhasák, elfaxolhasák, vagy megtelefonálhasák nekünk: kikkel találkoznának szívesen. A klubesteken nemcsak a kritikusokkal és szerkesztőkkel, hanem a hónap interjúja vagy más rovataink, és természetesen kritikáink hőseivel is találkozhatnak majd, és nem csak prózában. Három előző számunk borítója ehhez már akár tippet is adhat, a kiadónál még korlátozott számban kaphatóak. A negyedik borítókép pedig a jazzszövetség felajánlása nyomán került a három Gramofon-szám mellé: jelenleg (a főleg a külföld számára készült) Jazz Guide to Hungary '98, a Magyar Jazz Szövetség kiadványa a legfrissebb és legteljesebb „kalauz” a magyar jazzélethez. Előfizetőinknek a szövetségtől kapott példányokból – külön kérésre, ismét telefonon, faxon vagy levélben – a következő számmal együtt ingyen postázzuk.

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem a **Gramofon – The Hungarian CD Review** című folyóiratot, az igényes zenerajongó lapját ..... példányban.

- egy évre: a bolti árnál 252 forinttal olcsóbban, **3300** forintért.
- fél évre: a bolti árnál 76 forinttal olcsóbban, **1700** forintért.

Megrendelő neve: .....

Címe: .....(város, község, kerület).....(utca, tér, ltp.)
 .....(házszám).....(emelet, ajtó) .....(irányítószám)

Az előfizetési díjat

- a részemre küldendő átutalási postautalványon
- számla ellenében, átutalással egyenlítem ki.

A megrendelőlapot az alábbi címre kérjük feladni:

AMFISZ Kft. 1025 Budapest, Mandula u. 31. Fax: 212-4782

GRAMOFON

KIÁLLÍTÓK

ALISCA ORANGE

AYMARA

DUNAUDIO

ETALON

L'AUDITEUR

MERLIN AUDIO

SÖUND ARTS AUDIO

TDL HUNGARY

TFK ELEKTRONIK

ZEPPELIN AUDIO

SZTEREÓ MAGAZIN

HIFI PIAC

HIFI CHOICE

GRAMOFON

BUDAPEST RÁDIÓ

TÁMOGATÓK

1 9 9 8

november 6-8.

Budapest

HOTEL ATRIUM HYATT 1051 BUDAPEST, ROOSEVELT TÉR 2.

HIGH END SHOW

A VILÁG LEGSZÍNVONALASABB AUDIO KÉSZÜLÉKEI

<http://www.bmc.hu/hes98>

tények

Mostantól minden egy gombnyomásra!

Tények: Reggeli hírműsor, esti híradás már 7 órakor, háttérműsorok, hírmagazinok.

Szórakoztató: Szerencsekerék, sorozatok, krimik, fantasztikus filmek, játékfilmek.

Mesés: mesefilmek, rajzfilmsorozatok.

Képben vagyunk.

Az új TV2-t érintő bármilyen kérdésével díjmentesen hívhatja a következő telefonszámot: 06/80-20-22-20

MAGYAR KÖNNYŰZENEI LEXIKON

A lexikon tartalmazza magyar
szólisták és együttesek
történetét és 1962 óta
megjelent albumaik adatait:
dalcímek,
dátumok,
katalógusszámok,
kiadók,
hanghordozó-típusok,
életrajzi adatok,
közreműködők,
slágerlista-helyezések...

**KERESD
A KÖNYVESBOLTOKBANI**

HAMMER
ZENEBARLANG
1114 Budapest, Villányi út 10.

Itt mindig megtalálod.

FONÓ

Az ország egyik **legjobb**
független lemezkiadója

1116 Bp., Sztregova u. 3.
Tel.: 203-1751, fax: 206-6295
e-mail: fono@mail.c3.hu
<http://www.c3.hu/~fono>

Újdonságok:

- LAJKÓ FÉLIX ÉS ZENEKARA: Koncert'98
- VOCES AEQUALES: Apocalipsys 1998
- STEPHEN JAMES-SZALAI PÉTER:
Ragas of Pandit Ravi Shankar
- MAKÁM: a Part
- DRESCH DUDÁS MIHÁLY QUARTET:
Révészem, révészem...
- IFJÚ MUZSIKÁS:
Egy (Ifj. Csoóri Sándor új zenekara)
- ÚJ PÁTRIA SOROZAT 3.:
Báré – Magyarpalatka
(Mezőségi népzene)
- KALLÓS ZOLTÁN:
Idegen földre ne siess...
- valamint további 50 cím a katalógusban

Folk, world music, jazz, kortárs és komolyzene

„...hogyan legyen egy hely, ahol össze lehet jönni!”

Keresse a jobb lemezboltokban,
a FONÓ Budai Zeneház lemezboltjában
(1116 Bp., Sztregova u. 3., tel.: 206-5300),
illetve a Vörösmarty téren, a Fonó Records standján december 24-ig!
Kérje ingyenes katalógusunkat!

Az Antenna Hungária Magyar Műsorszóró és Rádióhírközlési Rt. az egyik életre hívója és fő támogatója a Zempléni Művészeti Napok évről évre egyre gazdagabb programkínálattal jelentkező rendezvénysorozatának. Társaságunk hangsúlyos szerepet szán a kultúra és a művészet támogatásának. A művészet, a zene a kommunikáció egy sajátos formája, mely segít a minket körülvevő világ szépségeinek felfedezésében, megismerésében, eszközként szolgáló érzelmeink kifejezésében.

Mi munkánk során is a kommunikáció szolgálatában állunk. Honfitársaink milliói nap mint nap találkozhatnak tevékenységünkkel, ha bekapcsolják a rádiót, a televíziót vagy vidékre, külföldre telefonálnak.

Az Antenna Hungária Rt. jogelődjei révén immár több mint 70 éves múltat tekint vissza. Az elmúlt évtizedekben alapvetően műsorszórási feladatokat ellátó cég a kor és a piac követelményeinek megfelelően stratégiai célként tűzte maga elé a már ma is végzett távközlési szolgáltatások mellett a telekommunikáció új területein történő markáns megjelenést.

Dinamikus fejlődésünk biztosítéka, hogy szolgáltatási palettánk folyamatosan új színekkel gyarapodik. Újításaink megvalósításánál stratégiai szövetségeseinkkel azon fáradozunk, hogy fejlesztéseinkkel a kommunikáció és az emberiség szolgálatában álljunk és a jövő minél hamarabb jelenné váljon.

Az emberek közötti kapcsolatokon túl az emberi kapcsolatokra is nagy súlyt fektetünk.

Szponzori szerepvállalásunk híven tükrözi ars poeticánkat. Törekvésünk, hogy hazánk egy történelmi tájegysége visszakapcsolódjon az ország kulturális vérkeringésébe, a Zempléni Művészeti Napok rendezvénysorozat támogatása által jut kifejezésre.

A hétköznapiak mellett szükség van ünnepnapokra is, amikor kicsit több figyelmet szentelhetünk egymásnak, időt fordíthatunk saját szellemi feltöltődésünkre. Ebben szeretnénk segítséget nyújtani ajándék CD-nkkel, ezzel – a Zempléni Művészeti Napok eddigi hétéves története során készült felvételekből összeállított – válogatással.

Reméljük, hogy sikerül felidézni a fesztivál varázsos hangulatát a zene segítségével, mely bizonyára kellemes kikapcsolódást nyújt majd és segít megteremtteni az ünnepek hangulatát az Önök számára.

Olvasói oldal

Üdvözet az Olvasónak!

Harmadik évfolyamát zárja a jelen számmal az egyetlen magyar lemezkritikai szaklap, a Gramofon. Az olvasó tájékozódását elősegíteni az egyre nehezebben áttekinthető zenei kínálatban – a negyedik évfolyam előkészítésekor is ez marad legfőbb célunk. Ellentétben oly sok más sajtótermékkel, itt most nem következik áremelési bejelentés: a Gramofon továbbra is mindent elkövet azért, hogy az előfizetési és példányonkénti ára ne emelkedjen. Olvasóink meglegedésére lapunkat indulása óta változatlan áron kínáljuk.

GRAMOFON

Az igényes zenerajongó lapja

A Gramofon következő száma
1999. január 13-án, szerdán jelenik meg.

MEGREDELŐLAP

Megrendelem a **Gramofon – The Hungarian CD Review** című folyóiratot, az igényes zenerajongó lapját ..... példányban.

- Egy évre: a bolti árnál 252 forinttal olcsóbban, **3300** forintért.
 Fél évre: a bolti árnál 76 forinttal olcsóbban, **1700** forintért.

Megrendelő neve: .....

Címe: .....(város, község, kerület).....(utca, tér, ltp.)
 .....(házzám).....(emelet, ajtó) .....(irányítószám)

Az előfizetési díjat

- a részemre küldendő átutalási postautalványon számla ellenében, átutalással egyenlítem ki.

A megrendelőlapot az alábbi címre kérjük feladni:

AMFISZ Kft., 1025 Budapest, Mandula u. 31. Fax: 212-4782

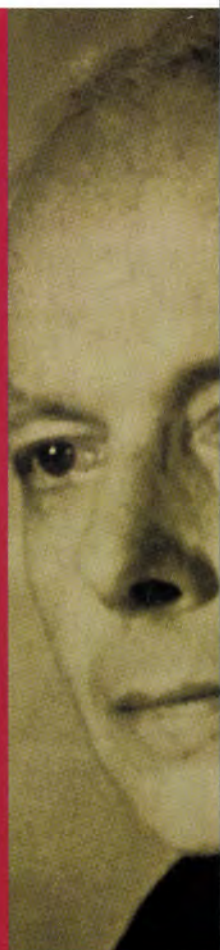

MATÁV Szimfonikus Zenekar

*Békés, kellemes karácsonyi
ünnepeket és boldog új esztendőt
kívánunk minden kedves
Zenerajongó Barátunknak!*

INFORMÁCIÓ • Telefon: 215 7901

Szeretne naprakész információt kapni a
MATÁV Szimfonikus Zenekar programjairól?

Adja meg adatait és mi minden hónap elején elküldjük
Önnek pontos műsorunkat levélben vagy e-mailen
keresztül. Várjuk megtisztelő érdeklődését!

Igen, szeretnék információt kapni a Zenekar programjairól
 levélben e-mailen keresztül.

Név: .....

Cím: .....

e-mail: .....Telefon: .....

*Kellemes karácsonyi ünnepeket
és sikerekben gazdag új esztendőt
kíván az Antenna Hungária Rt.,
mint a Zempléni Művészeti Napok és
a magyar kulturális élet
elkötelezett támogatója.*